

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİN DEĞİŞTİRME VE KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASI:
SİNGAPUR'DAKİ ÇİNLİ MÜHTEDİLER ÖRNEĞİ

Muhammad Nazirul Mubin BIN ABDUL MOEN
2501171110

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. İsmail DEMİREZEN

İSTANBUL - 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİN DEĞİŞTİRME VE KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASI:
SİNGAPUR'DAKİ ÇİNLİ MÜHTEDİLER ÖRNEĞİ

Muhammad Nazirul Mubin BIN ABDUL MOEN
2501171110

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. İsmail DEMİREZEN

İSTANBUL - 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MUHAMMAD NAZİRUL
MUBİN BİN ABDUL MOEN Numarası : 2501171110
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ Danışmanı : DOÇ. DR. İSMAİL DEMİREZEN
Tez Savunma Tarihi : 04.09.2019 Saati : 14:00
Tez Başlığı : "DİN DEĞİŞTİRME VEKİMLİĞİN YENİDEN İNŞASI: SINGAPUR'DAKİ ÇİNLİ MÜHTEDİLER
ÖRNEĞİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / GYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ALİ COŞKUN		Kabul
2- DOÇ. DR. İSMAİL DEMİREZEN		Kabul
3- DOÇ. DR. ÜMİT HOROZCU		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. AHMET ERKAN ŞEKERCİ		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA ODABAŞI		

ÖZ

DİN DEĞİŞTİRME VE KİMLİĞİN YENİDEN İNŞASI: SİNGAPUR'DAKİ ÇİNLİ MÜHTEDİLER ÖRNEĞİ

Muhammad Nazirul Mubin BIN ABDUL MOEN

Din, bir insanın hayatındaki en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilir. Bununla birlikte, din kimliğinin şekillenmesinde yadsınamaz bir rol oynar. İnsanlar hayatın farklı aşamalarından geçerek, kendi dünya görüşleriyle uyumlu olan düşünce ve inanç arayışına girerler. Yıllar boyunca insanlar entelektüel, duygusal, deneysel, mistik, yeniden uyanışçı ve cebri nedenlere dayanarak dinlerini değiştirmiştir. Bu çalışmanın amacı, Singapur'daki Çinli mühtediler arasında dinsel dönüşümün önde gelen nedenlerini araştırmaktır. Bu çalışma aynı zamanda yukarıda belirtilen grubun karşılaştığı kimlik sorunlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Güneydoğu Asya'da İslam esasen Malay etnik kökeniyle ilişkilendirilir. Bu nedenle Çinlilerin İslam'a girmesi bir tabu olarak kabul edilmiştir. Nitel bir analiz yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışma, 30 katılımcıyı derinlemesine görüşme yoluyla analiz etmiştir. Bu yöntem araştırmacının dinsel dönüşüm olgusunu daha iyi anlamasına yardımcı olarak iki temel bulguyu ortaya çıkarmıştır: 1) Singapurluların İslam'ı tercih etmelerindeki etkili nedenin evlilik olduğu düşünülse de, deneklerimizin ihtidalarında entelektüel nedenlerin daha ağır bastığı gözlemlenmiştir ve 2) Din değiştirme nedenlerine bakılmaksızın, katılımcılarımızın İslam'a girdikten sonra bir kimlik krizi yaşama eğiliminde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Singapur, Çinli mühtediler, İhtida, Kimlik, Malay.

ABSTRACT

RELIGIOUS CONVERSION AND RECONSTRUCTION OF IDENTITY: A CASE STUDY OF CHINESE MUSLIM CONVERTS IN SINGAPORE

Muhammad Nazirul Mubin BIN ABDUL MOEN

Religion is considered to be one of the most important elements in one's life. With that being said, religion plays an undeniable role in shaping one's identity. By going through different phases of life, human has the tendency to seek thoughts and beliefs which are compatible with their own world view. Throughout the years, there are people who have changed their religions based on intellectual, affectional, experimental, mystical, revivalism and coercive reasons. The purpose of this study is to investigate the prominent reason in religious conversion amongst Chinese Muslim converts in Singapore. This study also aims to examine the identity problems faced by the abovementioned group. Islam in South-east Asia is mainly associated with Malay ethnicity. Due to this, it is considered as a taboo for Chinese people to embrace Islam. This study, which was conducted using a qualitative analysis method, analysed 30 respondents through in-depth interview. This method has helped the researcher to further understand the phenomenon of religious conversion, and it has produced two main findings: 1) Despite the thought that marriage is the most effective reason for Singaporean converts to choose Islam, it has been observed that intellectual reason outweighs the reasons in our respondents' conversions and 2) Regardless of the conversion motives, it has been discovered that our respondents tend to have an identity crisis after converting to Islam.

Keywords: Singapore, Chinese Muslim, Religious Conversion, Identity, Malay.

ÖNSÖZ

Din veya inanç bir insanın hatta bir toplumun en önemli öğelerdendir. Din veya inanç ayrıca insan hayatlarında çok önemli bir rol oynar. Her insanın bir inancı olduğuna inanıyoruz. Tek tanrıya veya çok tanrıya inanan olduğu gibi hiçbir tanrıya inanmayan da vardır. Zira tek tanrıya, çok tanrıya inanmak veya hiçbir tanrıya inanmamak inancın alt konudur. İnsanlar ayrıca entelektüel, mistik, duygusal, deneysel vd. sebeplerden bir inançtan başka bir inanca geçiş yapabilir. Bu olguya din değiştirme (dinsel dönüşüm) denilir. İster Hz. Peygamber döneminde olsun isterse bizim dönemimizde, din değiştirme her toplum tarafından bir tabu olarak görülmektedir. Norm olmayan bir çizgide yürüyen kimse çoğu zaman toplum tarafından ters bakılır. Böylece o kişinin kendi toplumdan yabancılaştırılmasına yol açabilir. Araştırdığımız gibi Singapur'daki Çinli mühtediler aynı sorunla karşılaşmaktadır. Birçok aidiyet sorunu yaşamalarına rağmen, mühtedilerin ihtida etme kararından vazgeçmemeleri ilginizi çekmiştir. Bu sebeple, sosyoloji alanı için “Din Değiştirme ve Kimliğin Yeniden İnşası: Singapur'daki Çinli Mühtediler Örneği” adlı bir araştırma yürütmek değerli bulmaktayız.

Bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında bir ön bilgi vermek maksadıyla araştırmanın konusu, önemi, amacı, metodu, hipotezleri ve sınırlılıkları anlatılmaktadır. Birinci bölümde genel çerçevede Singapur ve Singapur'daki Çin halkından bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise din değiştirmeye dair bulunan birkaç teori ve kimliğin hem din hem de etnik kimlik ilişkisi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ayrıca yaptığımız mülakatlarının analize bölümü olup ‘ihtida öncesi’, ‘ihtida sırası’ ve ‘ihtida sonrası’ olmak üzere üç ayrı alt bölümde Çinli Mühtedilerin deneyimleri analiz edilmiştir.

Bu tez yazım serüvenim birçok kişinin yardımıyla mümkün kılınmıştır. Çalışmam boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren başta değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. İsmail Demirezen hocama teşekkür edip saygılarımı sunarım. Tezimi incelemek üzere hafta sonlarını ve mesaiden sonra değerli vaktini ayırdığınıza teşekkür etmek için gerçekten yetersiz kalıyor.

Lisansüstü eğitimim boyunca derslerinden çok fayda gördüğüm Sayın Prof. Dr. Mustafa Tekin ve Sayın Doç. Dr. Birsan Banu Okutan hocalarıma da şükranlarımı sunarım. Tez jürimde yer alarak tez çalışmamla ilgili katkı ve görüşlerini benden esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Ali Coşkun ve Sayın Doç. Dr. Ümit Horozcu hocalarıma saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisansa başladığım andan itibaren tezimi bitirene kadar bana her konuda yardımcı olan ve özellikle burs veren Türkiye Diyanet Vakfı (TDV)'na şükranları bir borç bilirim.

7 sene önce Türkiye'ye ilk geldiğimde Türkçe öğreten, Türkçe anlamama yardımcı olan, Türk halkını, kültürünü ve Türkiye'yi sevmeme sebep olan Sayın Hatice Tekin ve Ömer Celep hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Alan araştırması için bana katılımcı bulan Khalid Ajmain Bey'e ve bunun kapsamında derin mülakatıma cevap vererek bana yardımcı olan 30 Singapurlu Çinli mühtediye de en içten şükranlarımı sunarım.

Tez boyunca gerek fikir vermek konusunda gerekse dil bakımından cümleleri düzeltmek konusunda yardımını esirgemeyip değerli vaktini ayıran TDV İstanbul Koordinasyon ve Eğitim Merkezi Koordinatörü Faruk Tekşen hocama teşekkürden fazlasını iletmek isterim.

Anneme, babama ve tüm ailemin sürekli duaları, sevgileri ve ümitlerinden dolayı minnettarım ve teşekkür ederim. Bu tez sizin içindir. Bu yolda yanımı bırakmayan, hem çalışma boyunca, desteğini, motivesini ve yardımını da eksik etmeyen Sorfina Shariffuddin, Ammar Mustapha, Halim Bohari, Hasnan Hakim, Zainab Zaidi, Cansu Bozu, Cemre Kaymak ve isimlerini sayamadığım tüm arkadaşlarıma da çok teşekkür ederim.

Hepiniz olmasaydı bu tezi gerçekten bitiremezdim. İyi ki varsınız.

Muhammad Nazirul Mubin BIN ABDUL MOEN

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SİNGAPUR VE ÇİNLİLER

1.1. ARAŞTIRILAN ÜLKEYE GİRİŞ: SİNGAPUR'A GENEL BAKIŞ	9
1.2. SİNGAPURLU ÇİNLİLER.....	14
1.2.1. Tarih.....	14
1.2.2. Kültür	15
1.2.2.1. Maddi kültür	16
1.2.2.2. Manevi kültür	19
1.2.2.3 Sosyal Kültür (Bayramlar)	22
1.3. SİNGAPUR'DA ÇİNLİLER ARASINDA YAYGIN DİNLER	25
1.3.1. Taoizm ve Çinliler	26
1.3.2. Budizm ve Çinliler.....	28
1.3.3. Hristiyanlık ve Çinliler	30
1.3.4. Singapur'da İslam ve Çinliler	31

İKİNCİ BÖLÜM TEORİK ÇERÇEVE VE KAVRAMLAR

2.1. DİN DEĞİŞTİRME KAVRAMI.....	36
2.2. DİN DEĞİŞTİRME: TEORİK PERSPEKTİFLER.....	38
2.2.1. Rasyonel Seçim Kuramı	39

2.2.2. Süreç Modeli: John Lofland & Rodney Stark	41
2.2.3. Bulgulayıcı Evre Modeli: Lewis R. Rambo.....	45
2.2.4. Dinsel Dönüşüm Motifleri: John Lofland & Norman Skonowd	51
2.3. KİMLİK KAVRAMI	53
2.3.1. Kimlik ve Din İlişkisi	56
2.3.2. Kimlik ve Etnik İlişkisi.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. İHTİDA ÖNCESİ.....	60
3.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	61
3.1.2. Katılımcıların İhtidadan Önceki Dini Durumu	65
3.1.3. Katılımcıların İhtida Öncesinde İslam Hakkında Bilgileri	67
3.2. İHTİDA SIRASI	75
3.2.1. Dini Kurumların Rolü.....	76
3.2.2. Müslüman Halklarının Rolü	78
3.2.3. Medyanın Rolü	80
3.2.4. İhtida Motifleri.....	82
3.3. İHTİDA SONRASI.....	88
3.3.1. Müslüman Olmak Çinli Kalmak.....	88
3.3.2. Değişiklikler: İbadetler ve Alışkanlıklar.....	94
3.3.3. Ortak Sorunlar.....	99
3.3.3.1. Alınan tepkiler	99
3.3.3.2. Ortak yanlış algılar	103
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA	114
EKLER.....	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Singapur ve Güneydoğu Asya ülkelerini gösteren harita	10
Şekil 1.2: Singapur haritası.....	13
Şekil 1.3: Tipik Çin ziyafeti.....	18
Şekil 1.4: Aslan dansı	19
Şekil 1.5: Bir çocuğun elinde bayram harçlığı (<i>Hong Bao</i>)	23
Şekil 1.6: Thian Hock Keng Tapınağı	27
Şekil 1.7: Buddha Tooth Relic Tapınağı	29
Şekil 1.8: Burmese Buddhist Tapınağı	29
Şekil 1.9: Omar Kampung Malacca Cami	31
Şekil 1.10: Yusuf Ishak Camii.....	32
Şekil 1.11: Sultan Cami	33
Şekil 3.1: İhtida ettiğine dair gösteren bir kart	91

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Singapur’da 1824-1991 yılları arasında Çinlinin nüfus sayımı	14
Tablo 3.1: Katılımcıların demografik özellikleri	62
Tablo 3.2: Katılımcıların mühtedi olma süresi.....	64
Tablo 3.3: Katılımcıların ihtidadan önceki inançları	65
Tablo 3.4: Katılımcıların ihtida öncesinde dindarlık durumu	66
Tablo 3.5: Katılımcıların İslam hakkında düşünceleri	68
Tablo 3.6: Katılımcıların ihtidadan önceki İslam hakkında aşinalıkları	70
Tablo 3.7: Katılımcıların İslam hakkında ilgisinin kaynağı.....	73
Tablo 3.8: Katılımcıların ihtida motifleri.....	83
Tablo 3.9: Katılımcıların yeni isme sahip olma düşünceleri.....	91
Tablo 3.10: Katılımcılar, Müslümanlar ve gayrimüslimler ile ilk tanıştığında hangi isim kullanır?.....	92
Tablo 3.11: Katılımcıların ön dönüşümdeki yaptıkları değişiklikler	95
Tablo 3.12: Katılımcıların ihtida etme kararlarına karşı aile ve arkadaşlardan alınan tepkileri	99

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
ed.	: Editör
ICCT	: International Centre for Counter-Terrorism
MCAS	: Muslim Converts' Association for Singapore
MOE	: Ministry of Education
MYF	: Muslim Youth Forum
n.	: Sayı
NHB	: National Heritage Board
Ör.	: Örneğin
ss.	: Sayfadan sayfaya
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğeri/diğerleri
vs.	: ve saire
YDH	: Yeni Dini Hareketler

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

İslâmiyet hakkındaki olumsuz algılar Müslümanlar ile Avrupalıların (Haçlılar) çatıştığı Orta çağa kadar uzanmasına (Düzgün, 2001) rağmen Amerika’da yaşanan 11 Eylül saldırılarından sonra bu tür olumsuz tepkiler giderek artmaya başlamış olup İslamofobi¹ olarak adlandırılmaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde bir taraftan İslamofobi yükselirken diğer taraftan da İslâm dinini tercih ederek din değiştirenlerin (mühtediler) sayısı da artmaya başlamıştır. Lahey’de yer alan International Centre for Counter-Terrorism (ICCT), Mühtediler ile İslamcı teröre dair bir araştırmada mühtedilerin sayısının arttığını söylemiştir. Bulunan verilerden hareket ederek Fransa (2009: 50 bin, 2015: >215 bin), İspanya (2006: 20 bin, 2015: 50 bin), Almanya (2004: 12 bin – 100 bin, 2015: >215 bin), Hollanda (2006: 12 bin, 2015: 17 bin) ve Belçika (2007: 10 bin, 2015: 56 bin) olmak üzere birkaç ülkedeki mühtedilerin sayısı verilmiştir (Schuurman, Grol & Flower, 2016). Singapur bu olgudan ari değildir.

Yaşadığımız teknoloji çağında bilgiye ulaşma ve haberdar olma son derece kolaylaşmıştır. Sosyal medya kanallarında İslamofobi ile ilgili haberlerin hızla yayılması Singapur’da bir nevi insanların hakiki İslâm’ı merak etmelerini tetiklemiş ve daha sonra da öğrenmelerine neden olmuştur. Darul Arqam’ın (Singapur Mühtediler Derneği) 2017’de kaydettiği yıllık raporlara göre, 2015 yılında 670 kişi din değiştirerek İslam’ı tercih ederken, 2016’da bu sayısı 714’e, 2017’de ise 775’e çıkmıştır (MCAS, 2017: 22). Dernek elde ettiği bu sayıları hangi ırktan olduğuna bakmaksızın rapor etmiştir. Darul Arqam’da çalışan birinin ifadesine göre, Singapur’daki ırk ahengini korumak amacıyla mühtedilerin ırk dağılımı raporlarda paylaşılmamıştır. Her ne kadar raporlarda ırk profili hakkında bilgi elde dilememiş olsa da yapılan mülakatlarda Singapur’da bugüne dek yaklaşık 8000 Çinlinin

¹ 20. yüzyılda ortaya çıkan İslamofobi kavramı kısaca İslam ve Müslümanlara yönelik hoşgörüsüzlük, ayrımcılık, temelsiz korku ve ırkçılık eylemlerini ifade eden bir terimdir (Esposito & Kalin, 2011: 4). İslamofobi hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Runnymede Trust. (1997). *Islamophobia: A Challenge for Us All*.

mühtedi olduğu belirlenmiştir. Mutalib'e (2008: 47) göre Çinli mühtedilerin sayısı az olmasına rağmen, yıldan yıla sürekli bir artış göstermektedir.

Singapur'da hem Çinli mühtedilerin hem de diğer milletlerden mühtedilerin sayısı yıldan yıla artmaktadır. Singapur'un laik bir ülke olması ve on dininin resmi olarak kabul edildiği dikkate alınırsa, bu azınlık dininin ülkedeki din değiştirme deneyimini nasıl etkileyebildiğini keşfetmek gerçekten ilgi çekicidir. Din değiştirme deneyiminin yanında dikkat çekici başka bir olgu daha bulunmaktadır: Singapur'daki dinler etnik kimlik ile ilişkilidir. Her dinlerin büyük ölçüde belirli etnik kimlik üyeleri vardır. Malayların Müslüman olmaları, Hintlilerin Hinduizm veya Sihizm dinlerine bağlı olmaları ya da Çinlilerin ya Taoist ya Budist ya da Hristiyan olmaları buna iyi birer örnektir. Çinlilerin arasında yaygın dinlerle kısıtlı olmakla beraber yukarıda bahsetmiş olduğumuz din-etnik kimlik ilişkisi olgusunun sebepleri birinci bölümde ele alınacaktır.

Singapur'daki Malayların neredeyse %90'ı Müslüman olduğu gibi orada yaşayan Müslümanların büyük çoğunluğu da Malay kökenli kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca %14 oranda tercih edilen İslam, Singapur'un azınlık dinleri arasında yer almaktadır. Çinli mühtedileri ise aynı şekilde Müslümanların azınlığından teşkil etmektedir. Dolayısıyla Çinli mühtediler bir azınlığın azınlığı² grubu olarak bir anlamda kimlik krizini yaşamaya yatkındırlar. Bu çalışmada Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirme sürecini ve onların kimlik krizini olmak üzere birbirleriyle ilişkili iki olguyu birlikte irdeleyecektir.

Bu çalışmada özel olarak Çinli mühtedilere odaklanılmasının sebebi şahsi deneyimlerimden kaynaklanmaktadır. Rahmetli dedem bir Çinli mühtedir ve sülalemde Müslüman olarak ilk doğanlar annem ve kardeşleridir. Annemin anlattığı hikâyelere göre, rahmetli dedem Müslüman olduktan sonra kendi ailesinden uzaklaşıp ilişkisini koparmıştır, hatta etnik (Çin) kimliğini de gidermiştir. Ana sebeplerinden biri kendi ailesinin bu olguyu (mühtedi olmasını) kabul etmeyişidir. Bilmek gerekir ki, 1969 yılında Singapur'da Çinliler ve Malaylar arasında ırk

² Müslümanlar bir azınlıktır. Müslümanların %90'ına yakını Malaylar olduğu için, Çinli mühtediler bu grubun azınlığı oldukları söylenebilir.

ayaklanması gerçekleşmiştir. Bu ayaklanma ayrıca, iki ırk arasında gerginliğe neden olmuştur. İslâm, Malay milletiyle özdeşleştiği için herhangi bir Çinli birisinin Müslüman olması Çinliler tarafından zor kabul edilmiştir. İleri bölümlerde anlatılacağı üzere, bu düşünce aslında hâlâ yaygındır. Bu münasebetle, Çinli ailelerinin kendi çocuklarının Müslüman olmasını kabul etmemesi gayet de açıktır. Buna rağmen son yıllarda, Çinli mühtedilerin sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Bugün Singapur, ırksal ayaklanmaların ortadan kaldırılmasıyla birlikte yeni bir çağa girmiş ve ırksal bir ahenk çağındadır. Bu çağda yaşayan Çinli mühtedilerin yaşadığı sorunların anlaşılabilmesi için din değiştirme deneyimlerinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle, Çinli mühtedilerin durumunu ve onların din değiştirmelerindeki etkilerin tipolojisini keşfetmesi oldukça ilgi çekicidir.

Bu çalışmada elde edilen bulgu ve sonuçların, ilahiyatçılar, psikologlar, sosyologlar, din hocaları ve hatta mühtedilerle ilgilenen kurumların bu grubu anlayabilmeleri için bir anahtar olmasının yanı sıra tam entegrasyon ve refahın sağlanması için uygulanabilir faydalı yaklaşımların elde edilmesi beklenmektedir.

Şu hususu belirtmek gerekir ki, Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirme süreci daha önceden akademik bir incelemeye rast gelmedik. Bu konuyu araştırmak üzere din değiştirme teorilerine değinmek gerekir. Bu konuyla ilgili mevcut olan din değiştirme teorilerinin arasında şunlardır; 1) Roger Finke'nin Rasyonel Seçim Kuramı, 2) John Lofland & Rodney Stark'ın Süreç Modeli, 3) Lewis R. Rambo'nun Bulgulayıcı Evre Modeli ve 4) John Lofland & Norman Skonovd'un Dinsel Dönüşüm Motifleridir. İkinci bölümde zikredilen bu teoriler hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra, bahsi geçen kuramların arasında bizim araştırmamıza en uygunu olan kuram belirlendikten sonra, çalışma boyunca bu kuram çerçevesinde değerlendirmeler yapılacaktır. Ayrıca, bu alan için ortaya çıkardığımızı düşündüğümüz yeni bir bakış açısını ortaya koyacağız.

B. Araştırmanın Kaynakları

Bu çalışma, Singapur'daki Çinli mühtedilerin bireysel dini dönüşüm deneyimlerini ve yaşadıkları kimlik krizini doğrudan araştırmaya yönelik ilk girişimdir. Ancak din değiştirme ile ilgili araştırmalar sosyal bilimler tarafından 19.

yüzyılın sonlarında başlayıp (Neumueller, 2012: 34) bugüne kadar birçok gelişme izlemiştir.

Lofland ve Stark'a göre din değiştirme nedenlerinin birçok faktörden etkilenme ihtimali bulunmaktadır (Lofland & Stark, 1965: 862-875). Bu nedenle, yukarıda değindiğimiz üzere teori çerçevesinde Rambo, Skofland, Lofland, Stark, Finke'nin yazdığı teorilere yer verilecektir. Saha çalışması modeli ayrıca piyasada bulunan birkaç çalışmadan örnek alınıp referanslarda bulunmuştur. Daha önce bahsedildiği gibi, yapılan literatür çalışmasında bu konuda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla, saha çalışmasına dair kaynaklar Singapur'un toplumsal özelliğine yakın olan dini çeşitliliğe ve çok etnikli topluma sahip olan ülkelerden referans alınarak araştırılmıştır.

Bu referanslar 1994'te yerli İngilizlerin ihtida etmesi hakkında hazırlanan '*Neden İslam'ı Seçiyorlar*' isimli eser (Köse, 2012), İngiliz mühtedileri inceleyen '*Understanding the stages of conversion to Islam: the voices of British converts*' adlı bir doktora tezi (Al-Qwidi, 2002), Malezya'daki Çinli mühtedileri araştıran '*Religious Conversion and Reconstruction of Identity: The Case of Chinese Muslims in Malaysia*' isimli bir çalışma (Lam, 2005), '*Conversion to Islam: The Case of the Dusun Ethnic Group in Brunei Darussalam*' adlı Brunei'deki Dusun etnik kimlikli Bruneylilerin dinsel dönüşümleri üzerine yapılan bir çalışma (Ahmad Kumpoh, 2011) ve Korelilerin ihtida motiflerine dair '*Din Değiştirmenin Entelektüel Arkaplanı*' isimli bir kitaptır (Kim, 2003).

C. Araştırmanın Soruları

Bu araştırma, esas olarak katılımcılarımızın dinsel dönüşümleri üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmayı teşkil eden sorular şöyle sıralanabilir:

- ❖ Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirme nedenleri nedir?
- ❖ Bu nedenler, Lofland ve Skonovd'un (1981) ortaya koyduğu "dinsel dönüşüm motifleri" kuramına uygun mudur?
- ❖ Çinli mühtedilerin mevcut durumu nasıldır?
- ❖ İhtida etmeden önce ve ettikten sonra ne gibi sorunlarla karşılaşmışlardır?

- ❖ İslam dininin Singapur'daki Çinliler arasında yaygın bir din olmadığı dikkate alınarak yaşadıkları etnik kimlik zorluklarına karşı nasıl tepki vermektedirler?

D. Araştırmanın Metodu

Sosyal bilimlerde üç ana araştırma metodu bulunmaktadır (Taş, 2018). Bunlar, nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile bu ikisinin birleşimidir. Günümüzde her iki yöntemi birleştirerek karma yöntem denilen üçüncü bir metodun kullanılması yaygınlaşmaya başlamıştır. Yine de hangi metodun araştırmacı için en iyi seçim olduğu tartışmalı bir konudur.

Yukarıdaki zikredilen araştırma sorularını cevaplamak için tez kapsamında derin araştırma yapmaya yönelik olarak, nitel araştırma metodu kullanılmıştır. Bu metodun avantajlarından biri “tümele ait genelleyici, yordayıcı ve kesin bilgi peşinde olmamasıdır. Bilakis tikeli bütün derinliği ile anlamayı sağlayacak bilgi üretmeye çalışır (Dikeçligil, 2002: 112-114, Akt. Taş, 2018).” Ayrıca, nitel araştırmalar araştırmacının olay ve olguyu yakından izlemesine yardımcı olur. Dolayısıyla, Çinli mühtedilerin din değıştirme deneyimini ve onların geçmesi gereken çeşitli süreçleri anlamak için, kişisel tarih ve deneyimleri ile etnik kimlik ve dini kimlik kavramları hakkında ayrıntılı bilgi toplamak üzere bire bir derinlemesine görüşme yapılmıştır. Ayrıca, mülakat yapılırken özgeçmişleri, aileleriyle ilişkileri (din değıştirmeden hem önce hem de sonra), din değıştirme sebepleri, kendilerini nasıl tanımladıkları ve dini uygulamaları dikkate alınmıştır.

Örneklem grubu, gerek nitel araştırmalar gerekse nicel araştırmalar için olmazsa olmaz bir şarttır. Bir olgunun nedenini ve nasılımı araştıran nitel araştırma metodunun örneklem grubu, nicel araştırmaların örneklem grubuna göre daha küçüktür (Dworkin, 2012). Ayrıca, araştırılan konuyu temsil eden herkese ulaşmak imkânsız denecek kadar zordur. Bir araştırmayı temsil eden örneklem grubunun sayısı da çokça tartışılmaktadır. Bulunan metotlardan hareket ederek, 30 katılımcının³ derinlemesine mülakatların örneklem grubunu temsil etmesi kâfi

³ Katılımcı listesi Ek- 1 olarak eklenmiştir.

olduğu düşünüldüğü için (Dworkin, 2012) bu çalışma kapsamında 30 kişinin uygun olduğuna karar verilmiştir. Katılımcılarımızın açık kimliklerinin ortaya çıkmaması için isimleri verilirken sadece ad ve soyadın ilk harfi yazılmıştır. Erkek katılımcıyı bayan katılımcıdan ayırt etmek için ise erkekler için sadece kalın (ör; **S.W.**, **Z.L.** & **D.M.**) yazılırken, bayanlar için hem kalın hem de italik (ör; **A.T.**, **J.S.** & **Y.W.**) yazım stili tercih edilmiştir.

Singapur'da mühtedilerle ilgilenen üç organizasyon vardır: 1) MUIS (Singapur İslam Dini Konseyi), 2) Darul Arqam (Singapurlu Mühtedilerin Derneği) ve 3) Jamiyah. Belirtmek gerekir ki, bu bilgi ile bu organizasyonlara erişmek zordu çünkü mühtedilere dair bilgiler son derece gizlidir. Bu organizasyonlar ayrıca, kendileri ile mühtediler arasındaki güven ilişkilerini sağlamak için, irtibat bilgilerini paylaşma konusunda isteksizlerdir. Böylece hiçbir örgüte başvuramadığımız için katılımcıları bulmak gerçekten zor oldu.

Katılımcılara iki farklı yoldan ulaşılmıştır. Birincisi, Facebook üzerinden yaptığımız paylaşıma cevap verenler olmuştur. Cevap verenlerin arasında uygun gördüğümüz kişiler seçilip daha sonra irtibata geçirilmiştir. Katılımcıların ulaşılması zor olduğundan kriter olarak sadece etnik kimlik yani Çinli olmalarına dikkate alınmıştır.

İkincisi, kartopu yöntemidir. Bu araştırmada bazı katılımcılara ortak arkadaşı vesilesiyle, özel olarak mühtedilerle ilgilenen Khalid Ajmain Bey'in⁴ yardımıyla ulaşılmıştır. Kartopu yöntemi esas olarak ulaşılması zor veya gizli örneklem grubuna ulaşmak için bir yöntemdir. Bu yöntemde, araştırmacı araştırmacının kıstaslarına uygun olan birkaç katılımcı ile başlar. Bu katılımcılardan meslektaşı, arkadaş veya aile üyesi olmak üzere konuyu temsil eden diğer tanıdığı kişileri önermesi istenilir (Tracy, 2013: 136; Neuman, 2014: 247). Yani, tıpkı yuvarlanan bir kartopu gibi, yuvarlandıkça genişler.

⁴ Khalid Ajmain Bey Sout İlaahi'nin kurucusudur. 2010 yılında kurulan bu dernek Singapur'daki Müslümanlara yönelik tasavvuf, fıkıh, kelam, depresyon, stres yönetimi, yalnızlık ve kaygı olmak üzere hem temel İslam bilimleri hem de sosyal bilimleri altında çeşitli konular konferanslar hazırlamaktadır. Konferansın İngilizce olarak sunulması ve aktüel konuların içerilmesi mühtedileri cezbediği düşünülmektedir. Ajmain Bey birçok Çinli mühtedileri ile bu kanaldan tanışmıştır.

Araştırmamızı temsil eden örneklem grubunu bulmak zor olması nedeniyle yaş grubu, eğitim durumu grubu, medeni hal gibi niteliklere bakılmaksızın mülakata davet edilmişlerdir. Buna rağmen, bilimsel sonuca varmak veya hipotezi ortaya çıkarmak için paylaştıkları deneyimleri değerli görmekteyiz.

Yüz yüze gerçekleşen mülakatlar ev, kafe, Darul Arqam, kütüphane gibi sakin alanlarda gerçekleşmiştir. Çoğu katılımcılar kartopu yöntemiyle ulaşıldığı için görüşmelerde deneyimlerini paylaşmakta samimi davranmışlardır. Görüşmeler İngilizce yapılmış olup daha sonra Türkçeye tarafımızdan çevrilmiştir. Görüşmeler, paylaştıkları deneyimlere göre 1-2 saat arasında değişmiştir. En uzun mülakat, gerçeği arayan borsa simsarı olan iki çocuklu bekâr anne katılımcıyla yapılan 2 saatlik mülakattır.

Mülakat soruları⁵ öncelikle din değiştirme deneyimine yönelik sorulmuştur. Burada hem değiştirme öncesi hem değiştirme süreci hem de sonrası ile ilgili sorular sorulmuştur. “Müslüman olmadan önce (herhangi) dine ne kadar yakın hissediyorsunuz?”, “Din değiştirme töreninizi hatırlıyor musunuz, hisleriniz nelerdi?”, “Din değiştirdikten sonra değiştirdiğiniz ilk alışkanlık nedir?” gibi sorular buna örnek olarak verilebilir. Daha sonra, karşılaştıkları zorluklar hakkında bilgi edinilmiştir. Burada karşılaştıkları kimlik ve kültüre yönelik sorunlar hakkında da bilgi edinmeye çalışılmıştır. Belirtmek gerekir ki, akıcılığı bozmamak için sorular sınav sorusu gibi sorulmamıştır; daha çok, bir diyalog gibi görüşme yapılmıştır. Buna yarı yapılandırılmış görüşme denilir (Leavy, 2014: 286-289).

E. Araştırma Hipotezi

Araştırma konusu bağlamında gözlemlere ve önbilgiye dayanarak, 2 adet temel hipotezler önerilmektedir. Araştırmanın temel hipotezi şu şekildedir.

“Genel kabul olan evlilik nedeniyle ihtida etme dışında, Singapur’daki Çinli mühtedilerin entelektüel sebepler ile ihtida etmeleri de yaygındır.”

“Hiçbir ihtida nedeniyle sınırlanmaksızın İslam’a giren katılımcılar bir kimlik krizi yaşamaya eğilimlidir.”

⁵ Sorular hem İngilizce (orijinalini korumak için) hem de Türkçe olarak Ek- 2’ye eklenmiştir.

F. Araştırmanın Sınırlılıkları

Her araştırmada olduğu gibi, bu araştırmanın da sınırlılıkları vardır. Bir alan araştırması olduğu için mekân ve zaman olmak üzere birtakım sınırlılıkları beraberinde getirmektedir.

- ❖ Bu çalışmada özel olarak sadece Çinli mühtediler seçilmiştir. Daha sınırlı bir çerçevede araştırmayı yürütmek için diğer etnik kimlikteki mühtediler çalışma çerçevesinde incelenmemiştir.
- ❖ Araştırmacı tez yazma sürecinde Singapur'da fazla bulunmadığı için yapılan saha araştırmasının bir kısmı (yüz yüze mülakattan sonra) katılımcılardan daha fazla bilgi toplamak gerektiğinde telefon veya e-mail gibi kısıtlı imkânlarla iletişime geçmek zorunda kalmıştır.
- ❖ Katılımcılarımızın arasında 24 yaş altı bireyler mevcut değildir.
- ❖ Alan araştırması Eylül 2018, Ekim 2018, Kasım 2018 ve Mart 2019 aylarında gerçekleşmiştir.
- ❖ Din değiştirme süreci karışık bir olgu olduğu için araştırmanın sonuç ve bulgularından evrensel bir sonuç çıkmayabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİNGAPUR VE ÇİNLİLER

Bu çalışma, temel olarak Singapur'daki fenomenlerden olan Çinli mühtedileri incelemektedir. Bu sebeple konuya girmeden önce hem Singapur'u bilmek hem de Singapur'daki Çinlileri tanımak önem arz etmektedir. Nitekim bu tezde araştırılan yer Singapur'dur ve üzerine çalışma yapılan kesim ise bu ülkede yaşayan Çinli mühtedilerdir. Bu bölümde Singapur'un tarihi veya coğrafya bilgisinin yanı sıra Singapur'u özel ve diğer ülkelerden farklı kılan Singapur'daki çeşitli dinlerden bahsedilecektir. Singapur'da 10 resmi din (Eng, 2008: 608), Budizm, Hristiyanlık, İslam, Taoizm, Hinduizm, Zerdüştlük, Sihizm, Yahudilik, Jainizm ve Bahai İnanç'tan oluşmaktadır. Bununla birlikte, bu tez kapsamında sadece Çinliler arasında yaygın olan Budizm, Hristiyanlık ve Taoizm dinleri üzerinde durulacaktır. Başka bir deyişle, birçok Çinli mühtedi İslâm'a geçiş yapmadan önce bu dinlere mensup bulunmaktadır. Bu sebeptir ki, bahsedilen 10 resmi dinin hepsi yerine, İslâm ile birlikte Budizm, Hristiyanlık ve Taoizm olmak üzere dört dine odaklanacaktır. Kısaca, bu bölümde bu dinlere yer vermemizin nedeni, çalışmamızın Çinli mühtedileri ile ilgili olmasıdır. Ayrıca, tezimiz iki ana temadan oluşmakta olup, ilki mühtedilerin din değiştirmelerine dair konular ve ikincisi onların kimlikleri ile ilgilidir. Çalışmanın ikinci yarısı olan kimlik bölümünün daha iyi anlaşılabilmesi için, Singapur'daki Çinliler ve onların kültürleri, gelenekleri ve alışkanlıklarının incelenmesi önemlidir. Bu bölümde Singapur hakkında bilgi verildikten sonra Singapur'daki Çinliler ve kültürleri, gelenekleri ve alışkanlıkları ele alınacaktır.

1.1. Araştırılan Ülkeye Giriş: Singapur'a Genel Bakış

Malay dilinde "aslanlar şehri" anlamına gelen Singapur, Güneydoğu Asya'da yer alan tek şehir bir devlet ve laik bir ülkedir. Singapur'da 10 tane resmi din bulunmaktadır. Böylece, bütün dinlerin bir arada ahenk içinde olması laik fikrine dayanarak ancak gerçekleşebildiğine inanılmaktadır. Singapur'un Başbakanı Lee Hsien Loong, 12 Mayıs 2015'te Dinler-arası Organizasyonun 66. Yıl Dönümünde yaptığı konuşmada "Singapur'un çok ırklı ve çok dinli toplumundaki uyumu

korumak için, hükümet... yaklaşımında tarafsız, laik ve problem çözmede pragmatik olmak zorunda” diyerek laik bir Singapur’un ortak görüşünü pekiştirmiştir. Yani burada vurgulamak istediğimiz anahtar kelime “tarafsız”dır. Bu bakımdan Singapur, devlet olarak hiçbir dine meyletmemekte olup halkına din serbestliği özgürlüğü tanımaktadır. Singapur ayrıca 5 bölgeden oluşmakta olup 27 ilçeye sahiptir (bkz. Şekil 1.1). Haritaya bakıldığında (bkz. Şekil 1.2), Singapur tam olarak Endonezya ve Malezya’nın arasında bulunmaktadır ve bu iki ülkeyi ayıran Melaka Boğazı vardır. Belirtmek gerekir ki ticaret amacıyla Çin’e gitmek isteyenler, özellikle Araplar, Hintliler ve yahut da İranlılar bu boğazdan geçmek zorundalardı (Chew, 2013: xi & 76). Bu tüccarlar, satacakları eşyalarının yanında hem dinlerini hem de kimliklerini yanlarına getirmişlerdir (Chew, 2013: 4). O zamandan beri Singapur’da bulunan liman, bu tüccarların dinlenmeleri için önemli bir konum olmuştur. İslâm’ın bu yarımada gelmesi büyük ölçüde bu faktöre bağlıdır. Daha detaylı bir şekilde aşağıda 1.3.4. bölümünde bilgi verilecektir.

Şekil 1.1: Singapur ve Güneydoğu Asya ülkelerini gösteren harita.

Kaynak: <https://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-image-asean-map-countries-location-flags-image402943866>, 30.11.2018

Yüzölçümü 719,2 km² olan bu ülke, dünyanın en küçük ülkelerin arasında yer almakta ve 2016 itibarıyla⁶ 5,607,283 nüfusa sahiptir (Department of Statistics Singapore, 2017: 3 & 11). Görüldüğü gibi nüfus ve alan arasındaki oran küçüktür; bugün Singapur km² başına düşen 7,797 kişi ile dünyanın en yoğun ülkesi olarak tanımlanmaktadır. Bu gerçek bize, Singapur'un kendi halkına refah sağlamak için sadece kendi tarımının olması neredeyse imkânsız olduğunu göstermektedir. Daha doğrusu, ülkenin geliri doğal kaynaklar, ziraat veya tarımlardan geldiğini söylemek eksik olacaktır. Yukarıda belirttiğimiz gibi Singapur'daki liman, gemiciler ve tüccarlar için önemli bir yerdir. Bunun yanı sıra, dünyanın en yoğun limanlarından biri Singapur'da olduğu için ülke gelirinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, Singapur ithalat ve ihracat ile yoğun olan antrepo⁷ bir ekonomiye sahiptir.

Ayrıca, önceleri Singapur'da yalnız Malay kökenli yerliler bulunmaktaydı. Bu ada Malaya'ya (şimdiki Malezya) ait olduğu için şaşırtıcı değildir. İngiliz sömürgesi döneminde 1820'li yıllardan itibaren, diğer milletler, özellikle Çinliler ve Hintliler, Singapur'a göç etmiştir (Siang, 2016: 9). Ana toprak Malay kökenli yerlilere ait olmasına ve Singapur farklı ırklardan, inançlardan ve sosyal çevrelerden oluşmasına rağmen, halk arasında etnik kimliğe göre sosyal tabaka yoktur. Bu, devletin demokratik duruşunu yansıtmaktadır. Etnisite yapısına bakacak olursak, 2016 yılı itibarıyla %74,3 ile Çinliler birinci sıradadır. Ardından %13,4 Malaylar vardır. Üçüncü sıraya ise %9,1 oranında Hintliler gelmektedir. Geri kalan %3,2 ise buraya yerleşen Avrasyalı olarak bilinen çoğu Batılı diğer milletlerdir (Department of Statistics Singapore, 2017: 14).

Farklı milletler, ayrıca farklı diller anlamına gelmektedir. Singapur halkı ağırlıklı olarak iki dil konuşmaktadır; ilki kendi ana dili (Çince, Tamilce, Malayca vb) ve ikincisi İngilizcedir. Singapur, bu dört dili resmi dil olarak kabul etmektedir ancak eğitim dili İngilizcedir. Bazı yerlerde duyuru yapılırken bu 4 dil birden kullanılmaktadır. Altı çizilmesi gereken önemli bir husus da konuşulan dilin ait

⁶ Bu tezde Singapur ile ilgili bazı istatistikler güncel olarak (2016 yılı itibarıyla) eklenmiştir. Daha güncel bir veri olmadığı için 2017 yılının raporundan hareket edilerek yazılmıştır.

⁷ Antrepo, ithalat-ihracat ve toplama-dağıtım için malların getirildiği bir liman, şehir veya başka bir merkez anlamına gelmektedir.

olunan dini yansıttığı gerçeğidir. İleri bölümlerde (bkz. bölüm 1.3.) göreceğimiz gibi Singapur'daki dinler etnik kökenle irtibatlıdır. Başka bir ifadeyle, Singapur'daki Müslümanlar çoğunlukla Malaylardır. Hal böyle olunca İslam'ı öğrenmek için ilk önce Malay dilini bilmek gerekir. Teknolojinin halk arasında yaygın olmadığı bir zamanda (örneğin 70'ler ve 80'ler), Malay dilini bilmeyen kişilerin İslam'ı öğrenmesi oldukça zordur. Ayrıca, bütün camilerde ve medreselerdeki (imam hatip okulu) ortak dil Malay dilidir. Bir katılımcı (**Am.T., 69**) kendi serüvenini anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır:

“Sizce Çinliler Müslüman nasıl olsunlar? Benim yaşadığım dönemde Çince bilen Müslüman hoca yoktu. İngilizce bilen de çok azdı. Camilerde ve medreselerde bir tek Arapça ve Malay dili bilen hocalar vardı. Biz Müslüman olsak da İslam'ı kimden öğrenebildik ki? İslam'ı öğrenmek ancak Malay dilini bilmek ile olur. Görüyorsunuz, değil mi? İşte bunun için de Çinlilerin çoğu kendi evlatlarının Müslüman olmalarından korkarlar. Ebeveynler, evlatlarının kimliğini değiştirip Malay olmalarına asla izin vermezler.”

Görüldüğü gibi, yaptığımız mülakatlarda katılımcılardan birinin ifadesine göre, “Müslüman olmanın Malaya dönüşmek” anlamına gelmesinin temel sebeplerinden biri de dil-din arasındaki sıkı ilişkiden kaynaklanmaktadır. Bugün Singapurluların neredeyse hepsi İngilizce bilmektedir ve dini dersini İngilizce olarak veren Müslüman hocaların sayısı artmaktadır. Son birkaç yılda, İngilizceyi bir öğretim aracı olarak kullanan İslami öğrenme merkezlerinin sayısı da artmıştır. Örneğin, Safinah Institue, Al-Qudwah Academy, MYF (Muslim Youth Forum), vd. Kısaca, bu çağda yaşayan mühtedilerin İslam'ı öğrenmeleri eskiye göre daha kolaydır.

Aşağıdaki resimde olduğu gibi, Singapur 5 bölgeden oluşmaktadır; Kuzeydoğu, Kuzey, Merkez, Batı ve Doğu bölge. Halk ayrıca belli bölgeye göre oturmamakta olup her bölgede farklı etnisiteden kişiler mevcuttur. Yani halk, herhangi etnik kimliğine göre belirli bölgeye atanmamaktadır. İnsanların birbiriyle etkileşimleri ve farklı dinleri veya dilleri öğrenmeleri bu gerçekten kaynaklandığı kanaatindeyiz. Bunun yanı sıra Singapur'da, farklı etnisitelere (Malay, Çin ve Hint) ait özel mahalle vardır; Chinatown (Çin Mahallesi), Little India (Küçük Hindistan) ve Kampung Melayu (Malay Köyü). Bu mahalleler geçmişten beri var olan bir

mahalledir (Urban Redevelopment Authority, 1995a: 15; Urban Redevelopment Authority, 1995b: 15; National Archives of Singapore, 1996: 24). Etnik kimlikleri kutlamak veya onlara saygı duymak adına mahalleler koruma altındalardır ve genelde her etniğin özel bayramları özel olarak bu mahallelerde sevinçle kutlanmaktadır.

Kaynak: <https://www.iproperty.com.sg/news/know-which-district-you-are-in-based-on-postal-code/>, 30.11.2018

Tarihsel olgulara bakmak gerekirse, 9 Ağustos 1965'te bağımsızlığını ilan eden Singapur (2018 itibariyle) 53 yaşında genç bir ülke olarak kabul edilebilir. Daha önce İngiliz sömürgesi (1819-1942 & 1945-1955) ve Japon işgali (1942-1945) altında idi. Singapur ayrıca, Malezya'nın bir parçası olmuştur (1963-1965). Farklı siyasi görüşleri nedeniyle Malezya'dan ayrılıp tek başına bir ülke olarak doğmuştur. Bugün gökdelenleri ile anılan ve ön plana çıkan bu ülke, aslında küçük bir balıkçı kasabası idi. Singapur'un modern bir ülke olarak doğması 19. yüzyılda başlamıştır. Nitekim İngilizler Singapur'da yeni bir ticaret noktası (limanı) kurmuştur ve kısa zaman içerisinde çok hızlı bir şekilde büyümüştür (Abshire, 2011: 40-41). Singapur hakkında biraz bilgi aldıktan sonra, Singapur milletini teşkil eden etnisitelerden biri olan Singapurlu Çinliler konusuna değinmek istiyoruz.

1.2. Singapurlu Çinliler

1.2.1. Tarih

Siang (2016), One Hundred Years' History of the Chinese in Singapore (Singapur'da Çinlinin 100 yıl tarihi) adlı eserinde Çinlilerin ilk olarak bugün Malezya'nın ilinden biri olan Melaka denilen bir yerden göç ettiğini ifade etmiştir. Thulaja (2016) ise Çinli göçmenlerin Çin'deki zor hayatlardan kurtulmak için Singapur'a göç ettiğini daha sonra inşaat, tarım, nakliye, madencilik ve çekçek çekmek de dâhil olmak üzere hemen hemen her sektörde hamal olarak çalıştırıldığını kaydetmiştir. Yani Çin'den gelen göçmenler ilk olarak Malaya (bugün Malezya) yarımadasına göç etmişlerdir. Daha sonra, Malaya'dan yavaş yavaş Singapur'a göç etmişler ve bugün Singapur nüfusunun %74,3'üne kadar erişerek, Singapur'daki toplumun çoğunluğunu oluşturmaktadır. 1820'lerde 3 bin nüfusu ile başlayan Çinli toplum yıldan yıla artarak 1911 yılında neredeyse 100 kata çıkarak 300 bin nüfusuna sahip olmuştur (Siang, 2016: 31-34). Tablo 1'den de görüldüğü üzere Çinlinin nüfusunun hızla arttığı görülebilir. Çinli göçmenler ilk geldikleri zaman bugün Çin Mahallesi (Chinatown) olarak bilinen mahallede yaşamaktadırlar; fakat bugün, daha önce belirttiğimiz gibi farklı etnik kökenli Singapurlular aynı bölgelerde yaşayabilmektedir. Yani belirli etnik kimlik belirli semtte oturmamaktadır.

Tablo 1.1: Singapur'da 1824-1991 yılları arasında Çinlinin nüfus sayımı.

Yıl	1824	1830	1834	1836	1860	1881	1891	1901	1911
Nüfus	3,317	6,555	10,767	13,749	50,043	86,766	121,908	164,041	303,321

Ayrıca belirtmek gerekir ki, Çinliler aslında bir etnik grup değildir. Çinliler, Hokkien, Cantonese, Hakka, Teochew ve Hailam gibi birçok alt etnik kimlikten oluşan bir toplumdur. Daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için Çinlileri Avrupalılar ile kıyaslayabiliriz. Avrupalılar farklı etnik kimlikten oluşan bir toplumdur ama günümüzde Avrupalıların çoğu bir "Alman", bir "Fransız", bir "İtalyan" olarak değil de daha çok bir "Avrupalı" olarak düşünülmektedir (Louie, 2008: 7-14). Bu çerçevede, Singapur'da bulunan Çinlilerin çoğu kendilerini alt etnik kimlikle değil de bir Çinli olarak tanımlarlar.

1.2.2. Kültür

Kültür, dil, din ve yaşam tarzı olmak üzere farklı etkenlerle ilgilenen bir kavramdır. Sosyoloji sözlüğünde kültür “insan toplumunda biyolojik olarak değil, toplumsal araçlarla aktarılıp iletilen her şeyi anlatır (Marshall, 1999: 442)” olarak tanımlanmaktadır. Kültür, bir toplumda yaptığımız şeyleri ifade eder ve aynı zamanda bir toplumda takip etmemiz gereken kuralları da tanımlar. Farklı insan farklı toplumda farklı kültürü olduğu gibi aynı kültürü de paylaşabilir. Bu bakımdan yemek, moda ve bayram kültürü örnek olarak ele alınabilir. Ayrıca, kültür bir anlamda bir kişinin kimliğini yansıtmaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse, düğünü düşünebiliriz. Her toplumun düğün tarzı farklıdır. Yani dışarıdan biri o düğüne bakarsa bulunan semboller, hareketler veya ritüellerden hareket ederek fazla düşünmeksizin düğünü yapanın hangi millete ait olduğu anlaşılabilmektedir. Norm olarak, mensup olduğumuzun kültürünü izhar etmek için, onun koyduğu ilkeleri takip etmek gerekir. Aksi halde, bir grup tarafından hoş karşılanmayabilir hatta en kötü durumda dışlanma ihtimali bile olabilmektedir.

Sosyoloji sözlüğünde açıklanan kültür kavramından hareket edersek, kültürün aslında 5 farklı yönden etkilendiği görülebilir (Liang & Ye, 2006: 2-3):

- 1) Tarihsel: Kültür, insan uygarlığının gelişimini temsil eden bir toplumsal ilerleme sürecidir.
- 2) Sosyal: Kültür, toplumsal ilerlemeyi ve toplumdaki insanlarla bir arada yaşamayı yansıtır.
- 3) Manevi: Kültür, belirli insan topluluklarının bir sonucu olan manevi faaliyetlerin ürünüdür.
- 4) Kültür de bir yaşam biçimidir: Kültür, bulunan dönemin bir sembolüdür. Kültür, dönemde yaşatılan insan hayatının gerçek yansımasıdır. Kültür, o dönemde yapılan faaliyetler ve davranışlardır.
- 5) Kültür, ulusal bir olgudur: Her ulus kendi milliyetlerini simgeleyen kendi kültürel imajına sahiptir ki ulusun eşsiz kültürel formlarını yansıtır.

Çin kültürü göz önünde bulundurulduğunda, kültür (wenhua) kavramı eğitilmiş olmakla bağlantılıdır. Zira Çin dilinde kültür, yazarak bir dönüşüm sürecini ifade eder (Louie, 2008: 14; Liang & Ye, 2006: 1). Çin toplumu arasında, bir kimsenin kültürlü olduğunu (you wenhua) söylemek, o kişinin bir eğitime sahip olduğunu ve yazabildiğini ifade etmektedir. Tam tersi, bir kimseye “kültürlü olmadığını (meiyou wenhua)” söylendiğinde, onun okuryazar olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kültür esas olarak sanat, sembol, müzik ve edebiyat gibi alanlarla ilişkilendirilir. Liang ve Ye (2006: 2) konu kültürle ilgili olduğunda, her zaman bahsedilen bu alanlarla ilgili olduğunu belirtmektedir. Öyle ki, bahsi geçen alanlarla ilgili etkinlik olduğunda, “kültürel faaliyetler” olarak ifade edilir. Çin kültüründen kısaca bahsetmek gerekirse, 3 farklı alt başlıkla ele alınabilir: Maddi kültür, manevi kültür ve sosyal kültür.

1.2.2.1. Maddi kültür

Burada, maddi olan yani görebildiğimiz şeylere değinilecektir. Özellikle yemek kültürü ve giyim tarzı üzerinde durulacaktır

a) Yemek

Bir Çin atasözünde “yemek insanın ilk ihtiyacıdır (min yi shi wei tian) (Liang & Ye, 2006: 35)” denilmektedir. Çin kültüründe yemek yapma sanatı kolay bir iş değildir. 50 pişirme yönteminin (Liang & Ye, 2006: 37-40) yanında yemeğin görünüşü de önemlidir. Çin yemek kültüründe çeşitli renk, şekil, koku ve tatlar bulunmaktadır. Bütün yemekler birkaç malzeme kullanılarak bir harmoni gibi servis edilir. Renk uyumuna örnek vermek gerekirse, sebzenin yeşili, biberin kırmızısı ve havucun turuncusunun bir arada bulunmasıdır. Malzemenin şekilleri ayrıca kesme yöntemlerine bağlıdır. Farklı pişirme tarzı farklı kesme tarzına ihtiyaç duyar. Koku ve tat ise büyük ölçüde kullanılan baharatla bağlıdır. Normal olarak Çin yemeği sadece bir tattan ibaret olmayıp birkaç tadın karışımı olur; bir yemeğin hem tuzlu hem tatlı hem ekşi hem de acılı olması oldukça normaldir. Malzeme olarak ise neredeyse yiyebildikleri her şeyi yerler. Yılan, kurbağa, fare, köpek, domuz ve haşarat buna birer örnektir. Onlara göre her hayvanda farklı besinler bulunmaktadır (Liang & Ye, 2006: 35). Buna karşın İslam dininde helal ve haram kültürü vardır.

Yani, helal yemekler olduğu gibi haram yemekler de vardır. Mühtedi olmuş olan biri artık eskisi gibi istediği gibi yemeyip, seçtiği yemeğin helal olup olmadığına dikkat etmelidir.

Yemek kategorisinde şarap kültürü de yaygındır. Şarap, en eski zamanlardan beri, Çin kültürünün hemen hemen her yönü ile iç içedir. Geleneksel olarak şarap, yemek ile beraber içilirken günümüzde her önemli toplantıda içilmektedir (Liang & Ye, 2006: 51-53). İster yeni başlayan siyasi veya ticari bir ilişki için, isterse de düğün, yıl dönümü ve yahut da zafer kutlama için şarap içmek özel bir kültür olarak kabul edilmektedir. Tanrılara ibadet ettiklerinde tanrılara hürmet göstermek adına şarap takdim edilmektedir (Liang & Ye, 2006: 52).

İlave olarak, bir katılımcı (A.F., 43) kendi deneyimini paylaşırken şarap kültürü ile alakalı aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Çin kültüründe şarap içmek aslında oldukça normal bir olaydır. 18 yaşına⁸ gelen bir gence (farklı aile alışkanlıklarını hesaba katarak) şarap veya alkollü içecek takdim edilir. Sohbet ettiğimizde bile alkol içilir. Ve Çin filmlerini izlerseniz bazen yeminli kardeşliği kutlamak için şarap da içilir.”

Çin kültüründe birlik çok önemlidir. Yemek yedikleri zaman tıpkı bir Türk ailesi gibi birlikte yerler. Herkes, tüm aile oturuncaya kadar yemek için beklemek zorundadır. “Genellikle yaşlılar ve gençlere öncelikli servis edilir. Daha sonra, erkekler, çocuklar ve kadınlar gelir (Ma, 2015: 198).” Çin yemek kültürünü Türk yemek kültüründen ayıran şey, yiyeceklerin servis edilişidir. Aşağıdaki resimde görüldüğü gibi (bkz. Şekil 1.3), çeşitli yemekler masanın ortasına konulur. Herkesin tabağında ayrıca pirinç pilavı bulunur ve herkes çubuk kullanılarak istedikleri yemeği alır. Bu durum gerek evde gerekse de lokantada aynı şekilde servis edilir. Türk kültürüne bakmak gerekirse, yemekler genel olarak anne tarafından servis edilir. Yemekler tabağa konulduktan sonra aile üyesine verilir. Yemeklerin ortada demek herkes aynı yemeği paylaşma anlamına gelir. Yukarıda bahsedildiği gibi Çin kültüründe birlik önemlidir. Mühtedi olan kimse, özellikle Çinli mühtedilerin çoğu buradaki kastettiğimiz yemek tarzını bırakmaya meyillilerdir. Katılımcılara sebebini

⁸ Singapur’da yasal olarak alkol kullanabilme yaşı 18’dir. Yani yasal olarak herhangi bir lisanslı tesiste (barlar, restoranlar ve yasal olarak içki satan herhangi bir yer) içki, alkollü içecek ve içki likörü satın almak için 18 yaşına girmiş olması gerekmektedir.

sorduğumuzda birçoğu aynı cevabı paylaşmaktadır; “Ailemin yediği yemek helal değildir”, “yemekte domuz etini içermese de biliyorum ki evdeki tavalar daha önce domuz etini pişirmek için kullanılmıştır”, “bu yemeğin helal olup olmadığını bilmiyorum ama şüpheye düşmek istemiyorum.”

Şekil 1.3: Tipik Çin ziyafeti.

Kaynak: <http://www.nzcta.co.nz/chinanow-general/1544/mastering-chinese-dinner-banquets/>, 30.11.2018

b) Giyim tarzı

Günümüzde tişört, etek, takım elbise, bluz ve kot pantolonun güncel moda olarak kabul edildiği için, yöresel kıyafetler fazla giyinilmemektedir. Hatta sokaklarda yöresel kıyafetlerini görebildiğimiz tek an bayram veya düğün günüdür. Bununla birlikte, bizim ele alacağımız mesele Çinli yöresel kıyafetlerini sergilemek değildir. Bizi asıl ilgilendiren soru ‘bir Çinli nasıl görünür?’ sorusudur. Katılımcılarımızdan gelen yanıtlar esasen bir noktaya odaklanmaktadır. Katılımcılarımıza göre, özellikle bayan katılımcılarımıza göre, bir Çinlinin ortak giyinme tarzı yoktur; fakat Müslüman gibi giyinenlerin (başörtülü olanlar) bir Çinli gibi görünmediği görülmektedir. Daha önce İslam’ın bir Malay dini olarak algılandığı sözü edilmiştir. Singapur’daki Çinliler bu algıdan hareket ederek, Müslüman gibi giyinenlerin hepsi Malay etniğe ait olduklarını düşünür. Bu sebeple, Çinliler arasında ‘nasıl giyinmeli?’ sorusu değil, daha çok ‘nasıl giyinmemeli?’

sorusuna önem vermektedir. Bu sorun daha detaylı bir şekilde son bölümde yer alan ihtida sonrası bölümünde tartışılacaktır.

1.2.2.2. Manevi kültür

a) Aslan dansı

İyi bir servet sahibi olabilmek amacıyla yapılan bu dans yaygın olarak Çin bayramlarında görülebilir. Onun dışında, yeni açılan dükkân, şirket ve hatta yeni satın alınan ev için de yapılır. Köken olarak Çin'in güney illerinden, özellikle Foshan ve Heshan'dan geldiğine inanılmaktadır (National Heritage Board (NHB), 2018e). Aslan dansı, isminden de anlaşılacağı üzere davulun ritmiyle kung fu hareketlerini yapılması ve bir aslana benzeyerek dans edilmesidir. Aslan dansı kostümü giymiş olan aslanın başını kontrol eden sanatçı, başın, göz kapaklarının, kulakların, ağız ve ön bacakların hareketinden sorumlu olacak, aslanın kuyruğunu kontrol eden oyuncu ise aslan sırtının ve arka ayakların hareketinden sorumlu olacaktır (NHB, 2018e).

Şekil 1.4: Aslan dansı.

Kaynak: <https://www.straitstimes.com/singapore/lion-dance-troupes-seeking-new-blood>, 30.11.2018

Hu'ya (1995) göre bu dansın mitolojisi vardır. Nian hikâyesi olarak bilinen bu mit, köyleri ve bitkileri yok eden canavardan ibarettir. Köylüler, bu canavarı korkutmak için aslan kostümü giymek konusunda anlaşmışlardır. Canavar, köylüleri

tekrar saldırmak için geri döndüğünde, köylüler kostümü giymişler ve maskeyi canavara doğru sallamışlardır. Kostümlü dövüş ve sesinin yanı sıra çırpıcı tencere ve tavaların gürültüsü de canavarı korkutup sürüklemiş ve bir daha asla geri dönmemiştir. O zamandan beri, etkinlik gösterisi yıllık olarak, mutluluğu, başarıyı ve iyi şans simgeleyen olarak değiştirilmiştir. Günümüzde bu dans Malaylar arasında da yaygın olmasına rağmen birtakım Müslümanlar tarafından hoş görülmemektedir. Hatta imanı zayıflatacak bir eylem olarak düşünülmektedir.

b) Tabular

Tabu “genellikle toplum düzeyinde ve çoğunlukla kutsal sayılan şeyleri referans alarak, bazı şeylerin, insanların ya da hareketlerin yasaklanması, bunlara dokunulamaması ya da sözünün bile edilememesi (Marshall, 1999: 712)” olarak tanımlanmıştır. Her kültürün tabuları vardır. Bu tabular doğrultusunda hareket etmeyen kişilerin kötü bir akıbet ile karşılaşma ihtimali vardır. Çin kültüründe tabular farklı konularda mevcuttur. Örneğin, numaralar, eylem, yemekler ve hatta özel günler ile ilgili tabular bile vardır.

Numara ile ilgili tabulardan bahsetmek gerekirse 4 numarayı örnek verilebilir. Çin kültüründe “4”ün genellikle katı bir tabu olarak kabul edilmesinin nedeni fonetiktir. Çin dilinde, “4”, “sı” olarak telaffuz edilir, “sı” aynı zamanda ölüm veya ölme anlamına da gelmektedir. Bu nedenle, özellikle telefon numaraları, plakalar ve adreslerde dört rakamından kaçınılmaktadır (Chen, 2012: 123).

Yemek tabusuna gelince küçükler tavukayağını yememelidir. Bu kültüre göre tavukayağını yiyen küçüklerin okula başladıkları zaman iyi bir şekilde yazamayacağına inanılmaktadır. Ayrıca horozlar gibi kavgalara eğilimli olacağına da inanılmaktadır. Yemekle ilgili başka bir Çin tabusu çubuklar bir kâse pilavda dik olarak bırakılmamalıdır. Bu davranışın, yemeklerin atalara sunulduğu zaman tapınaklarda yer alan tütsülere benzediği gibi, restoran sahibine uğursuzluğu getirdiği söylenmektedir.

Süpürmenin uğursuz yöntemi de vardır. Yer süpürürken kapıya doğru süpürülmemelidir, özellikle Çin Yeni Yılında. Çinlilere göre kapıya doğru süpürmek rızkı uzaklaştırmak anlamına gelir. Bunun için bu eylem tabu olarak görülmektedir.

Çin kültüründe birkaç önemli bayram vardır: Çin yeni yılı, Güz Ortası bayramı, Ruhlar Günü bayramı ve Aç Hayalet bayramı bunun birkaçıdır. Her bayramda izlenecek belli bir tabu vardır. Örneğin, Çin yeni yılında bir şeyin kırılması uğursuz sayılır. Hatta balık yerken bile onun kılçığını kırmamak için dikkatli olmak gerekir. Her kötü veya kirli şey de tabu olarak bakılmaktadır (Chen, 2012: 127). Aç Hayalet bayramında evsiz ruhların dışarıda gezdiğine inanılmaktadır. Böylece, hayaletleri görmemek için akşamları veya geceleri dışarı çıkmak tavsiye edilmemektedir. Hatta bazı Çinlilere göre bu ayda tatile çıkmak tabudur. Bayramla ilgili bir başka örnek, Ruhlar Günü bayramında ziyafet yapmaktır. Bu bayramda ölümlere anmak münasebeti olduğu için gülmek veya ziyafet yapmak ölümlere saygısız bir eylem olarak kabul edilmektedir (Chen, 2012: 127).

c) Ahlaki ilkeler

Çin kültüründe, özellikle ahlaki ilkelere bakıldığında büyük ölçüde Konfüçyüsçülükten etkilendiğini görebiliriz. Katılımcılara bunun hakkında sorulduğunda ise büyüklere saygı, küçükleri sevmek ve anne babaya evlât olmak (孝 xiào) gibi ahlaki ilkeler Konfüçyüs'ün öğretilerinden alındığını söylemişlerdir.

Bir katılımcı (A.H., 41) demiş ki,

“Anne babaya evlât olduğumuzu göstermek için, biz gençken onlara itaat etmemiz, yaşlı olduklarında onlara bakmamız, ölünce uzun zaman yas tutmamız ve daha sonra anılarında fedakârlık yapmamız gerekir.”

Görüldüğü gibi, Çin kültüründe aile önemli bir konumdadır. Böylece, anne babaya evlât olmak çokça önemsenmektedir. Bu ahlaki ilke aslında İslam ile uyumludur. Zira Kuran'da ve birçok hadislerde anne babaya saygı ve onlara itaat etmemiz emredilmiştir. Örnek olarak, İsrâ suresinde yer alan 23. ve 24. ayete bakabiliriz:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaslanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı güzel sözler söyle. Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. ‘Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster’ diyerek dua et (İsrâ suresi 23. ve 24. ayet).”

Yukarıdaki ayet, İslam’ın bizim anne babamıza iyi davranmamızı emretmesinin açık bir delilidir. Fakat Çin kültüründeki anne babaya evlatlık sadece anne babanın hayatlarında onlara iyi davranmak ile sınırlı değildir. Bunun ötesinde çocuklardan, anne babasının dünyayı terk ettiklerinden sonra onlara ibadet etmesi veya tapması istenilir. Bu eylem İslam’a aykırı olduğu için birçok ebeveynler kendi çocuklarının Müslüman olmalarından endişelenmektedir.

1.2.2.3 Sosyal Kültür (Bayramlar)

a) Çin yeni yılı (Chun Jie)

Çin yeni yılı Çince karşılığında Chun Jie kullanılmaktadır. Chun Jie’nin anlamı bahar festivalidir. Çin yeni yılı ay takvimine göre kutlandığı için ilk gün bahara denk geldiğinde buna Chun Jie denilmektedir (Liang & Ye, 2006: 95-96). Her Çinli, din bağlılıklarına ve kendi kültürlerine göre bu bayramı kutlamaktadır (Chee, 1985: 87). Bazı Singapurlu Çinliler bu bayramı kültürel veya sosyal bir etkinlik olarak görmektedir. Bazıları ise dini bayram olarak algılamaktadır. Liang ve Ye, Çinlilerin kendi doğum yılını hatırlayabilmeleri için doğdukları yılların 12 sembolik hayvan ile adlandırıldığını kaydetmiştir (Liang & Ye, 2006: 94). Sembolik hayvanlar şunlardır: fare, boğa, kaplan, tavşan, ejderha, yılan, at, koyun, maymun, horoz, köpek ve domuzdur. Buna göre, 12 yıllık bir döngü vardır ve döngü tamamlandığında, ilk hayvan olan “fare” ile tekrar başlanmaktadır. Çok geriye gidilirse, bu hayvanın eskilerin totem ibadetinden geldiği düşünülmektedir (Liang & Ye, 2006: 94).

Yeni yılın birkaç gününün öncesinde temizlik yapılır. Tozları süpürme eylemi, yeni yılda kötü şansdır ve eski şeylerden kurtulmak için bir semboldür (NHB, 2018a). Ayrıca, çoğu aileler yeni yılın günü için yeni kıyafet alırlar. Festivalin en önemli özelliği, Çin Yeni Yılı arifesinde gerçekleşen aile birleşme yemeğidir (family reunion dinner). Özel yemeklerinden biri bak kwa’dır. Bak kwa, Çin eyaletinden Fujian’dan esinlenen ızgara domuz etidir. Yemekten sonra, aile beraberce oturup

sohbet ederek içki içerler (Liang & Ye, 2006: 96). O günde büyükler küçüklere bayram harçlığı verir. Bu kültür aslında sadece Çinliler arasında değil Türkler arasında da bugüne kadar devam eden yaygın bir adettir. Yalnız fark şu ki Çin kültüründe bayram harçlığı kırmızı bir zarf içine koyulur (bkz. Şekil 1.5). Birkaç katılımcılara sorulduğunda bunun sebebi paranın açıkça gösterilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Şekil 1.5: Bir çocuğun elinde bayram harçlığı (Hong Bao).

Kaynak: <https://dollarsandsense.sg/is-there-a-socially-accepted-red-packet-rates-for-chinese-new-year/>, 30.11.2018

b) Güz Ortası Festivali

Güz Ortası Festivali, Çin ay takviminde sekizinci ayın 15. gününe denk gelmektedir. Mooncake (ay keki) bu festivalin en önemli öğesidir ki çoğu Singapurlular bu bayrama Mooncake Bayramı olarak bakarlar. Kekin yuvarlak olması ve bir aya benzemesi aile birliğini ve uyumu sembolize eder. Singapur'da bu festival Çin toplumu tarafından kutlanır. Aileler mooncake yemeği için toplanır. Bu bayramın bir başka özelliği, akşam saatlerinde büyükanne ve büyükbabalar, ebeveynler ve çocuklar kendi mahallelerinin etrafında fener taşıyarak dolaşırlar (NHB, 2018d). Bazı kayıtlara göre, fenerin yakılması Batı Han hanedanlığında başlamıştır. İşte, o dönemin imparatoru Buda'ya saygı göstermek için bütün insanlara geceleri fener yakma emrini vermiştir (Liang & Ye, 2006: 99).

c) Ruhlar günü festivali (Qing Ming Jie)

Qing Ming festivali genellikle 5 Nisan ve Çin ay takviminin 3. ayına denk gelmektedir. Bu festival sırasında, Çinlilerin aile bireylerine saygılarını sunmaları için mezarlığa ziyaret etmeleri gelenekselleşmiştir. Bu festivalde mezarlığa gidilir ve temizlik yapılır. Bu gelenek veya bayram ilk olarak 1800 yıllarında Çinli göçmenlerin Singapur'a gelmesiyle başlamıştır (NHB, 2018f). Çin toplumunda birçok kişi bugün bu geleneği devam ettirmektedir.

Bayramda ölümlere saygı göstermek ve “ibadet etmek”⁹ için joss çubuğu ve kırmızı mum yakılır. Yiyecek ve çiçekler sunulur ve ruhlara sahte para yakılıp takdim edilir. Takdim edilen yemek ayrıca genelde etten ibaret olup (NHB, 2018f) ölünün sevdiği yemek takdim edilir.

Çin'de web tabanlı ataya ibadetinin ve çevrimiçi dua hizmetlerinin ortaya çıkmasına rağmen, bu hizmetler Singapur'da henüz görülmemektedir (NHB, 2018f).

d) Aç hayalet festivali

Singapur'da en çok özen gösterilen Çin bayramlarından biri Aç Hayalet festivalidir. Daha önce Çinlilerin genel olarak gaybî varlıklara inandığını belirtmiştik. Bu ayrıca bir delildir. Ay takvimine göre, yedinci ayda Cehennem kapısı açılır. Ruhlar ve hayaletler ise yedinci ayın 15. gününde serbest bırakılır. Ruhlara ikram etmek üzere veya daha doğrusu yatıştırmak üzere yemek ve içecek takdim edilir. Daha sonra saygı göstermek için joss kâğıdı yakılır. Bu tür eylemler aslında etnik kültür değildir, bilakis dini kültürde ortaya çıkan etnik bir kültür olarak içselleşmiştir (Chee, 1985: 96-98). Anne babaya, ölümlere saygıya büyük önem gösteren Mahayana Budizm, Taoizm ve Konfüçyüsçülük bakış açısıyla bakmak gerekirse Aç Hayalet Festivali, ataya tapmayı teşvik eden ahlaki değerlerin örneklendirilmesidir.

⁹ İbadet etmek sözcüğünün tırnak içine ifade edilmesinin sebebi bazı Çinliler ölümlere ibadet değil daha çok saygı gösterme eylemi olarak hissetmektedir. Sebep olarak hem ibadet etmek hem de saygı göstermek için Çince de aynı kelime kullanılmaktadır. Böylece bazıları joss çubuğu ve mumya yakmayı ibadet olarak görürken diğerleri ise saygılı bir jest olarak görmektedir.

Ayrıca, bu bayramla ilgili bazı ilkeler vardır. Aç Hayalet Festivali ile ilgili olarak, ay boyunca evlenmemeleri veya evlerine taşınmamaları, kırmızı renkte kıyafet giymemeleri, yüzmemeleleri (özellikle geceleri) ve ruhlar için dışarıda bırakılıp takdim edilen yemekten yememeleri gibi birçok inanç vardır.

1.3. Singapur’da Çinliler Arasında Yaygın Dinler

Din bakımından Singapur, dünyanın resmi açıdan çeşitli olarak en fazla dine sahip olan ülkelerinden biridir. Ülkenin tarihi, nüfusunun çeşitli olması ve toplumunun çok kültürlü olması dikkate alınırsa bu olgunun aslında çok da şaşırtıcı olmadığı görülür. Ayrıca belirtmek gerekir ki, farklı etnik gruplara mensup insanların belirli dinleri takip etmeleri için bazı eğilimler vardır (Eng, 2008: 38). Yani, genel olarak Malaylar İslam’ı kabul etmekte, Çinliler ise ya Budizm’i ya Hristiyanlığı ve yahut da Taoizm’i¹⁰ kabul etmektedir. Hintliler ise Hinduizm’i veya Sihizm’i kabul etmektedir. Genel görünüşte böyle kabul edilse bile istisnalar yine de mevcuttur. Bu tez, bu istisnaların bir tanesi olan Çinli Müslümanları inceleyecektir.

Singapur’un özelliklerinden biri farklı unsurları aynı çatı altında bulundurmasıdır. Singapur’un yelpazesinin altında hem dil hem ırk hem de din açısından çeşitlilik barındırmaktadır. Dört resmi dil (Malayca, Çince, Hintçe ve İngilizce), dört resmi ırk (Malaylar, Çinliler, Hintler ve Avrasyalılar) ve on resmi din (Budizm, Hristiyanlık, İslam, Taoizm, Hinduizm, Zerdüşlük, Sihizm, Yahudilik, Jainizm ve Bahai İnanç) bu ülkeyi özel kılmaktadır. Bu benzersizlik ayrıca Singapur’u şekillendirmektedir ki, bu çeşitliliğe rağmen herkes uyum ve ahenk içinde yaşayabilmektedir. Bu aslında Singapur’un ulusal yeminindeki (Singapore National Pledge) “ırk, dil ve dine bakılmaksızın demokratik bir toplum inşa etmek için (regardless of race, language and religion to build a democratic society)” ifadesine tabii olan bir duruştur.

¹⁰ Genel olarak Çin dinleri altında Taoizm’den başka Konfüçyanizm vardır. İtiraf ederiz ki, bu iki din bir değildir; fakat bu tezde ele almamızın sebebi, Singapur’da Konfüçyanizm’in farklı bir din olarak görülmemesidir. Daha doğrusu Taoizm ve Konfüçyanizm iki kardeş gibi görülmektedir (Nadeau, 2014: 61), üçüncü kardeşi de Budizm’dir. Hatta çoğu ayinleri, temel ilkeleri birbirine benzemektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Randall L. Nadeau, Asian Religions.

Singapur'daki başlıca dinler arasında Budizm (%33,2), İslam (%14,0), Hinduizm (%5,0), Hristiyanlık (%18,8) ve Taoizm (%10,0) yer alır (Department of Statistics Singapore, 2015: 23). Yukarıda bahsedildiği gibi Çinliler genellikle ya Budizm'e (%42,3) ya Hristiyanlığa (%20,9) veya Taoizm'e (%12,9) mensuplardır. Bu tezin ana konusu Çinli mühtedilerin din değiştirme konusunu irdelediği için Çinlilerin genel kabulü olan dinlere kısaca değinmek önem arz etmektedir. Böylece bu bölümde Taoizm, Budizm, Hristiyanlık ve en önemlisi İslam'dan bahsedilecektir. İtiraf etmeliyiz ki, bu bölüm dinler tarihi üzerine araştırma yapmak değildir. Bilakis burada, bu dinlerin Çinliler arasında yaygın olma nedenleri araştırılacaktır. Buradan hareketle, öncelikle bu dinler ile ilgili birkaç bilgi verilecek ve daha sonra yaygın olma nedeni araştırılacaktır.

1.3.1. Taoizm ve Çinliler

Singapur'da Taoizm'e mensup olanların çoğu Çinlilerdir. Bu dinin ayrıca Lao Tzu tarafından getirildiğine inanılmaktadır. Çincede ihtiyar bebek anlamına gelen Lao Tzu, Çinli bir filozoftur. Çin efsanelerine göre, bu adam 81 yaşında aydınlatmaya ulaştığından (bilgin olduğundan) dolayı ona "ihtiyar bebek" denilmektedir (Nadeau, 2014: 64). Bu inanç ayrıca Lao Tzu'nun öğretilerine¹¹ dayanmaktadır. Atalara ibadet, doğaya ve insanoğluna saygı, merhamet, ölüm sonrası hayat ve ilahi hayranlık bu dinin ana ilkelerindendir. Her kötülükte iyilik ve her iyilikte de kötülük mevcuttur anlamına gelen ve uyum fikri olan Yin and Yang, bu dinden kaynaklanmaktadır. Bu dine ait büyük festivaller Çin Yeni Yılı, Aç Hayalet Festivali ve Qingming'i¹² içerir.

Thian Hock Keng (bkz. Şekil 1.6), Singapur'daki en önemli Taoist tapınaklarından biridir. Resmi sitede¹³ kaydedildiği gibi 1820'lerde inşa edilen bu tapınak, gemiciler ve deniz yolundan gelen göçmenlerin Singapur'a selamete vardıkları için deniz tanrıçası olan Mazu'ya teşekkür etmeleri için liman bölgesinde

¹¹ Öğretileri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Tzu, L. (2014). Bilinmeyen Öğretiler. İsmail Taşpınar & Amine Gülşah Coşkun (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

¹² Çin Anma Günü veya Atalar Günü olarak da adlandırılır. Geleneksel Çin ay takviminin beşinci güneş döneminin ilk gününe düşer. Yani bu günde atalar anılır ve onların anımları için genellikle mezarları temizlenir, onlara ibadet edilir, onlara yemek takdim edilir ve joss kâğıdı yakılır.

¹³ Thian Hock Keng'in resmi web sitesi, <http://thianhockkeng.com.sg/site/about/> (14.11.2018 tarihinde erişilmiştir).

konulmuştur (2002: 98). 1839 yılında ise halktan yardım toplanarak yeniden inşa edilip 1973 yılında ulusal anıt olarak kabullenmiştir. Tapınağın özelliği önceden sadece deniz tanrıçası olan Mazu'ya teşekkür etmek için ziyaret edilmekteydi; fakat artık diğer tapınaklardan özel olarak, bu tapınağa hem Taoizm hem Budizm hem de Konfüçyanizm tanrılarına ibadet etmek üzere gelinmiştir. Bazı katılımcılar (**Am.T.**, 69; **A.H.**, 44; **D.M.**, 24) şu ifadeleri dikkat çekicidir:

“Bu tapınağa gelenler artık deniz yolundan selametle geldikleri için dua etmeye değil, bilakis Taoistler ve Budistler barış, koruma ve sağlık için dua etmeye gelirler.”

Bu aslında bize açık bir şekilde gösteriyor ki Çin halkı arasında bu üç din bir harmonidir.

Şekil 1.6: Thian Hock Keng Tapınağı

Kaynak: <https://www.visitsingapore.com/see-do-singapore/culture-heritage/places-of-worship/thian-hock-keng-temple/>, 30.11.2018

Taoizm'in Çinliler arasında yaygın olma sebebini irdelemek gerekirse, bu dinin Çin'de ortaya çıktığı ve Çin'deki Çin halkı tarafından içselleştirildiği ifade edilebilir. Kısaca Taoizm, Çin halkı dinleri arasında yer almaktadır (Aydın, 2016: 229-231; Nadeau, 2014: 61). Singapur'da bu dinin Çinliler arasında yaygın olma sebebi bu gerçeğe dayanmaktadır. Çinlilerin Singapur'a göç etmesiyle birlikte bu din bu ülkede yerleşik hal kazanmıştır (Eng, 2008: 29).

1.3.2. Budizm ve Çinliler

Nepal’da ortaya çıktığı bilinen bu din, Siddharta Gautama Sakyamuni tarafından getirilmiştir (Aydın, 2016: 133). Bu dinin “en karakteristik özelliği “Tanrı’nın” veya “Yüce Bir Varlığın” varlığı veya yokluğuyla ilgilenmemesidir. Yoga, meditasyon, reenkarnasyon, inziva ve dilencilik eğilimli rahiplik teşkilatı önemli özellikleridir (Aydın, 2016: 134).” Ayrıca, Budizm’in birkaç ekolu vardır: Mahayana, Threvada, Lotus, Pure Land, Zen, Tantrik, Shingon vd. Farklı ekoller farklı ülkelerde ortaya çıkmıştır ve belirli ülkelere dağılmıştır. Örneğin, Mahayana ekolu Çin’de, Threvada ekolu Tayland’da ve Lotus ekolu Japonya’da yaygındır (Aydın, 2016: 141-142). Singapur’da ayrıca Mahayana ekolu daha baskın olmak üzere Theravada ve Vajrayana ekolu de vardır (Singh, 2009: 167). Bunun başlıca nedeni, Singapur’daki Budizm, Çin halkı tarafından İngiliz sömürgesi döneminde buraya ulaşmıştır (Eng, 2008: 29).

Çinlilerin görülen ve görülmeyenlerle yoğun ilgileri vardır (Chew, 2000: 6). Budizmin Çinliler arasında yaygın olması büyük ölçüde bu dinin Tanrıyı bulma ve ahireti anlama konusunda Çin halkına aşinalığından kaynaklanmaktadır. Aşağıda olduğu gibi (bkz. Şekil 1.7) Budist mabedi, Çin kültürünün bazı ikonik özelliklerini içerir, hatta Taoizm tapınağı ile mimari usulü açısından benzer noktaları vardır.¹⁴ Belirtmek gerekir ki Budizm, Çin’e ilk geldiği zaman, tapınağın mimari usulü böyle değildir. Fakat zaman zaman Çin halkı ile kaynaştıran sonra tapınağın özellikleri değiştirilmeye başlanmıştır. Örnek olarak, kırmızı rengi, Ejderha veya Aslan heykeli gibi Çin’e ait semboller bu tapınaklarda görülebilir.

Yukarıda bahsedildiği gibi, Singapur’daki Budizm birkaç ekole ayrılmaktadır. Hal böyle olunca, tapınakların hepsi bir mimari usulü ile bina edilmiştir ifadesi doğru bir kullanım olmayacaktır. Tapınaklar ayrıca kökenine göre bina edilmiştir. Mahayana ekolu Çin’de ortaya çıktığı için mimari usulü Çin kültürüne yakındır. Theravada ekolu Tayland’da daha baskın olduğu için, Singapur’daki Theravada ekoluna ait Budist tapınağı Tayland ve Myanmar mimarisinden esinlenmiştir (bkz. Şekil 1.8).

¹⁴ Benzer noktaları görmek için Şekil 1.6 ve Şekil 1.7’i karşılaştırın.

Şekil 1.7: Buddha Tooth Relic Tapınağı.

Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/gwwang/6653940139>, 30.11.2018

Şekil 1.8: Burmese Buddhist Tapınağı.

Kaynak: http://okoguide.com/object.php?id_prod=8555&id_lang=2&id_city=8092,
30.11.2018

Yukarıda Çinlilerin İngiliz sömürgesi döneminde geldiğini belirtmiştik. Genel olarak, Çinli göçmenlerin getirdiği din doğası gereği füzyondur, yani Taoizm, Konfüçyüsçülük ve Budizm'in bir karışımıdır (Ong, 2005: 31). Bu sebeptendir ki Singapur'daki Taoizm'e ve Budizm'e mensup olanların çoğu Çinlilerdir.

1.3.3. Hristiyanlık ve Çinliler

Hristiyanlığın Singapur'da yayılış tarihini bilmek Hristiyanların çoğunun Çin kökenli olduğunu anlamamıza yardımcı olur. Daha önce belirttiğimiz gibi Singapur'daki dinler ile etnik kimlik arasında ilginç bir ilişki vardır. Yukarıda bahsedildiği gibi, 1819-1826 yılları arasında Singapur İngiliz sömürgesi altında idi. Bilindiği gibi, Hristiyanlığın yayılmasında misyonerliğin yadsınamaz bir rolü vardır. Singapur'da Hristiyanlığın yayılması Batı sömürgeciler arasında bulunan misyonerlerin çabalarına bağlıdır (Chew, 2013: 4). Gündüz (2005) misyon terimi “kilise tarafından resmen vaaz için görevlendirme” olarak açıklamıştır. Gündüz’e göre, XVI. yüzyıldan itibaren bu kelime artık farklı bir anlam taşımaktadır ki şöyle açıklanabilir: “Hristiyan milletlerin kolonilere kilise görevlileri göndermesini ifade eden misyon ve misyonerlik (missionary) sömürge bölgelerinin hristiyanlaştırılması bağlamında kullanılmıştır (Gündüz, 2005: 193)”. Tarih kitaplarına¹⁵ baktığımızda sadece İslam ülkeleriyle sınırlamaksızın hem Afrika hem de Asya kıtalarında gerçekleşen sömürge faaliyetlerinin misyonerlik faaliyetlerine paralel biçimde ortaya çıktığı görülebilir.

Şimdi asıl soruya dönmek gerekirse, Hristiyanlığın Singapur'daki Çinlilerle ilişkisi nedir? Singapur'da çeşitli ırklar olmasına rağmen Hristiyanlık neden yoğun olarak Çinliler arasında yayılmıştır? Singapur'daki dinleri araştırmak üzere, Chee (1985) İngiliz Sömürge Hükümeti'nin (British Colonial Government) Çin kültürü ile ilgili mevzuatının daha ‘büyük faydalar’ için değiştiğini keşfetmiştir. Dahası Hristiyan misyonerlerin, Çinli ve Hintliler arasında kendi dinini yaymaya izin verilirken, Malaylar arasında yayılmasına izin verilmemiştir (Chee, 1985: 5). Ayrıca, 1833 yılında Aziz Etianna Albrand'ın Singapur'a gelmesi Çinliler arasında misyonerlik faaliyetlerinin ivme kazanmasına sebep olmuş ve çok başarılı bir şekilde devam etmiştir (Siang, 2016: 46). Kısaca, ifade etmek gerekirse Hristiyanlığın Singapur'da yayılmasının başlangıç noktası İngiliz sömürge döneminde gerçekleşmiştir.

¹⁵ Örnek olarak, bu gerçek Andrew Porter'ın Religion Versus Empire kitabında yansıtılmaktadır.

1.3.4. Singapur'da İslam ve Çinliler

Tarihi kaynaklara göre, İslam dininin Singapur'da yayılmaya başlaması 15. yüzyılda gerçekleşmiş ve büyük ölçüde Melaka kraliyetinden etkilenmiştir. Parameswara¹⁶ bir prenses ile evlendikten sonra İslamiyet'e dayalı sultanlığını kurmuştur. Bundan hareketle bazı tarihçiler, Singapur'daki camilerin ancak 15. yüzyıldan itibaren inşa edilmiş olabileceğini iddia etmektedir. Singapur'da günümüze dek işlevini yerine getiren en eski cami olan Omar Kampung Malacca Camii (bkz. Şekil 1.9) 1820 yılında inşa edilmiştir.

Şekil 1.9: Omar Kampung Malacca Cami.

Kaynak:

http://www.okoguide.com/object.php?id_prod=8238&id_lang=2&id_city=8092,

30.11.2018

Kayıtlara göre, bu cami Aljunied ailesi tarafından inşa edilmiştir. Aljunied ailesi Yemenli tüccarlardan olup Singapur'daki en zengin Arap ailelerdendir. Müslümanların sayısı arttıkça bir cami inşa etme ihtiyacını hissetmişlerdir (Brazil, 1991: 36; Singapore Lifeline, 1986: 33).

¹⁶ Parameswara Singapur'un beşinci ve son kralıdır. Kendisi Majapahit tarafından sürgün edildikten sonra Malacca kraliyetini (Malezya'nın güneydoğusunda yer alan bir şehir) bulmuştur. Kayıtlara göre, 1409 yılında Parameswara oraya yerleştikten sonra bir prenses ile evlenmiştir. O zamandan itibaren Malacca kraliyeti Müslüman sultanlığına dönüşmüştür. O bölgede ticaretin yoğun olması nedeniyle, İslam'ın yayılışı Singapur dâhil olmak üzere yakın çevrelere yayılmıştır.

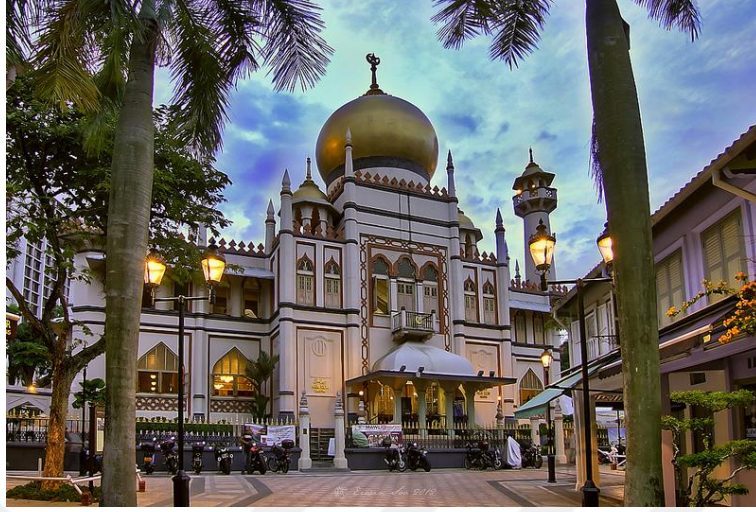
Camilerden en yenisi ise 2017 yılında bina edilmiştir. Caminin ismi Yusuf İshak Camii olup, ismini Singapur'un ilk cumhurbaşkanından alınmıştır. Cami, geleneksel özellikleri Malay dünyası anlamına gelen Nusantara'nın mirasıyla harmanlıyor. Tipik camilerin aksine, büyük sütun veya kubbe yoktur. Bunun yerine, eski bir Malay evinin çok çağdaş bir görünümü ve hissi eklenmiştir. (bkz. Şekil 1.10).

Şekil 1.10: Yusuf Ishak Camii.

Kaynak: <http://www.rsp.com.sg/project/show?id=553>, 30.11.2018

Singapur hükümeti, çeşitli dinlerin ve milletlerin bir arada ahenk içerisinde yaşamaları ve farklı gruplar arasında ortaya çıkması muhtemel husumeti engellemek için hiçbir dine açık ve sesli bir şekilde ibadet etmesine izin vermemektedir. Fakat Singapur, çoğulculuk anlayışını ortaya koymak ve tüm dinleri resmi olarak itiraf etmek adına her dinin sadece bir mabedine açık ve sesli bir şekilde ibadetini göstermesine imkân sunmaktadır. Müslümanların çoğunlukla ziyaret ettikleri Sultan Camii ise tarihi cami hüviyetini taşımaktadır (bkz. Şekil 1.11).

Şekil 1.11: Sultan Camii.

Kaynak: <http://inspiring-travel.com/2015/12/>, 30.11.2018

Görüldüğü üzere 15. yüzyıldan itibaren günümüze kadar gelen süreçte İslamiyet, daha çok Malay toplumu tarafından benimsenmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi Singapur'daki Müslüman nüfusunun %90'ı Malaylardır. Bunun için Müslüman olmak genellikle Malay olmak ile özdeşleşmiştir. Çinlilerin Müslüman olması durumu incelendiğinde ise, çoğunlukla evliliklerle gerçekleştiği gözlenmektedir. Darul Arqam'da kayıt memuru olarak çalışan bir Çinli mühtedinin (Am.T., 69) ifadesi bu gerçeği tespit etmiştir:

“1970'lerden günümüze kadar mühtedilerin sayısının %90'dan fazla evlilik amacıyla artmıştır. Hiçbir ırka bakılmaksızın gerek Çinli, gerek Hintli gerekse de Avrasyalılar genel olarak bir Müslüman ile evlenecekleri için buraya (Darul Arqam'a) gelip Müslüman olmak için kayıt yaptırırlar.”

Singapur'un Müslüman nüfusu, genellikle yerli Malaylarla sömürge döneminde buraya yerleşen Hintliler (Tamil) ve Araplardan meydana gelmektedir (Göksoy, 2009:250). Araplar ayrıca, Hadramaut denilen Yemen'in bir şehrinden gelmiştir ve çoğunlukla ticaret amacıyla Singapur'a seyahat etmiştir. İfade etmek gerekir ki, Singapur'a ulaşmadan önce Yemen'den Endonezya'ya (Sumatra adalarına) gitmişlerdir. Oradaki yerli kültür ile adapte olduktan sonra Malezya, Tayland ve Singapur gibi yakın ülkelere yolculuk yapmışlardır. Hatta Singapur'a ilk Arap topluluklarının, 1819 yılında geldiği kaydedilmektedir (Ali Talib, 1997: 89).

Singapur’da Müslümanlar artık sadece Malay, Arap veya Hint halklarından değil aynı zamanda buraya daha sonra yerleşen Filipinler ve yerli Çinli mühtedilerden oluşmaya başlamıştır. Yukarıda zikredildiği gibi, diğer millete mensup kişilerin Müslüman olmaları büyük ölçüde evliliğe bağlıdır. Genelde, İslam dininin Çin halkı arasında da evlilik yolu ile etkileşime girdiği düşünülmektedir. Çinli mühtedilerin gerçekten bu şekilde Müslüman olup olmadığını görmek için yaptığımız mülakat sonuçlarını analiz edilerek 3. bölümde Çinli mühtedilerin din değiştirme süreçleri hakkında daha fazla bilgi verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE VE KAVRAMLAR

Teori, hedefe ulaşmanın aracı olan bir pusula gibidir. Araştırma metoduna ve tezin amacına ulaşmak için teorinin uygulanması kıymetlidir. Ayrıca pusula derken teoriler “doğru veya yanlış olarak algılanmamalı, daha ziyade yeterli ve yetersiz (Rambo, 1990: 261)” olarak düşünülmesi daha doğru olmaktadır, özellikle sosyal ve beşeri bilimler için. Birçok din değiştirme ile ilgili teoriler psikoloji, sosyoloji ve antropoloji ana bilim dalı tarafından ortaya konulmuştur. Bilinmelidir ki, hiçbir teori hiçbir zaman her olgu için mükemmel değildir. Kilbourne ve Richardson’ın (1988: 14) belirttiği gibi “inanıyoruz ki, araştırmacı tarafından alınan bakış açısı, büyük ölçüde din değiştirme deneyimlerini incelerken araştırmacıların gördükleri ve umduklarını açıklar.”

Al-Qwidi (2002: 94), İngiliz mühtedilerinin din değiştirme deneyimini irdelediğinde Rambo modeline başvurmuştur. Ali Köse’nin (1996) çalışması incelenecek olursa Lofland-Skonovd’un din değiştirme tarzının benimsediği görülmektedir. Ayrıca, bu iki eserin ortak noktası İngiltere’deki din değiştirme olgusunu irdelemektir. Araştırılan ülke bir olmasına rağmen uygulanan teori farklıdır. Kullanılan teori bir seçimdir. Her olay ve her kişinin tecrübesi özeldir ki din değiştirme sorusunun kapsamlı ve karmaşık olduğunu açıklar. Buradan hareketle, bu bölümde Lewis R. Rambo, Norman Skonovd, John Lofland, Rodney Stark ve Roger Finke’nin ortaya koyduğu teorilere değinilecektir.

Üstelik bu teorilerin amacı birdir, yani “insan nasıl ve neden din değiştirir?” sorusunu araştırmaktır. Bu bakımdan bu bölümde teori kısmına geçmeden önce ilk olarak din değiştirme kavramı üzerinde durulacaktır. Daha sonra Singapur’daki Çinli mühtedilerinin din değiştirme deneyimini daha kapsamlı bir şekilde anlayabilmemiz için farklı teorilere yer verilecektir. Asıl konumuz teori ile sınırlı olmadığı için ampirik bulgularla ilgili bölümleri analiz etmek için gerekli olan temel yaklaşımlarını kısaca özetleyeceğiz. Ayrıca teorileri gördükten sonra, tezimiz için hangi teorinin daha uygun olduğu açıklanmaya çalışılacaktır ki uygun olmayan teorilere eleştirisi

getirilecektir. Son olarak, konumuzun ikinci yarısı olan kimliğin etnisite ve din ile bağlamını teorik çerçevede araştıracağız.

2.1. Din Değiştirme Kavramı

Din değiştirme ile ilgili kavramlar hem İngilizce hem de Türkçede farklı anlamları taşımaktadır. Burada, ilk önce İngilizce daha sonra Türkçedeki kullanılan terimler hakkında bilgi verilecektir. Kavramı daha iyi anlayabilmemiz için, terimler arasındaki farklılıkları ve anlamlarını karşılaştırmak bu konu açısından önemlidir. Bu da dolaysız bir şekilde teoriyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

“Conversion (değiştirme)” kelimesinin anlamı için Cambridge, Oxford, Merriam-Webster ve Macmillan gibi saygın İngilizce sözlüklerine bakıldığında iki ana tanımla karşılaşmaktadır. Genel olarak, “conversion” bir şekilden, bir durumdan, bir görünüşten, bir amaçtan v.b. başka birine değiştirmek anlamına gelmektedir. Din ile münasebet edildiğinde, “Conversion” kelimesi bir kişinin yeni bir dini veya inancı kabul etmesi demektir. Örnek olarak, Müslüman olmak isteyen birisinin öncelikle kelime-i şهادet getirmesi gerekir. Şهادet ayrıca inancı kabul etmek için bir yoldur. Hristiyanların kutsal kitabında, “conversion” bir dönüş (to turn or return) olarak tanımlanmaktadır (Rambo, 1993: 3). Rambo’nun anlattığı gibi, Hristiyanlıkta “conversion” birkaç eylem ile gerçekleşebilir; bütün yaptıkları günahı itiraf etmek, Tanrı’nın kaderine boyun eğmek, Hz. İsa’nın Tanrı’nın oğlu ve dünyanın kurtarıcısı olduğunu kabul etmek ve kalbine Hz. İsa’yı davet etmek (Rambo, 1993: 6). Bu bakımdan din değiştirme, bir dinden diğerine farklı koşulları gerektirmektedir. Bir kişi herhangi bir dine girmek için belirli koşulları izlemek zorundadır. Bu koşulları yerine getirmeden bu dinlerin bir üyesi olarak kabul edilmek söz konusu olmayacaktır. Görüldüğü üzere, İngilizcesi olan “conversion” kelimesi Batı literatüründe belli bir din ile sınırlandırılmamıştır. İster İslamiyet ve Yahudilik gibi Ortadoğu dinlerinde olsun, ister Batı’da yaygın olan Hristiyan gibi bir din olsun isterse de Uzak Doğu’daki Budizm gibi bir din olsun, “conversion” kelimesi her din için değiştirmeyi ihtiva etmektedir.

Ancak İslam dinine dair din değiştirmede bir başka terim daha mevcuttur. Müslümanlar arasında “revert” kelimesi çokça bilinir. Mühtedi olan kimse zaman

zaman kendisini “revert” olarak tanımlamaktadır. “Revert” kelimesinde, tekrar veya yeniden anlamını taşıyan “re” önek takısı bulunmaktadır ve yeniden dönüş yani önceki veya eski duruma dönüş anlamına gelmektedir. Birçok mühtediye göre, mühtedi olmak eski dinine dönmek demektir. Birçoğuna neden öyle düşündüklerini sorduğumuzda şu hadisi paylaşmışlardır:

“Her doğan, İslâm fitratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar.” (Buhârî, cenâiz 92; Ebû Dâvut, sünne 17; Tirmizî, kader 5).

Bu hadis-i şerife göre her doğan bebek Müslüman’dır. Bu yüzden mühtedi olan kimse sanki eski dinine dönmüş gibidir. Buradan hareket ederek bazı mühtediler kendilerine “convert” denilmesinden ziyade “revert” olarak tanınmayı tercih etmektedir. Fakat akademik çerçevede dinsel dönüşümü açıklayan literatürlerde “revert” kelimesi çok tercih edilmemektedir.

Diğer yandan, Türkçe sözlüğe¹⁷ ve ansiklopedilere¹⁸ bakıldığında, din değiştirme kavramı ile ilgili iki farklı terimi görebiliriz; a) ihtida (Köse, 2000) ve b) dönme (Küçük, 1994). Hem ihtida hem de dönme sözcüğü din değiştirme ile özdeşleşmiştir. Peki, arasındaki fark nedir? Ne zaman ihtida kelimesi kullanılır ve hangi olay için dönme kelimesi daha uygundur? İhtida kelimesi Arap kökenli bir kelime olan “hüda” kelimesinden türemiş olup sözlükte “doğru yolu bulmak; yol göstermek” anlamına gelmektedir. İhtidâ, doğru yolu yani İslam’ı bulmak sürecini tanımlar. Kısaca, başka bir dinden çıkıp Müslüman olmaktır. İhtida eden kişiye mühtedi denilir. Dönme ayrıca dinsel ya da siyasal bir inancın, bir kanının yerine başka birinin benimsenmesidir. Kısaca, “ihtidâ sadece İslam’a girişi tanımlarken dönme (conversion) geniş bir alanı kapsamaktadır (Köse, 2000: 554).”

Sözcüğün anlamından ziyade kavram olarak din değiştirmenin ne olduğunu bilmek de önem arz etmektedir. Sosyolojik açıdan bakmak gerekirse, din değiştirme “genellikle tutumlar, eylem ve kişilikte karşılık gelen bir değişimin eşlik ettiği, inançların radikal bir değişimine işaret eder (Bruce & Yearly, 2006: 51).” Marshall

¹⁷ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts

¹⁸ <http://www.islamansiklopedisi.info/>

(1999) ise dönüşümü, yeni bir rol veya ideolojiyi benimsemek olarak tanımlamaktadır.

Ayrıca din değiştirme, ne kadar radikal bir değişime işaret edip yeni bir rol veya ideoloji benimsemek anlamına gelse de o sadece bir olay değildir. Rambo'ya (1993: 7) göre, din değiştirme bir süreçtir, bir olgudur. Yine de Rambo'ya göre “din değiştirme çok nadiren bir gecede, hepsi bir arada, anında ve sonsuza kadar olan komple bir dönüşümdür (Rambo, 1993: 1).” Din değiştirme sıradan bir süreçten ibaret değildir. Din değiştirme sürecinden geçen her kimse farklı deneyimlere sahip olabilir. Buna bakarak hem psikoloji hem sosyoloji hem antropoloji hem de dini sebeplerden kaynaklanabilir. Zira asıl din değiştirme “dönüşümün özelemleri, ihtiyaçları ve yönelimleri, dönüştürülmekte olduğu grubun doğası ve bu süreçlerin gerçekleştiği özel sosyal matris arasındaki etkileşimlerin bir ürünüdür (Rambo, 1993: 7).”

Yukarıda açıklanan tanımlardan hareket ederek, tezimizdeki araştırılan kişinin din değiştirmesi İslam üzerinde olduğu için kelime olarak “mühtedi” kelimesi kullanılmaya karar verilmiştir. Başka bir deyişle, okuyucuların zihnini karıştırmamak için yani analiz kısmını (3. bölüm) okudukları zaman diğer dönüşümle (Hristiyanlaştırma, Budistleştirme vs.) karıştırmamak için tez boyunca “mühtedi” kelimesi kullanılacaktır. Ayrıca, kavram olarak Rambo'nun işaret ettiği gibi, din değiştirmeyi bir süreç olarak kabul etmekteyiz. İleri bölümlerde görüleceği üzere, katılımcılarımızın din değiştirme deneyimlerini üç kısma (ihtida öncesi, ihtida sırası ve ihtida sonrası) ayrılacaktır ki okuyuculara din değiştirme deneyimlerin bir süreç olduğunu sunmaya çalışılacaktır.

2.2. Din Değiştirme: Teorik Perspektifler

Son 30-40 yıllık süreçte, din değiştirme modelini anlamak adına birçok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar ayrıca birçok Yeni Dini Hareketlerin (YDH) ortaya çıkmasıyla hızlandırılmıştır (Al-Qwidi, 2002: 44). Antropologlar, sosyologlar, psikologlar hatta ilahiyatçılar bu konuya ilgi göstermiştir. Bu kısımda, birkaç araştırmacı seçilmiştir: Lewis R. Rambo, Norman Skonovd, John Lofland,

Rodney Stark ve Roger Finke. Bu alanda yadsınamaz katkıda bulundukları için onların teorileri incelenmeye çalışılacaktır.

2.2.1. Rasyonel Seçim Kuramı

Rasyonel seçim kuramı ilk olarak bir ekonomi kuramı olarak ortaya çıkmıştır (Ritzer, 2010: 417). Bu kurama göre, insanlar yaptıkları gibi davranırlar çünkü eylemlerinin maliyetten daha fazla yararı olduğuna inanırlar. İnsanlar ayrıca kendi avantajına olan şeylerin peşinde olurlar ve kaybedecekleri şeylerden uzak dururlar. Buna göre, herkes kendi aklını kullanarak fayda göreceği şeyleri yapmaya meyillidir. Bir ekonomi kuramından ziyade, bazı sosyologlar bu düşünceden istifade ederek sosyoloji perspektifine uygulamaya çalışmışlardır. Yani sosyologlar, toplumdaki sosyal değişimi anlamak için bu kuramdan yararlanarak bir sonuç çıkarmaya çalışırlar.

Bu kuramın sosyoloji alanında gelişmesinde en önemli rolü oynayanın James S. Coleman olduğu düşünülmektedir (Ritzer, 2010: 444). Coleman, rasyonel seçim kuramını “rasyonel eylem paradigması” olarak isimlendirmiştir (Coleman, 1989: 5). Coleman’e göre, “kişiler amaçlı olarak bir hedefe yönelik eyleme geçerler, bu hedef (böylelikle eylem) değer ve tercihler tarafından biçimlendirilir (Ritzer, 2010: 446).”

Ayrıca, bazı sosyologlar bu kuramı sekülerleşme tezi olan “din artık öldü” söylemine karşı yeni bir tez olarak öne sürmüştür. Bu kuramı uygulayanlardan Roger Finke ve Rodney Stark vardır. Bu kurama başvurarak dini ekonomi ile eşleştirmiştir. Yani, mezhepler sanki bir şirket gibi, üyeleri bir müşteri gibi, din veya düşünce ise bir ürün gibi değerlendirilmiştir (Iannacone, 1993: 653).

Finke ve Stark, bir örnek olarak Amerika’yı ele alıp farklı bir tez ileri sürerken meşhur olan “din artık öldü” görüşünü reddetmektedir. Pek çok Amerikalının, Amerika’da dini katılımın düştüğünü varsaymasına rağmen, Finke ve Stark (1992), “The Churching of America 1776-1990” isimli kitabında farklı bir tablo ortaya koymuştur. Yaptıkları araştırmada bulunan istatistiklerden yararlanarak Amerika’daki Hristiyanlık durumunu ele almıştır. 1776’da, 5 Amerikalıdan 1’den

azı kilise işlerinde aktif iken (Finke ve Stark, 1992: 22) 90'lılarda, kilise üyeliği 10 kişiden 6'sı civarındadır (Iannacone, 1993: 653).

Bu kitap, Amerika'nın popüler dini algılarını sorgulamaktan ziyade bazı mezheplerin neden başarılı olduğunu ve diğerlerinin neden başarısız olduğunu açıklamıştır. Bu iki grubu “kazananlar” ve “kaybedenler” olarak ayırmıştır. İşte Finke'ye göre, sekülerleşme çoğulculuğa yol açar, çoğulculuk da rekabete, rekabet ise ürünlerin (din ve düşünce) uzmanlaşmasına ve üye alımlarına yol açar. Bireyler, tıpkı bir ürün aldığı gibi herhangi bir dini gruba katılmadan önce hem vereceği maliyet hem de kazanacağı faydaları değerlendireceklerdir. Yani, bireyler kendi dini adına fedakârlık yaptıkça, karşılığında aldıkları faydalar da o kadar artar. Buradaki maliyetin hem para hem de vakit veya her türlü fedakârlık söz konusu olduğunu düşünmekteyiz. Kazanacağı faydaları ise hem huzur, mutluluk ve refah gibi hayat için bir faydasının hem de kurtuluş gibi ahiret için faydasının olduğu kanaatindeyiz.

Rasyonel seçim kuramı ekonomik bir kuramdan esinlenilmesi nedeniyle öz itibariyle kâr ve zarar veya avantaj ve dezavantaj düşüncesinden ibarettir. Buna göre, bazı sosyologlar (Blau, 1977; Green ve Shapiro, 1994; England ve Kilbourne, 1990 ve Denzin, 1990) başka bir kuram geliştirerek bu kuramı eksik görmüşlerdir. Denzin (1990: 183), “rasyonel seçim kuramı, çağdaş toplum kuramının yararlılığını sınırlandırmıştır” diyerek bu kuramın toplumdaki olguların nedenini cevaplamak için yetersiz görmüştür.

Ayrıca, “ ‘Hakiki’ dinsel dönüşümün bir kişinin Tanrı'nın gücüyle tam dönüşümü (Rambo, 1993: 2)” düşünüldüğü için, bu olguyu sadece rasyonel veya mantıksal olarak görmeyi yeterli bulmamaktayız. Zira mistik deneyimler olduğu gibi bazı seçimler rasyonel olarak gerçekleşmez. Pelkmans'a (2017) göre, rasyonel seçim kuramı bir şekilde en genel ve öngörülebilir eğilimleri analiz etmek için yeterli olsa da dönüşümün daha karmaşık ve çok daha ilgi çekici yönleriyle baş etmek için yetersizdir. Yani, din değiştirme olaylarına sadece rasyonel bir perspektiften bakmak eksiktir. Din değiştirmek isteyenlerin sadece kendi kâr edip zarar edeceği şeylere bakmaktan ziyade daha önemli faktörlerden kaynaklanma ihtimali vardır. Hatta ekonomi ışığında düşünsük bile, bir kişinin belli bir markalı araba alması salt bir

şekilde rasyonel seçimden kaynaklanmaz. O kişi aynı zamanda sosyal, psikolojik, kişisel ve bilinçaltı dinamiklerden de etkilenir. Dolayısıyla rasyonel seçim kuramı din değiştirenin duygusal, mistik ve ahlaki boyutlardan ilgilenmediği için tam anlamıyla yetersizdir. Böyle bir ilişki olmadan, dinsel dönüşümün karmaşıklığını anlamak mümkün değildir. Dolayısıyla, bu kuramı bu açıdan tezimiz için uygun görmüyoruz.

2.2.2. Süreç Modeli: John Lofland & Rodney Stark

Rasyonel seçim kuramından farklı olarak, bu teori birinin din değiştirmesindeki rasyonelliğine odaklanmamaktadır. Aksine, kişinin duygusal yönüne odaklanır. Lofland ve Stark'ın öne sürdüğü süreç modeli, din değiştirme ile ilgili sosyolojik kuramlarından en etkili (Sevinç, 2006: 135) olduğu düşünülmektedir. Bu model, Lofland ve Stark'ın Sun Myung Moon'un erken dönem Amerikalı takipçilerinin üzerinde yaptığı araştırmalardan ortaya çıkmıştır.

Lofland, din değiştirmeyi “tüm insanlar ve tüm insan grupları, dünyaya az ya da çok düzenli ve anlaşılır bir tablo çizen nihai bir dünya görüşüne veya bakış açısına sahiptir. Bir kişi böyle bir perspektiften vazgeçtiğinde veya dünyayı başkalarına sıralı bir bakış açısından bıraktığında, bu süreci dönüşüm olarak... (Lofland & Stark, 1965: 862)” görmektedir.

Bu modele göre, bir kişinin bir perspektiften vazgeçebilmesi için 7 şeyi tecrübe etmesi gerekmektedir: Gerilim, problem-çözme perspektifin türü, arayış, dönüm noktası, etkili kült bağları, kült-dışı etkili bağlar, yoğun etkileşim. Bunun nihayetinde ise süreç din dönüşümü ile sonuçlanabilecektir.

1) Lofland ve Stark'a göre, din değiştirme potansiyeli olanlar az olsa bile bir **gerilim (tension)** yaşamışlardır. Gerilim birçok sebeplerden kaynaklanabilir. Lofland ve Stark'a göre gerilim şu sebeplerden kaynaklanır (Lofland & Stark, 1965: 865):

- ❖ Gerçekleştirilmemiş olan servet, bilgi, şöhret ve prestij arzusu.
- ❖ Bireyin yoksun olduğu herhangi bir başarılı tanım için halüsinasyon faaliyeti.
- ❖ Hayal kırıklığına uğramış olan cinsel ve evlilik ilişkileri.

- ❖ Eşcinsel suçluluk duygusu.
- ❖ Deforme fiziksel durumlar.
- ❖ İlahi amaçlar için ünlü bir lider olmanın ulaşılamayan arzusu.

Bu çıkarımlar Lofland ve Stark tarafından gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Lofland ve Stark, bu gerilimi yaşayanın din değiştirme potansiyeli olan kişiler ile sınırlı kalmadığını söylemiştir; fakat yürüttükleri araştırmaya göre din değiştirme potansiyeli olanlar bu gerilimi daha akut ve uzun vadeli yaşamışlardır.

2) Gerilim yaşayan kimse onu bir daha yaşamamak için veya engellemek için çözüm arar. Lofland ve Stark, buna **problem-çözme perspektifin türü (types of problem-solving perspective)** olarak isimlendirmiştir. Problem-çözme perspektifin türü kısaca üçe ayrılmıştır: psikiyatrik, politik ve dinseldir. İlk iki perspektif modern toplumda büyük bir ağırlık taşıdığı için üçüncü perspektif olan dinsel perspektif aynı kategoriye konmamıştır.

Problemin çözümünün bazı alternatifi şöyle aktarılabilir: Birincisi, insanlar stresli durumda ya biraz rahatlık hissi duyarak ya da hiç duymadan devam edebilirler. İkincisi, insanlar genellikle yaşamlarının rahatsız edici kısımlarını yorumlamak için farklı bir dünya görüşü benimsemeden, onları değiştirmek için özel olarak probleme yönelik davranış sergilerler. Üçüncüsü, sorunu aklından çıkarmaya çalışırlar. Bu tür çözüm dikkat dağınıcı şeylere odaklanmayı benimser. Örneğin, kitle iletişiminin bağımlılık boyutunda tüketimi, işe iyice gömülme, çocuk yetiştirmekle ilgilenme gibi. Diğer dikkat çekici örnekler ise alkol bağımlılığı, intihar ve çeşitli davranış bozukluklarıdır (Lofland ve Stark, 1965: 868).

3) Lofland ve Stark'a göre, yukarıdaki çözümler ile problemini çözemeyen kimse tekrar **arayış (seekership)** içinde olur ama bu sefer çözümler sadece dinsel perspektife yöneliktir. Bu aşamada olan din değiştirme potansiyeli olan kişiler, Lofland ve Skonovd'un (1981: 374-375) açıkladığı din dönüşüm motifleri arasında olan "deneysel" motif kategorisine girer. Nitekim bu aşamada bulunanların "bazıları (kendine göre uygun bir yeri keşfetmek için) bir kiliseden başka bir kiliseye, bir dini gruptan başka bir dini gruba geçiş yapmışlardır (Lofland ve Stark, 1965: 868)",

bazıları ise gizli ortamı araştırmak üzere mistik ve tinsel kitapları ciltlerce okuyup Rosicrucians gibi tinselci gruplara katılmışlardır.

4) **Dönüm Noktası (the turning point)** hem iyi hem de kötü deneyim olarak düşünülebilir. Lofland ve Stark'a göre bir hastalıktan iyileşme, evlilik probleminden kurtulma, özgürlük kazanma gibi iyi deneyimler olduğu halde bu tür deneyimler nispeten azdır. Yapılan araştırmaya göre, dönüm noktası, yakın zamandaki göçten, iş kaybından ve okuldan mezun olmama, başarısız olma ve çekilme gibi kötü deneyimler ile ortaya çıkmıştır (Lofland ve Stark, 1965: 870). Dönüm noktası bir anlamda din değiştirme potansiyeli olanları kendi yaşadıkları problem ile bilinçlendirir. Böylece, eski zorunlukları ve eylem tarzları azalarak yeni tutumların arzu ve mümkün olmasına yol açmış olur.

5) Beşinci aşama, din değiştirme potansiyeli olan kişinin katılacağı dine mensup olan dini adamları veya üyeleri ile ilişki kurması ile ilgilidir. Bu aşama **etkili kült bağları (cult affective bonds)** olarak adlandırılır. Lofland ve Stark'a (1965: 871) göre, ilk 4 aşamadan geçen herhangi bir potansiyel din değiştiren, din değiştirmeyi ciddi bir şekilde düşünmüşse bir din adamı veya üyesi ile ilişkisi gerekmektedir. Bu ilişki bir köprü kurmak gibi düşünülebilir. Yine Lofland ve Stark'a göre,

“Her ne kadar din değiştirme potansiyeli olan kimse ilk olarak (din) perspektifini zor kabul etse de, önceki dört aşama ve bulunan duygusal bir bağ göz önüne alındığında, o (dinin) perspektifini kendi kişisel gerçeklik inşası olarak ciddi bir şekilde kabul etmeye başlar (1965: 872)”.

Kısacası bu bağ, dine ait herhangi mesajını henüz kabul etmeyen kimsenin kabul etmesine yol açan bir vesile olabilir.

6) Lofland ve Stark'a göre, din değiştirme sürecinde **kült-dışı etkili bağlar (extra-cult affective bonds)** önemsizdir (Lofland ve Stark, 1965: 872). Yakın tarihli göç, ailelerden ve eşlerden coğrafi uzaklığın olması ve yakınlarından çok az tanıdık bulunması bunun sebebi olabilir. Bunu not etmek yararlıdır ki, Lofland ve Stark bu araştırmayı 1960'lı yıllarda yürütmüştür. O zamanki teknolojik imkânların ve yaygınlığın bugünkü gibi gelişmediğini hesaba kattığımız zaman göç etmek ve coğrafi uzaklık gerçekten bir engel idi; fakat bugün için aynısını söylemek zordur.

Bize göre en önemli sebebi diğer insanların anlamamasıdır. Lofland ve Stark'ın öne sürdüğü sebeplerin bir arada birleştiren daha açık bir resim ortaya çıkabilir. Yani, din değiştirme potansiyeli olan kişinin yabancı bir yere gelmesi, aileden uzak olması ve yakındakilerini daha az tanıyor olması kendisini yabancı hissetmeye yol açar. Hal böyle olunca, kendi (din değiştirme) kararını başka birisiyle paylaşmak oldukça zordur. Hatta hiç kimsenin ona destek veremeyeceğini veya aldığı kararı anlayamayacağını düşünmeye meyledebilir. Ve ne yazık ki, çoğu zaman bu sonuç ile sonlandırılmaktadır.

Lofland ve Stark'ın (1965: 872) verdiği örneklerden örnek vermek gerekirse, bir Alman göçmen, coğrafi uzaklığı sebebiyle annesine kendi din değiştirmesine dair herhangi bir bilgi vermekte zorlanmış ve ancak aylar sonra kabul ettiği din ile ilgili bir yazı yazabilmiş. Annesi kendisine şiddetli bir şekilde bağlı olmasına rağmen bu haber aldığında onu reddetmiştir. Bir başka örnekte en dikkat çekici söz şudur: "... Divine Perceptions ailesindeki diğerlerinin benzer şekilde reddedildiklerini de hatırlıyorum (Lofland ve Stark, 1965: 872)."

Bu örneklerde görüldüğü üzere, deneklerin genelde ya aile ya da din seçimi yapmak zorunda olduğu ortaya çıkmaktadır. Durum böyle olunca dini seçenler yani din değiştirenler dışsal bağlara sahip olmak istemezler.

7) Bir potansiyel din değiştirenin komple dönüşüme erişmesi büyük ölçüde yedinci aşamaya bağlıdır. Lofland ve Stark'a göre, ilk 6 aşama bir kişinin sözel dinsel dönüşümüne iletir (1965: 873). **Yoğun etkileşim (intensive interactions)**, bir kişinin komple dönüşümüne yardım eder. Kastedilen komple dönüşüm konuşlandırılabilir bir ajan olmak ile eşleşmiştir. Kısacası, komple dönüşüme erişen kimse, kabul ettiği dine sadık olup hizmetleri için fedakârlık yapar. Yoğun etkileşim ise bu vazifenin yerine getirilmesi için bir anahtardır. Nitekim bu aşamada, din değiştirme potansiyeli olanlar saatte bir olmasa da her gün dini üyelerle buluşmaya meyillidir.

Lofland ve Stark'ın süreç modeli birçok araştırmada kullanılmıştır; fakat araştırmanın çoğunda bu modelin oldukça zayıf olduğu sonucuna varılmıştır. Thomas Robbins'in (1992: 80) eserinde geçen örnekler şunlardır: Hare Krishna

(Jadah, 1974), The Divine Light Mission (Downston, 1980), Nichiren Shoshu Buddhism (Snow ve Phillips, 1980), bir UFO grubu (Balch ve Taylor, 1978), the “Church of Sun” (Lynch, 1978), fundamentalist “Crusade House” (Austin, 1977), the “Christ Communal Organization” (Richardson, 1978, 1979), “Mormons Sect” (Bear, 1978).

Görüldüğü gibi, bahsi geçen dinlerin hepsi YDH örneğidir. YDH’nın temel ilkelerinde cemaat ve liderlik duygusu çokça önemlidir (Kirman, 2010). Yukarıda bahsettiğimiz gibi, bu model kişinin duygusal yönüne odaklanmaktadır. Buradan yola çıkarak, bu modelin YDH yelpazesinin altında bulunan dinler dışında uygulanabilirliği hala tartışılır. Araştırdığımız konu YDH olmayan bir dine, yani İslam’a ilişkin olduğu için bu modeli bu açıdan yetersiz görmekteyiz.

Ayrıca, Greil ve Rudy (1984), bu modelin bazı kişiler için diğerlerinden daha uygun olup öne sürülen koşulların uygulanabilirliğinin kısıtlı olduğu sonucuna varmıştır. Aynı görüşünü paylaşan Kox, Meeus & Hart (1991), Hollandalı gençlerin Hristiyanlaşmalarını irdelediğinde bazı deneklerin Lofland ve Stark’ın öne sürdüğü 7 aşamayı yaşamamalarına rağmen dinsel dönüşümün yine gerçekleştiğini görmüştür.

Bunun yanı sıra Lofland ve Stark’ın öne sürdüğü koşullara bakılırsa, süreç modelinin duygusal motif kanalıyla din değiştiren kişilere odaklandığı görülebilir. Başka bir deyişle, bu model bir grup veya onun liderleri tarafından sevilme hissini arayan kimseden ibarettir. Din değiştirme karışık bir olgu olduğu için konumuzu araştırmak üzere sadece bir motif, yani duygusal motif lensiyle bakmak yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Snow ve Machalek (1984) bu modelin belirli gruplara yönelik olduğunu, fakat her dini açıklamak için yeterince genel olmadığını düşünmektedirler. Tezimizin ana konusu dinsel dönüşüm motifleri olduğu için, kanaatimizce tezimiz için bu teoriyi kullanmak uygun bulmamaktayız.

2.2.3. Bulgulayıcı Evre Modeli: Lewis R. Rambo

Rambo (1993), din değiştirme tabiatını çözmek için psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve ilahiyat olmak üzere farklı disiplinler açısından araştırma yürütmüştür.

Rambo, elde ettiği tecrübesi ve yaptığı araştırmadan hareket ederek din değiştirmeyi şöyle açıklar:

“‘*Hakiki*’ dinsel dönüşümü bir kişinin Tanrı’nın gücüyle tam dönüşümü olarak görüyorum. Bu dönüşümün, sosyal, kültürel, kişisel ve dini etkilerin vasıtasıyla gerçekteştiği halde, dönüşümün insanın çıkmazının kesin olması, kökünde sabit olması gerektiğine inanıyorum. (Rambo, 1993: 2)”

Ayrıca Rambo’nun ‘Understanding Religious Conversion (Dinsel Dönüşümü Anlamak)’ adlı eserinin önsözünde geçtiği gibi yürüttüğü araştırma on yıldan fazla devam etmiş olup dini değiştiren birçok kişiyle mülakat yapılmıştır. Rambo’nun yaptığı mülakat sadece bir din ile sınırlamaksızın hem Yahudi adamların hem Seküler Japonların hem de dinsel arka planı az olan veya hiç olmayan Çinlilerin Hristiyanlaşmasını ve Hristiyanların Yahudi olmasını araştırmıştır (Rambo, 1993: xi-xii). Buna göre, Rambo’nun öne sürdüğü model belirli bir katılımcı grubuna yönelik bir araştırma değildir. Modelin evrenselliğini göstermek için Ahmad Kumpoh (2011) ve Al-Qwidi (2002) doktora tezlerinde sırasıyla Bruneyle ve İngiliz mühtedilerin dini değiştirme süreçlerini araştırmak üzere bu modele başvurmuştur.

Ahmad Kumpoh’a göre Rambo’nun önerdiği modeli yeniden formüle ederek Brunei’deki Dusun etnikli mühtedilerin din değiştirme sürecinin anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Buna göre, “...belki de Rambo’nun evrensellikten feragat etmesinin artık geçerli olmadığı ileri sürülmektedir (Ahmad Kumpoh, 2011: 265-266).” Al-Qwidi, yaptığı tezden hareket ederek iki evreyi (etkileşim ve bağlılık) birleştirerek Rambo’nun öne sürdüğü yedi aşama değil altı aşama geçerliliğinin sonucuna varmıştır (Al-Qwidi, 2002: 241). Yine Al-Qwidi, onun vardığı sonucun bu modelin esnekliğini gösterdiğini söylemiştir (Al-Qwidi, 2002: 241).

Rambo’nun öne sürdüğü model yedi aşamadan ibarettir: bağlam, kriz, araştırma, karşılaşma, etkileşim, bağlılık ve sonuçlar.

1) Rambo’ya (1993: 20-21) göre **bağlam (context)** insanlar, olaylar, tecrübeler ve kurumlar olmak üzere din değiştirme üzerine her etki edeni kapsar. Öyle bir etken ki din değiştirmenin olabilmesi için içine sızılır. Nitekim bağlam, din değiştirmenin doğası, yapısı ve sürecini şekillendirir. Ayrıca bağlamın hem sosyal

hem kültürel hem dinsel hem de kişisel boyutu vardır. Yani, bulunduğu bağlama göre bir insan din değiştirmeye teşvik edilebilir, önlenabilir ve zorlatılabilir.

Bağlamı daha iyi anlayabilmemiz için makrobağlam ve mikrobağlam ayrımı yapılmıştır. Makrobağlam toplam çevreyi ifade eder. Din değiştirmeyi hem kolaylaştırabilen hem de engelleyebilen makrobağlam örneğini şöyle sıralamıştır: siyaset sistemleri, dini örgütler, uluslararası şirketler ve ekonomik sistemler (Rambo, 1993: 22). Mikrobağlam ise yakın kişileri temsil eder. İşte aile, arkadaş, etnik grup, dini toplum ve çevre (komşular) mikrobağlamın örneğidir. Yakın olmak demek yadsınamaz rol oynamak demektir. Bir kişinin kimlik algısı, aidiyet hissi, düşünce şekli ve hareketlerini oluşturmada mikrobağlamın önemli katkısı vardır.

Gördüğümüz gibi, bağlam çevresel hatlara sahiptir. Kültürden topluma, kişiden dine kadar uzanan çevresel hatlara sahiptir. Rambo'ya göre bağlamsal etkiler şunlardır: Direnç ve reddetme, kuşatılmalar dinsel dönüşüm yolları, ahenk, dinsel dönüşüm tipleri, dinsel dönüşüm motifleri ve kaideler (Rambo, 1993: 35-40; Sevinç, 2006: 153).

2) **Kriz (crisis)**, Rambo'ya (1993: 44-47) göre din, siyaset, psikoloji veya kültür ile bağlayan bir kök olabilir. Din değiştirme sürecini etkileyen iki ana kriz tipi vardır: “1) bir kişinin hayatın temel yönelimini sorgulayan kriz ve 2) kendi içlerinde oldukça hafif olan ancak ‘deve arkasını kıran saman’¹⁹ gibi bir krizdir (Rambo, 1993: 46; Bankston, 1981: 279; Al-Qwidi, 2002: 127).”

İşte din değiştirme sürecinde krizin önemli rol oynadığını ilk belirleyen Lofland ve Stark'tır (1965: 862). Kentsel alanda yürüttükleri araştırmada kişinin dini maceraya iten etkenlerden birisinin de bu krizlerin olduğunu söylemişlerdir. Mistik, ölüme yakın tecrübeler, hastalık ve iyileşme, potansiyel dönüşüm için kriz aşamasını da tetikleyebilir (Rambo, 1993: 48-49). Yine de herkesin krizin doğası birbirinden farklı olabilir. Buna göre ne kadar farklı olsa da krizin bir kişinin din değiştirmesi için bir katalizör olduğu düşünülmektedir.

¹⁹ Rambo, kitabında İngiliz atasözü olan ‘straw that breaks the camel’s back (deve arkasını kıran saman)’ tabirini kullanmıştır. Bu atasözü, tahmin edilemeyecek kadar büyük ve ani bir tepkiye neden olan görünüşte küçük veya rutin eylemleri tanımlar. Başka bir deyişle, küçük eylemlerin kümülatif etkisi nedeniyle, büyük bir karmaşaya yol açmıştır anlamına gelmektedir.

3) Rambo'ya göre krizi takiben **araştırma (quest)** gelir. Doğal olarak, krizi yaşayan bir kimse onu çözmek için bir çare arayışı içinde olur. Din ile ilgili bir krizin ortadan kaldırılması için daha iyi bir inanç sistemi gerekir. Bu sistem ayrıca dini bağlılıklarını derinleştirmek için yeni bir vesiledir (Ahmad Kumpoh, 2011: 44). Krizin ortadan kaldırılması ve dini bağlılıklarının derinleştirilmesi din değiştirmeye yol açar. Rambo'ya (1993: 56) göre araştırma için üç faydalı faktör vardır: Cevap stili, yapısal kullanılabilirlik ve motivasyon yapıları.

4) **Karşılaşma (encounter)** aşaması, din liderleri veya savunucuları ile din değiştirme potansiyeli olan kişinin temasını ele alan bir ögedir. Rambo'ya (1993: 80) göre karşılaşma hem kamusal hem de özel olabilir. Kamusal dediğimiz karşılaşma halka açık olan veya herkesin ulaşabildiği karşılaşma metodudur. Örneğin, televizyon, radyo ve buna benzeyen medya türüdür. Özel karşılaşma ise yüz yüze karşılaşmadır. Rastgele olarak yabancı bir kişinin o din hakkında paylaşması, mabede davet etmesi veya herhangi bir şekilde temas kurması bunun örnekleridir. Özel karşılaşmanın en etken kişisi arkadaş veya akrabadır. Zira bizimle en çok vakit geçiren veya bize en çok temas eden onlardır. Rambo'nun aktardığı gibi “en başarılı iletişim biçimleri dostluk ve akrabalık ağları üzerindendir (Rambo, 1993: 80).”

Rambo, bu aşama açısından misyonerlik çabalarının önemli rol oynadığına dikkat çeker; fakat bazı araştırmalar bunu reddetmiştir. İşte bu araştırmalara göre, misyonerliğin din değiştirme potansiyeli olanlar ile karşılaşmasının ilgisi yoktur. Parker (2007: 93), Güney Afrikalıların Budistleşmesini araştırırken Budist misyonerlerin din değiştirme potansiyeli olan ile temasına dair hiçbir kanıt getirememiştir. Al-Qwidi (2002) de aynı şekilde Britanya'daki mühtedilerinin serüveni hakkında araştırma yürütürken, oradaki mühtedilerin İslam ile karşılaşma deneyimleri dini misyonerler tarafından olmadığını öne sürmüştür. Ahmad Kumpoh (2011: 55), Rambo'nun öne sürdüğü “bu aşama açısından misyonerlik çabaları önemli rol oynar” düşüncesini reddetmek üzere “Rambo'nun katı bir dini karşılaşma tanımının, azınlık dinine ve misyoner olmayan dine değiştirmesine uygulanamayacağı açıktır” dile getirmiştir.

5) **Etkileşim (interaction)**, karşılaşma sonucunda din değiştirme potansiyeli olan bireyin dinsel grubun üyeleriyle ilişkilerini devam ettirdiklerine yoğunlaşmaktadır. İşte bu aşamada, din değiştirme potansiyeli olan kimseler, yeni din hakkında daha çok bilgi edinirler. Rambo'ya göre bu aşamanın ana özelliği kapsülleme (encapsulation) stratejisidir. Bu strateji, din değiştirme potansiyeli olan kişilerin yeni dini topluluğa tam olarak dâhil edilmeden önce potansiyel dinleri ile yoğun bir etkileşime girmeleri için bir platform sağlar.

Singapur'da mühtedilerle ilgilenen dernek olan Darul Arqam, potansiyel mühtediler için özel kurslar ve dersler gerçekleştirmektedir. Bu inisiyatif, tam anlamda potansiyel mühtedilerin İslâm'ı anlamalarında veya tanımlarında bir kapıdır. Derslerde potansiyel mühtediler hem hoca hem de diğer kişilerle etkileşim halinde olur. Fakat bilinmelidir ki, bu tür etkileşim zorunlu değildir. Yani, Müslüman olmak isteyenler bu kurslara mecburi olarak kayıt kaydedilmemektedirler. Dolayısıyla, mühtedilerden mühtedilere çeşitli deneyimler gözetmek mümkündür. Daha ayrıntılı bir şekilde üçüncü bölümde irdelenecektir.

Yine Rambo'ya göre etkileşim ilişki, ritüel, retorik ve rollerden oluşmaktadır (Rambo, 1993: 107-108). İlişki, grup içindeki duygusal bağı oluşturur ve böylece yeni bakış açısının günden güne gerçekliğini oluşturmuş olur. Ritüel ayrıca yeni yaşam tarzını benimsemeleri için bütünleştirici biçimini karşılar. Retorik ise din değiştirenlere rehberlik ve daha iyi anlama sağlamaktadır. Roller, bir kişiye özel bir vazife tayin edilerek onun yeni dine dâhil edilmesine dair bir hissi pekiştirir.

6) Rambo'ya göre, din değiştirmenin altıncı aşaması olan **bağlılık (commitment)** din değiştirme sürecinin dayanma noktasıdır. Nitekim bağlılık, bir kişinin artık bir şeyi zorlanmadan yapmak istediği anlamına gelir. Al-Qwidi'nin (2002: 186) araştırmasında, Britanya'daki mühtediler etkileşim aşamasında taahhütlerini yapmışlardır (bağlılıklarını göstermişlerdir). Basit bir eylem olarak alkolü bırakmak, domuz etini yememek, başörtüyü takmak, namuslu bir şekilde giyinmek, oruç tutmak bunun örneklerindendir.

7) Din değiştirme sürecinin son aşaması **sonuçlardır (consequences)**. Rambo’ya göre bu aşama hem araştırmada hem de anlamada karmaşık ve çok yönlüdür (Rambo, 1993: 142).

Hayatın kaç yönü dinsel dönüşümden etkilenir? Bu değişimler ne kadar yaygındır? Dinsel dönüşüm yaşayanlar daha geniş dünyadan ne kadar yabancılaşmışlardır? İşte Gelpi’ye (1989: 1-30) göre, “birçok ağdaş araştırmacı, otantik dinsel dönüşümün devam eden bir dönüşüm süreci olduğuna inanır. Zira değişimde, ilk adım çok önemli olmasına rağmen uzun bir sürece sahiptir ve bir hacdır.” Buna göre, din değiştirme sürecinin sonucu hem din değiştiren hem de çevreyi etkiler.

Dışarıdan bakılırsa, Rambo’nun bulgulayıcı evre modeli bütünsel ve sezgisel bir model olarak görülebilir; fakat Neumueller’in aktardığı gibi, bu model “her bir katılımcının din değiştirme sürecini her zaman kapsamaz - ve uzatırsa onaylamaz. (Neumueller, 2012: 38)” Sebep olarak, bazı katılımcıların aynı aşamadan gemeyebildiği düşünülmektedir. Örneğin, ikinci aşama olan kriz aşamasıdır. Bir kişinin din değiştirebilmesi için her zaman kriz söz konusu olmayabilir. Mesela, nceki din ilkelerini sorgulayan kimsenin din değiştirmesi mutsuzluk ve dışlanma gibi herhangi bir krizden kaynaklanmaz. Onun din değiştirmesi tamamen entelektüel sebeplere dayanabilir.

Ayrıca zaman, bu kuramın uygulanabilmesi için gerekli anahtardır. Yani, deneklerimizi bu model çerçevesinde (yedi aşamaya tek tek bakmak) uygulamak için geniş bir zaman aralığını gerektirecektir. Giriş kısmında belirtildiği gibi saha çalışmamız Eylül-Kasım aylarında gerçekleşmiştir. Katılımcılarla ancak hafta sonunda bir araya gelebildiğimiz için, zaman problemiyle karşılaşılmıştır. Dahası, konumuz ağırlıkla din değiştirme motifleri olduğu için ve katılımcıların din değiştirme sreclerini kendi motiflerinden hareket ederek analiz edeceğimiz için dinsel dönüşüm motifleri üzerine daha fazla odaklanmış bir kuram ele alınacaktır.

2.2.4. Dinsel Dönüşüm Motifleri: John Lofland & Norman Skonowd

Lofland ve Skonovd'a (1981) göre, din değiştirme süreçleri ile ilgili değişik görüşleri teorik yönelimden değil, daha çok bu süreçlerini önemli ölçüde farklı kılan niteliklerin açıklamalarından kaynaklanmaktadır. Din değiştirme motiflerini araştırmak üzere, entelektüel, duygusal, deneysel, mistik, yeniden uyanışçı ve cebri olmak üzere 6 adet motif öne sürmüşlerdir. Değişik faktörler çeşitli sonucu doğurabildiği gibi, farklı motiflerden ötürü dini değiştiren kimsenin din değiştirme sürecinin de farklı olma ihtimali vardır. Bu kısımda, bu motifler hakkında biraz bilgi verilecektir ve daha iyi anlayabilmek için örnek vermeye çalışılacaktır.

1) **Entelektüel (intellectual)** nedenle din değiştiren kimse genel olarak dini veya manevi bir mesele hakkında bilgi arama yolundadır. Kısaca bir kimse, ait olduğu dinin görüşünü anlamak için veya bulunan görüşe katılmadığı için başka bir alternatif araştırır.

2) **Duygusal (affectional)** motif ilk olarak John Lofland ve Rodney Stark'ın "Dünya Kurtarıcısı Olmak (Becoming a World-saver)" adlı eserinde geçmiştir (Lofland & Stark, 1965; Rambo, 1993: 15). Grup ve lider tarafından hissedilen sevgi ve onaylama bu sürecin anahtarıdır. Zira duygusal motif önemli ölçüde kişilerarası bağı vurgulamaktadır (Lofland & Stark, 1965).

3) **Deneysel (experimental)** ise hangi dinin kendilerine daha fayda sağlayıcı olduğunu araştırmak için gerçekleşen bir dinsel dönüşümdür.

4) **Mistik (mystical)** dinsel dönüşüm genelde aniden veya travmatik deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Bu tür dinsel dönüşüm yaşayanların, kimi rüyada gördüğü olayları kimi de ölüm, kaza, problemlerden kurtulma vb. gibi değişik olayları yaşamıştır.

5) **Yeniden Uyanışçı (revivalism)** motif, 19. yüzyıla nazaran 20. yüzyılda daha az yaygındır (Rambo, 1993: 15; Sevinç, 2006: 168). Bu tip motifler, kalabalık uyumundan yararlanarak belli davranışı teşvik eden bir motiftir. Yani, (yeni) bir ideolojiyi yaymak için kalabalık arasında onların duygularını uyandırır.

6) Lofland ve Skonovd'a (1981) göre günümüzde **cebri (coercive)** ile yapılan dinsel dönüşüm çok nadirdir. Onlara göre, bu süreç “beyin yıkama”, “zihin kontrolü”, “cebri ikna”, “düşünce reform” ve “programlama” olmak üzere farklı isimlerle atıf yapılabilir (Lofland & Skonod, 1981: 381; Rambo, 1993: 15-16; Sevinç, 2006: 168). Buna göre işkence gibi birçok eylemle gerçekleşen bir süreçtir. Kanaatimizce bu tür süreçler genelde radikal düşünceye sahip kişiler tarafından uygulanmaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse, terör ile yapılan cihat. “Ya ölüm ya din” sloganıyla terör yapan kimsenin bu tip motifin ortaya çıkmasına neden olduğunu düşünmekteyiz. Tabi ki, itiraf ederiz ki cebri motif sadece terör ile yapılan dinsel dönüşümden ibaret değildir.

Bir başka örnek vermek gerekirse, dünyanın bir ülkesinde din adına hem psikolojik hem de fiziki işkence yapılmaktadır. Bir haberde, Sincan'da bulunan Uygur Müslümanlara zorla alkol içirilmiş ve domuz eti yedirilmiştir. İlgili haberde aktarılan bilgi şu şekildedir: “Kendinizi eleştirmek zorunda olduğunuzda, düşüncenizi ifşa ettiğinizde psikolojik baskı çok büyüktür (Shih & Kang, 2018).” Hatta yazıda en dikkat çekici sözcük “re-education (yeniden eğitim)” kelimesidir. İşte bu sözcük tam anlamıyla Lofland ve Skonovd'un açıkladığı cebri motifin var olduğunu göstermektedir. Zira yeniden eğitim beyin yıkama, düşünce reformu ve programlamadır. Bu süreç dinsel dönüşüm motifleri arasında olduğu için, bu kategori altına girebilmek için bir kimsenin bu tür işkenceden sonra din değiştirmiş olması gereklidir. Yani, bu tür işkenceyi yaşayıp da dinini değiştirmemişse, bunu bir örnek olarak vermek yanlıştır.

Ayrıca tezimizdeki asıl konu, katılımcıların din değiştirme sürecini araştırmakla beraber onların din değiştirmelerinde nasıl ve neden istikrar ettikleri incelenecektir. İleri bölümlerde göreceğimiz gibi, katılımcıların mühtedi olmaları bir takım olumsuz neticelere sebep olmuştur. Örneğin, aile kaybetme, boşanma, arkadaşlık ilişkisini kesme gibidir. Bu olumsuzluklara rağmen, tezimizdeki katılımcılar kendi seçtiği duruşunu bırakmamıştır. Böylece, bir mühtedi olma konusundaki ısrarlarının büyük ölçüde din değiştirmelerin ardındaki nedenlerden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Verdiğimiz dört teori arasında, bu teori diğer teorilere göre dinsel dönüşüm motiflerine daha ağırlıkla önem vermektedir. Bu

sebeple, bu teori tezimiz için uygun bulmaktayız. Yani, bu teoriyi kullanarak, konunun daha iyi anlaşılacağına inanmaktayız.

2.3. Kimlik Kavramı

Bu tezin temelinde kimlik kavramı yatmaktadır. Bu kavram sosyal bilimlerde oldukça geniş ve karmaşıktır. Bu kavramı tek tek irdeleme imkânı olmadığı için bu bölümde ilk olarak sosyal psikolog Tajfel'in (1978) geliştirdiği "sosyal kimlik" kavramını ve sembolik etkileşimcilik kuramını özetleyeceğiz. Daha sonra kimliğin hem din hem de etnisite ile ilişkisini tartışacağız.

Sosyoloji ve sosyal psikoloji alanındaki kimlik kavramı daha yaygın olarak birey ve toplum arasındaki diyalektikten bir kimlik duygusunun oluştuğunu vurgulamak eğilimindedir (Jacobson, 1998: 8). Böylece, bir kimlik ancak bir sosyal grubun kabul ettiği koşullar ile şekillenebilmektedir. Bireyler, bu gruplara aidiyet hissini kaybetmemek için ister istemez bu koşulların doğrultusunda hareket etmektedirler. Bu kavram ayrıca Mead'ın geliştirdiği ben ve beni algısına yansımaktadır. Mead'ın belirttiği gibi beni, "bir kimsenin kendisinin varsaydığı ötekilerin bir dizi örgütlü tutumlarıdır (Ritzer, 2010: 367)." Bu bağlamda kimlik, bir grubun davranışının genel sistematik biçiminin yansımasıdır.

Tajfel'in "sosyal kimlik" teorisi, bireylerin öz tanımının kendi çevrelerindeki ait olan sosyal grup hakkındaki algıları ile ilişkisini araştırmak için sistematik bir temel hazırlamaktadır. Tajfel'e (1978) göre grup üyeliği/aidiyeti bilişsel, değerlendirici ve duygusal olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır. Bilişsel, bireyin o gruba ait olma bilgisi ile ilgilidir. Değerlendirici, grup üyeliğinin olumlu ya da olumsuz değer çağrışımlarına ilişkin varsayımlardır. Duygusal ise bir gruba karşı veya onunla özel ilişkiler içinde olan başkalarına karşı duygulardır. İşte Tajfel'e (1978: 63) göre sosyal kimlik, bir bireyin, bir sosyal gruba (veya gruplara) üyeliği konusundaki bilgisinden ve bu üyeliğe ekli olan değer ve duygusal önemi ile elde edilen kendi öz tanımının bir parçasıdır.

Bu teori ayrıca, bireyin bağlı olduğu gruplarla ilişkili birden fazla benlikleri ve kimlikleri olduğunu iddia etmektedir. Yani bir kişi, ait olduğu gruplara göre

değişen sosyal bağlamlarda farklı davranabilir. Nitekim sosyal kimlik sabit değildir, bağlamsaldır. Örneğin, okuduğumuz okul (Anadolu lisesi, İmam hatip lisesi gibi), tuttuğumuz spor takımı (Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray vb.), bulunduğumuz veya doğup büyüdüğümüz ülke (Türkiye, Almanya, Singapur vb.) hatta oturduğumuz mahalle (Fatih, Nişantaşı, vb.) vd. davranış şeklimizi etkileyebilen faktörler arasındadır.

Bir kişi, kendini bir grubun parçası olarak algıladığında buna iç grup denir. Kişinin tanımadığı diğer karşılaştırılabilir gruplara ise dış grup denir. Bu iki grup ayrıca “biz” ve “onlar” zihniyetini geliştirir. Tajfel ve Turner’a (1979) göre, iç grup ve dış grup zihniyeti ile ilgili üç süreç vardır. Bu süreçler şöyle sıralanabilir:

1) **Sosyal Sınıflandırma:** Öncelikle, insanlar anlaşılacak ve tanımlanmak için sınıflandırılır. Bazı sosyal kategori örnekleri arasında siyah, beyaz, profesör, öğrenci, cumhuriyetçi ve demokrat sayılabilir. Bir kişi, hangi kategorilere ait olduğunu bilerek, kendisiyle ilgili şeyleri anlayabilir ve kendisinin ve diğerlerinin ait olduğu gruplara göre uygun davranışı tanımlayabilir. Fakat bilmek gerekir ki, birey aynı anda birkaç gruba ait olabilir.

2) **Sosyal Belirleme:** Bir kişi, ait olduğu grubun kimliğini benimser ve bu grubun üyelerini algıladığı şekilde davranır. Örneğin, bir demokrat olarak tanımlarsanız, büyük olasılıkla o grubun normlarına göre davranacaksınız. Bu grupla özdeşleşmeniz bir sonucu olarak, bu özdeşleşmede duygusal öneme sahip olursunuz ve özgüveniniz buna bağlı olacaktır.

3) **Sosyal Kıyaslama:** Bir kişi, kendisini bir grup içinde sınıflandırdıktan ve kendisini o grubun üyeleri olarak tanımladıktan sonra, kendi grubunu (iç grup) başka bir gruba (dış grup) karşı karşılaştırma eğilimindedir. Benlik saygısını korumak için, kendisi ve grup üyeleri kendi grubunu diğerleriyle kıyaslayarak karşılaştırır. Bu, önyargı ve ayrımcılığı açıklamaya yardımcı olur, çünkü bir grup özgüvenini arttırmak için rakip grupların üyelerine olumsuz bakma eğiliminde olacaktır. Bundan hareketle, denilebilir ki Tajfel ve Turner, grup ve grup algılarına göre önyargı ya da ayrımcılık olasılığı olan bir dünyada yaşadığımızı kabul etmiştir.

Tajfel'in sosyal kimlik kuramı daha çok psikolojik yaklaşımdan oluşan bir kuramdır. Sosyoloji alanına baktığımız zaman, kimlik kavramı daha çok sembolik etkileşimciler tarafından izlenmektedir (Greil ve Davidman, 2007). Bunların arasında Erving Goffman, Peter Berger, William James, Charles Horton Cooley, George Herbert Mead vardır. Sembolik etkileşimciler ayrıca zaman zaman kimlik kavramını “ ‘benlik’ kavramının bir görünümü olarak veya benliğin eşanlamlısı olarak (Greil ve Davidman, 2007: 533)” kullanmaktadırlar.

Sembolik etkileşim kısaca toplumdaki bireyler arasındaki ilişkilere odaklanan bir teoridir. Bu kuram ayrıca sosyal davranışı, insanların sembollerle birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğine bakarak açıklar. İnsan, başkalarının düşüncelerine dayanarak bazı şeyleri yapmak ya da yaşamak eğilimindedir. Öyle ki, insanlar başkalarının onları görme şekline göre davranarak kendi imajlarını koruyan bir oyuncu olarak düşünülebilir.

Örnek olarak, bir dükkâna girdiğimiz zaman karşımızda cübbeli, sakallı ve takkeli biri duruyorsa otomatik bir şekilde ona selam vererek (yani selamünaleyküm diyerek) bir diyaloga başlamaya meyledebiliriz veya bulunduğumuz ortamda yaşı büyük olanlar bulunuyorsa söyleyeceğimiz söze, yapacağımız harekete veya konuşacağımız konuya daha çok özen göstereceğiz. Bu iki örneği ele alırsak, normalde selam vermeyen biri olsak veya argo kelimeleri çokça kullanan biri olsak bile bu olayın içinde olduğumuz sürece bu ortama göre uygun bir şekilde davranmaya eğilimi olmaktadır.

Zygmunt Bauman (2004), “Identity” isimli kitabında kimlik düşüncesinin aidiyet ve güvenlik hissine duyulan ihtiyaçtan kaynaklandığını iddia etmektedir. Ayrıca Bauman’a (2004: 1-10) göre, kimliğe sahip olma düşüncesi birey aidiyet hissini hissettiği sürece aklına asla gelmez. Birey, bir yere ait olmadığı zaman veya daha doğrusu dışlandığı zaman kendi kimliğini sormaya kalkar.

Kimlik arayışı içinde bireyler, bulunduğu toplumdaki normları veya kendine uygun bulduğu ilkeleri takip eder. İşte, Ritzer (2010: 362-363) Mead’ın benlik düşüncesini açıklamak için “benlik sosyal aktivite ve sosyal ilişkiler ile gelişir” diye belirtmiştir. Buna göre, benliğin veya kimliğin sosyal deneyim olmaksızın

gelişmesini betimlemek oldukça imkânsızdır. Mead’a (1967) göre, kimliğin inşa etme süreci ağırlıklı olarak toplumdaki var olan kategorilere dayalıdır. Bir kişi, bu kategorileri anlaması ancak başka kişilerle irtibata veya etkileşime geçmesi ile gerçekleşebilir. Birinin bilincinin buradan kaynaklanıp daha sonra kendisi için katı bir kimlik haline geldiği düşünülür.

2.3.1. Kimlik ve Din İlişkisi

Din, kimliğimizi nasıl etkiliyor? Yüzyıllar boyunca, sosyologlar insanoğlunun kimliğinin dinden etkilenip etkilenmediği sorusunu tartışmışlardır. Aslında, bu soru sadece sosyologlar arasında değil herkes tarafından tartışılmaktadır. Ayrıca, her insan kendini daha iyi anlayabilmek için hayatın geçtiği her aşamada şu soruları kendisine sorar: “Ben kimim? Benim kimliğim ne?”. Eminiz ki herkes bu soruları sormaktan ari değildir. Zira bir kişinin dini kimliği hem doğuştan hem de sonradan yapılan bir seçim olabilir. Müslüman olarak doğan kimse veya Hristiyan olarak doğan kimse hayat boyunca Müslüman veya Hristiyan olmayabilir. Bir takım faktörden dolayı dini görüşünün değişmesine neden olabilir.

Ayrıca, din ülkeden ülkeye göre farklı derece duygusal değere sahiptir. Örnek olarak Türkleri ele alırsak, Türkiye’de gerek eskiden gerekse günümüzde, birçok kişi çeşitli cemaat veya dini gruplara mensuptur olabilmekte veya olmamayı tercih edebilmektedir. Bu nedenle, kendini tanıtırken karşı taraf onu sadece bir Türk olarak mı görür yoksa mensup olduğu grupların üyesi olarak mı tanır? İnsanın kendisini nasıl tanıtmasıyla ilgili ve insanın kendi zihninde kurcalayan kimlik problemleri ile alakalı, Mehmet Efe’nin Mızraksız İlmihal kitabındaki sözleri en iyi şekilde ortaya koymaktadır:

“Yedi yıldır Müs..lü..man..ım.. Yani.. dindarım.. İslamcı, gerici, çağdışı... ya da İnkılabi Müslüman... Radikal Devrimci... Nurcu... Tarikatçı... Şeriatçı... Adnancı... Halim-Selim... Partici... İrancı... Rabıtaçı... Tekfirci... Osmanlıcı... Cumalı-Cumasız... Entel... Gelenekçi... Selefî... Taklitçi... Mezhepsiz... Mealci... Fıkıhçı... Vesaireci...lerin arasından biriyim işte...

Ama lütfen beni İrfan Akçiçek olarak tanıyın...” (Efe 2016: 15-16).

Bu bağlamda görülüyor ki, bazı kişiler kendini sadece bir kimlikle, örneğin bir Müslüman veya bir Türk olarak tanıtmak istemez. Yani etnik kökenden ziyade dini

kimliğin rolü de vardır. Bunun nedeninin şu olduğunu düşünmekteyiz: Bir kişi başka kişinin kimliğini sorduğu zaman o kişiyi tanımak için değil daha çok onun sosyal normlarını öğrenmek için sorar. Örnek vermek gerekirse, A ve B olmak üzere iki kişi düşünelim. B kişisi filan cemaate mensup ise; A, B'yi bizzat tanımadan kendi kafasında B'ye karşı nasıl davranılmasının daha uygun olacağını imgeler. Fakat bilinmelidir ki herkes sadece bir kimlikten oluşmaz. Kimlik değişik faktörlerden veya çeşitli öğelerden oluşan bir şeydir, parçalanmaz.

Amim Maalouf “Ölümcül Kimlikler” isimli eserinde bu soruna değinmiştir ve bununla ilgili şu iki cümleyi kullanmıştır: “Kimlik bölmelere ayrılamaz, o ne yarımlardan oluşur, ne üçte birlerden, ne de kuşatılmış diyarlardan.” (Maalouf 2017: 9) ve “Kendimden bir parçayı kesip atmış olsaydım daha mı gerçek olurdu?” (Maalouf 2017: 9).

Din ayrıca sadece iman etmekle/inanmakla sınırlı değildir. Dinin kendisi bir kimliğin ögesi olduğu için davranış şekli ve aidiyet hissi de önemlidir. Din, sosyal ve bireysel davranış şeklinin modeli ile ilişkilidir ki inananların günlük yaşamlarını düzenlemelerine yardımcı olur. Örneğin, Müslümanlar için helal yemek, tesettür giyinmek. İslam dinine inanan kişi ister istemez bu dinin koyduğu ilkeleri izlemek zorundadır. Bir insan, Müslüman olduğu için helal yemek yer. Aksi takdirde yani helal olmayan bir şey yediğinde Müslüman olmayan biri olarak algılanır. Kastettiğimiz aidiyet hissi bir nevi bununla ilgilidir. Bir yere ait olup olmadığımız büyük ölçüde davranış şeklimizden kaynaklanır. Bu bakımdan, dini kimlik hem inanç hem davranış şekli hem de aidiyet hissi ile gerçekleşmiş olur.

2.3.2. Kimlik ve Etnik İlişkisi

Etnik kimlik kavramının, 1930'lu yıllara kadar uzanan bir kavram tarihi vardır (Giddens, 2014: 214). Azınlık grubun ortaya çıkması, savaşın sonucunda göç etme sayısının artması ve özellikle dünyanın küreselleşmesi, etnik kavramı üzerinde araştırmaların artmasına neden olduğunu düşünmekteyiz.

Etnik kavramı ara sıra ırk kavramının eşanlamlısı olarak kullanılmaktadır; fakat sosyoloji ve sosyal psikoloji ana bilim dalında, bu iki kavramın arasında

farklılık bulunmaktadır (Giddens, 2009; 2014; Santos ve Umana-Taylor, 2015). Giddens'a (2014) göre, ırk, temelinde cilt rengi olmak üzere fiziksel ve biyolojik özelliklere göre belirlenirken etnik, üyeleri ortak bir kültürel kimlik konusunda farklı bir farkındalığı paylaşan ve onları bir sosyal grup olarak farklılaştıran bir sosyal gruba karşılık gelir. Irk, bireyin aslını biyolojik ve fiziksel özelliklere göre sınıflandırırken etnik kavramı o kişinin zihniyeti, davranış biçimi ve bulunan topluma göre sınıflandırır. Amerika'da doğup büyüyen bir Afrikalı, Asyalı veya Arabı örnek olarak ele alırsak, onların ırkları yalnız Afrikalı, Asyalı veya Arap'tan ibaret olmaktadır. Onların etnik kimliklerine bakılırsa hem ırk kökenine göre hem de doğup büyüdüğü ülke kimliğine göre tanım arz edilir, yani, Afrikalı Amerikan, Asyalı Amerikan ve Arap Amerikan'dır. Bu bakımdan, etnik kavramı ırk kavramına nazaran "tamamen toplumsal olan bir terimdir (Giddens, 2009: 633)."

Kültür dediğimiz şey ise bir kuşaktan bir kuşağa aktarılmış olup aynı gruptan olanlar arasında paylaşılan sosyal bilgidir. Zihniyet, iletişim şekli (dil ve edebiyat), sanat bunun birkaç örneğidir. Buna göre kültür, fikirlerden, değerlerden ve tutumlardan oluşmakta olup davranış biçimlerimizi şekillendirmektedir (Choi ve Choi, 2002; Berry 2007).

Ayrıca belirtmek gerekir ki, birçok ülkede genellikle etnik kimlik ile dini ilişkinin bir araya geldiği görülebilir. Her ne kadar bu husus evrensel bir geçerliliği olmasa da istisnai durumların bu yaygın duruma mâni olmadığı görülmektedir. Örnekleri şöyle sıralanabilir: Türkiye'de Kürtlerin Alevi olmaları, Türklerin Sünni olmaları, Ermenilerin Hristiyan olmaları. Singapur'daki etnisite ile din arasındaki ilişki de oldukça sıkı bir şekilde görülmektedir: Hintlilerin Hindu ve Sih olmaları, Malaylıların Müslüman olmaları, Çinlilerin ya Taoist ya Konfüçyüşçü ya Budist veya Hristiyan olmaları (Clammer, 1991: 6). Belirttiğimiz gibi istisnalar mevcuttur. Singapur'daki olayını irdelediğimiz zaman, bu istisnaların ortaya çıkması için üç olasılık olduğu düşünülür (Clammer, 1991): Sömürgecilik, sosyal marjinalite ve dini çoğulculuğun geçmişteki etkisi bu istisnaların yapımında büyük rol oynamaktadır.

Yukarıda etnik kimliğin yalnızca ırka göre sınıflandırılmayıp etnik kimliğin ara sıra dinle ilişkili olduğunu belirtmiştik. Bu tezin ana konusu olan Çinli

mühtediler tamamen bu tanımına uygundur. Nitekim Clammer'ın (1991: 34) belirttiği gibi, Singapur'daki İslam'a giren Çinliler, Singapur Mühtediler Derneği'ne katılma ve kendilerini Çinli Müslümanlar olarak tanımlamaya devam etme ve büyük ölçüde Malay toplumundan ayrı dini faaliyetlerde bulunma eğilimindedir. Bununla ilgili konu yapılan mülakatlardan yararlanarak ilerleyen bölümde detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm, Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirme amaçlarına yönelik kısa bir inceleme ile başlamaktadır. Bir önceki bölümde belirtildiği üzere din değiştirmede çeşitli motifler etkili edebilmektedir. Singapur'daki Çinli mühtediler arasında bu motiflerden hangisinin ön planda olduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, tespit edilen motifler doğrultusunda katılımcıların ihtida etmeden önce ve daha sonrasında gösterdikleri çabalar ve yaptıkları değişikliklerin tahlil edilmesi önem arz etmektedir. Nitekim gösterilen çabalar ve yapılan değişiklikler katılımcıların ihtida etme motifini yansıtmaktadır. Buradan hareketle, bu tartışmalar, katılımcıların ihtida öncesi durumları, ihtida sırasındaki durumları ve ihtida sonrası durumları olmak üzere üç alt bölümden oluşmaktadır. Bu süreci analiz ederek onların din değiştirme döneminin anlaşılmasına katkı sunulması düşünülmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu süreçlerin büyük kısmı yapılan mülakat sorularından yararlanılarak analiz edilmektedir. Bu sebeple, yapılan mülakatın verileri ve katılımcıların yanıtları bu bölüm için anahtar referanslardır. Din değiştirme sürecinin gerçekten karışık bir olgu olması ve her oluşan din değiştirme deneyiminin birbirinden farklı olma ihtimali nedeniyle bulduğumuz veriler sadece mülakat yapılan kişilere özgüdür; yani evrensel veya genel bir sonuç çıkarılması önemli bir kısıtlılık olarak görülmektedir.

3.1. İhtida Öncesi

Burada, ihtida etmeden önce katılımcıların geçmişleri analiz edilmeye çalışılmaktadır. Katılımcıların toplumsal özelliklerinden başlayarak onların mühtedi olma süresi, ihtidadan önceki inançları, ihtida öncesinde dindarlık durumları, İslamiyet hakkındaki düşünceleri ve aşinalıkları ele alınmaktadır. Daha sonra ise katılımcıların mühtedi olmadan önce İslam'la ilgilerinin nereden ve kimden kaynaklandığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bahsi geçen konular, katılımcıların ihtidalarına motive eden etkenin arka planının görülmesini sağlayacaktır. Bahse konu bu hususlar ihtida öncesi olarak sınıflandırılmıştır.

3.1.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu araştırmaya katılan mühtediler, eski inançları ve sosyal yaşamları açısından önemli bir çeşitlilik arz etmektedir. Tablo 3.1’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan 30 kişinin 13’ü (%43,3) erkek olup, kalan 17 kişi (%56,7) ise kadındır. Erkeklerin oranının kadınlara göre düşük olmasının sebebi, karşılaştığımız bazı erkeklerin kendi deneyimlerini paylaşmakta çekingen olması veya rahatsızlık duyması olarak değerlendirilmiştir. Mesela, katılımcılarımızdan birinin (**S.C., 41**) kocası da bir Çinli mühtedir. O kişi araştırma kapsamında uygun görüldüğü için mülakata davet edilmiştir; fakat kendini dinsel anlamda yetersiz görmesi ve deneyimlerini paylaşmasının kayda değer olmayacağını düşünmesi nedeniyle bu araştırmaya katılmaktan vazgeçmiştir. Bu değerlendirmenin önemli bir diğer sebebi ise şu husustur: Saha çalışması sürecinde mühtedilerle ilgilenen bir dernekte rastgele olarak orada bulunan Çinli mühtediler ile mülakat yapmayı denemiştik; fakat birkaç denemeden sonra hiçbir erkeğin mülakata katılmak istemediği gözlemlenmiştir. Her ne kadar çekingenlik ve rahatsızlık hissetmeleri kişisel bir sorun olsa da kadın katılımcılara aynı yöntem uygulandığında bahsedilen bu sorunla karşılaşılmamıştır.

Çalışma kapsamındaki katılımcıların yaşları 24-69 arasında değişmektedir.²⁰ Yaşlara göre dağılım yapılması durumunda katılımcılardan 12’si (%40) 20-29 yaş grubunda yer alırken; 30-39 ve 40-49 yaş grubunda 7’şer kişi (%23,3) bulunmaktadır. 50-59 grubunda 3 kişi (%10) bulunmakta olup 60-69 grubunda ise sadece 1 kişi (%3,3) yer almaktadır.

²⁰ Mülakata katılan katılımcıların yaşları mülakat yapıldığı tarihe göre kaydedilmektedir, yani 2018 yılına göre yazılmıştır.

Tablo 3.1: Katılımcıların demografik özellikleri

Kategorik Ayırım ²¹		Sayı (n)	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	13	%43,3
	Kadın	17	%56,7
Yaş	20-29	12	%40
	30-39	7	%23,3
	40-49	7	%23,3
	50-59	3	%10
	60-69	1	%3,3
Medeni Durum	Evli	22	%73,3
	Ayrılmış	3	%10
	Bekâr	4	%13,3
	Dul	1	%3,3
Eğitim Seviyesi	Lisansüstü	3	%10
	Lisans	17	%56,7
	Ön Lisans/Lise	9	%30
	Orta Okul	1	%3,3
Çalışma Durumu	Çalışan	23	%76,7
	Çalışmayan	7	%23,3
Sosyal Sınıf	İşçi Sınıfı	6	%20
	Orta Sınıf	23	%76,7
	Üst Sınıf	1	%3,3

²¹ Her kategorinin katılımcı sayısı 30'dur. Kategorilerin karıştırılmaması için kategorilerden sonra toplam sayısı tekrar verilmemiştir.

Katılımcıların medeni durumlarına bakmak gerekirse, 22 kişi (%73,3) evli, 4 kişi (%13,3) bekâr, 3 kişi (%10) ayrılmış ve 1 kişi (%3,3) de duldur. Singapur’da sadece ilkokulun zorunlu eğitim²² kapsamında olması dikkate alındığında, katılımcıların çoğunlukla iyi bir eğitim düzeyine sahip oldukları göze çarpmaktadır. 30 katılımcıdan 3’ü (%10) lisansüstü, 17’si (%56,7) lisans, 9’u (%30) ön lisans/lise ve yalnızca 1’i (%3,3) ortaokul eğitimi tamamlamış bulunmaktadır.

Katılımcılarımızın çalışma durumu dağılımına bakılırsa 23 kişinin (%76,7) çalışan olduğu; geriye kalan 7 kişinin (%23,3) ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Çalışanların meslekleri dikkate alındığında hemşireden özel öğretmene, işçiden serbest çalışana kadar çeşitli meslek kollarından oluşmaktadır.²³ Çalışmayan olarak tespit edilen 7 katılımcının 4’ü ev hanımı, 2’si öğrenci ve birisi de emeklidir.

İlk bölümde bahsedildiği üzere, Singapur’daki sosyal tabakalaşma (sosyal sınıf) etnik kimliğe göre ayrılmamaktadır. Zira katılımcıların sosyal sınıfına değinmek bu açıdan önemlidir. Buradaki kastedilen sosyal sınıf üç sınıftan ibarettir: işçi sınıf, orta sınıf ve üst sınıftır (Giddens, 2009: 449-458). Tablo 3.1’den de anlaşılacağı üzere, Singapur’daki Çinli mühtedilerin çoğu (%76,7) orta sınıfta yer almaktadır. İşçi sınıfına giren 6 kişi (%20) kaydedilirken üst sınıfta sadece 1 kişi (%3,3) bulunmaktadır.

²² Singapur Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı (MOE)’nin ifadesine göre tüm Singapurlu çocuklar ilköğretim 6. sınıfı tamamlamalıdır. Zira yukarıda bahsedilen eğitim düzeyi, MOE’nin kabul ettiği asgari eğitim süresi olup Singapur Cumhuriyeti’nin zorunlu eğitimi olarak kararlaştırılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. <https://www.moe.gov.sg/education/education-system/compulsory-education>.

²³ Katılımcıların edindikleri mesleği tek tek sıralamak gerekirse şöyle sıralanabilir: Avukat, borsa simsarı, danışman, emekli, emlakçı, esnaf, ev hanımı, finans analisti, hemşire, idari işleri personeli, insan kaynakları, mühendis, müşteri hizmetleri, öğretmen, özel öğretmen, satış elemanı, sekreter, serbest meslek, serbest tasarımcı, yönetim destek görevlisi.

Tablo 3.2: Katılımcıların mühtedi olma süresi

Mühtedi Olma Süresi		Sayı (n)	Oran (%)
Yıllara göre dağılım	Birkaç ay (2018)	2	6,7
	1 yıl (2017)	3	10
	2 yıl (2016)	2	6,7
	4 yıl (2014)	2	6,7
	5 yıl (2013)	2	6,7
	6 yıl (2012)	4	13,3
	7 yıl (2011)	3	10
	8 yıl (2010)	1	3,3
	9 yıl (2009)	1	3,3
	10 yıl (2008)	1	3,3
	13 yıl (2005)	1	3,3
	14 yıl (2004)	1	3,3
	15 yıl (2003)	1	3,3
	16 yıl (2002)	1	3,3
	19 yıl (1999)	1	3,3
	22 yıl (1996)	1	3,3
	26 yıl (1992)	1	3,3
	34 yıl (1984)	1	3,3
	40 yıl (1978)	1	3,3
Onar yıllık periyoda göre dağılım	2010'lu yıllar	19	63,3
	2000'li yıllar	6	20
	1990'lı yıllar	3	10
	1980'li yıllar	1	3,3
	1970'li yıllar	1	3,3

Katılımcıların mühtedi olma süresine göre dağılımı Tablo 3.2’de verilmiştir. Görüldüğü üzere birkaç aylık ihtida etmiş kişiler olduğu gibi 40 sene önce mühtedi olanlar da mevcuttur.²⁴ Bu verilere göre, araştırmamıza katılan Çinli mühtedilerin büyük çoğunluğu (%63,3) 2010’lu yıllarda ihtida etmiştir. Giriş kısmında değinildiği gibi Singapur’daki mühtedilerin sayısı yıldan yıla artmaktadır ve eskiye (70’li, 80’li ve 90’lı) göre daha da fazladır.

3.1.2. Katılımcıların İhtidadan Önceki Dini Durumu

Katılımcıların dini terbiyelerine değinmek bu araştırma için oldukça önemlidir. Daha önce belirtildiği gibi Singapur’daki dini durumun etnik kimlik ile ilişkisi bulunmaktadır. Tablo 3.3’te görüldüğü gibi, mühtedi olmadan önce katılımcıların üçte ikisi Çinliler arasında yaygın olan dinlere mensuptur. Sayıları şöyledir: 10 kişi (%33,3) Budizm, 4 kişi (%13,3) Hristiyanlık, 2 kişi (%6,7) Taoizm ve 4 kişi (%13,3) de Budizm, Taoizm ve Konfüçyüsçülüğün karışımı bir inanca sahiptir. Ayrıca, mühtedi olmadan önce kendilerini ateist olarak kabul eden ve birkaç dine katılmış olanların sayısı 5’tir (%16,7).

Tablo 3.3. Katılımcıların ihtidadan önceki inançları.

Din	Sayı (n)	Oran (%)
Budizm	10	33,3
Hristiyanlık	4	13,3
Taoizm	2	6,7
Ateizm	5	16,7
Budizm, Taoizm ve Konfüçyüsçülüğün Karışımı	4	13,3
Birkaç dine katılmış	5	16,7
Toplam: 30 (%100)		

Bazı katılımcılar mühtedi olmadan önce gerçeği arayış süreci yaşamıştır. Örneğin; birkaç dini deneyimleyen bir katılımcının (S.W., 26) ifadesine göre, kendisi felsefi bir din olan Budizm ve Taoizm ile ilgilenmeden önce Hristiyanlık ve Ateist

²⁴ Mülakata katılan katılımcıların mühtedi olma süresi mülakat yaptığı tarihe tabiidir, yani 2018 yılına göredir.

düşüncesi ile yoğun bir şekilde ilgilenmiştir. Bir başka katılımcı (**D.M., 24**) ise kendi ailesini bir agnostik olarak tasvir etmiştir. O da aynı şekilde ailesinin agnostik duruşundan etkilenmiştir; fakat daha sonra, amcası ile çok samimi olduğu için onunla hep kiliseye gitmiştir. Daha sonra taşıdığı bazı şüphelerden dolayı hiçbir dine inanmamaya başlamıştır. Kendisi daha çok bilime yakın hissetmiştir. Kısacası, ona göre her şey mantıklı olmalı ve bilime göre cevap aranmalıdır.

Tablo 3.4: Katılımcıların ihtida öncesinde dindarlık durumu.

Dindarlık Durumu	Sayı (n)	Oran (%)
Dindar olan	12	40
Nötr	8	26,7
Din ile ilişkisi olmayan	10	33,3
Toplam: 30 (%100)		

Katılımcılardan bazıları muhafazakâr veya gelenekçi dini terbiye ile yetiştirilmişken diğerleri ise daha rahat bir dini ortamda yetiştirilmiştir. Tablo 3.4’e göre, 30 katılımcıdan 12’sinin (%40) dindar bir ailede yetiştiği görülmektedir. Hiçbir zaman kiliseye gitmeyen ve ibadet etmeyen 10 kişinin (%33,3) ifadesine göre ise dinle neredeyse hiç ilgileri bulunmamaktadır. Bunun nedeni sorulduğunda ise şu yanıtlar verilmiştir:

“Kiliseye ancak Noel bayramında giderdim. Bildiğiniz haftalık Pazar günleri buluşmalarına bile katılmazdım. Aslında, ilk seneler, yani küçüklüğümde annem ve babamla gidiyordum, ama zamanla tembellik yapmaya başladım ve bu tür ibadet faaliyetlerine katılmaya üşendim. Kiliseye gitmek için sabah uyanmak bile zor geliyordu (**A.T., 27**).”

“Açıkçası ne yaptığımı anlamıyordum. İbadetler gerçekten böyle mi yapılır diye kendime ve çevremdekilere sorup duruyordum. Hiçbir tatmin edici bir cevap alamayınca anlıyorum ki herkes anlamadan bilmeden büyüklerin anlattığını taklit ediyordu. Bence bunun mantığı yoktur. Onun için tapınağa fazla gitmezdim (**Ar.T., 27**).”

“Ailem hem Budizm hem de Konfüçyüsçülük karışımı dini görüşleri benimsiyordu; fakat hiç de dindar değiller. Ailemi tanımlamak gerekirse babamı bir ateist olarak değil, bilakis bir özgür düşünür (free thinker) olarak görüyorum. Bana göre Budizm ve Konfüçyüsçülük ahlaki değerlere odaklanan bir sistemdir, yani aslında bir din değil. Taoizm ise inançtan bahsediyor ama bana çok soyut gibi geliyor (**İ.G., 51**).”

Görüldüğü gibi, yanıtlar kişiden kişiye değişmektedir. Kimisi tembel olduğunu, kimisi dini mantıksız bulduğunu kimisi de ikna olmadığını belirtmektedir. Bu yanıtlardan hareket ederek, bazı katılımcıların dindar olmamasının büyük ölçüde aileden etkilenmesinden kaynaklandığı değerlendirilmiştir. Ailenin kendi çocuklarının dini anlamalarında veya uygulamalarında güçlü bir etken olmaması bir anlamda çocukları tembel yapmış ve dinden uzaklaştırmıştır. Böylece katılımcılar farklı dini arka planına sahip olduklarının değerlendirilmesi yanlış olmaz. Bazıları dini terbiye konusunda, kendi amcası, teyzesi, babaannesi vs. olmak üzere daha çok yakın akrabalar tarafından etkilenmiştir. Diğerlerinin ebeveynleri ise geleneksel Çin dinlerini tanıtmakta çok katı bir anlayışa sahip olmuşlardır.

Singapur'daki Çinlileri ele alan bir araştırmada, dini bir ilişkisi olmadığını iddia eden Çinli sayısının giderek arttığı görülmektedir (Eng, 2008). Ancak öyle bile olsa, bunu iddia edenlerin çoğu, atalara evde ibadet etmek, tanrılara dua etmek veya arada bir tapınak ziyaretleri yapmak gibi Çin dinleriyle (Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm) ilgili ayinlerin çoğunu yerine getirmektedir (Eng, 2008: 40). Katılımcılarımız da aynı şekilde bu gruba girmektedirler. Her ne kadar az sıklıkla olsa bile, katılımcıların hepsi küçük yaştan beri çeşitli dini ayinlere katıldıklarını beyan etmişlerdir.

3.1.3. Katılımcıların İhtida Öncesinde İslam Hakkında Bilgileri

Mühtedilerin din değiştirme nedenini anlamak için onların İslam'ı daha önce duyup duymadıklarını ve nereden öğrendiklerini bilmenin gerekli olduğunu düşünülmektedir. Ayrıca, katılımcıların ihtida etmeden önceki İslam'la ilgili görüşlerini bilmek de değerlidir. Yukarıda nakledildiği gibi (bkz. Tablo 3.2) katılımcılarımızın büyük çoğunluğu (%83,3) 2000 yılından sonra; yani 11 Eylül olayından sonra İslam'a girmişlerdir. Olayın yaşandığı sırada en genç katılımcımız 7 yaşındaydı ve 13 kişi (%43,3) ise ergenlik yaşından (13 yaşından) küçüktü. Dolayısıyla bazı katılımcıların İslam hakkında düşüncelerine dair bu olaydan etkilenmediği düşünülebilir. Fakat bu olayın o tarihte sona ermemesi ve olaydan sonra İslamofobi gibi akımların ortaya çıkması İslam hakkında düşüncelerine bir anlamda etkilediği kanaati oluşmuştur.

Tablo 3.5: Katılımcıların İslam hakkında düşünceleri

İslam hakkında düşünceler (olumlu/nötr/olumsuz)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Olumlu	8	26,7
Nötr	4	13,3
Olumsuz	18	60,0
Toplam: 30 (%100)		

Burada, 11 Eylül olayından bahsedilmesinin sebebi, katılımcılara İslam hakkında düşünceleri sorulduğunda, katılımcıların çoğunun (%60) yanıtlarında İslamiyet’i “geri kalmış” ve “terör” gibi çeşitli olumsuz kelimeler ile tanımlamalarıdır (bkz. Tablo 6). Örneğin, bir katılımcı (**A.H., 49**) konu hakkında şu şekilde yanıt vermiştir:

“Eskiden Müslüman olmayı hiç hayal etmezdim. Biri bana bunu sorarsa da ‘Ne?! Terörist olmamı mı istiyorsunuz?’ diye cevap verirdim. İşte, İslam’dan bahsettiğimizde direkt olarak aklımıza terör gelirdi. İşte bu medyanın yüzündendir.”

Bir başka katılımcının (**K.L., 44**) ifadesi ise şöyledir:

“Benim düşüncem? Hım... İslam aşırıcılıktır. Bir terör dini diyebiliriz. Çokça zor ve kısıtlamaları fazla bir dindir. İşte mühtedi olmadan önce kafamda hep olumsuz şeyler vardı. Olumlu şeyler pek azdır. Belki, (benim düşüncem) takıldığım Müslüman arkadaşlarımdan kaynaklanıyordu. Hepsi Müslümandı ama hiçbiri dindar değildi. Çok gençtik. İslam’ı daha çok televizyondan duyuyordum.”

Amerika’da okumuş ve İslam’ı ilk defa Amerika’da tanımış olan bir katılımcıya (**İ.G., 51**) aynı soruyu sorduğumuzda, kendi düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

“İslam’la ilk defa Amerika’dayken karşı karşıya geldim. 1988-1992 yılları arasında Amerika’da lisans eğitimi alıyordum. Hâlâ hatırlıyorum ki, 1989 yılında Irak işgal edildi. Saddam Hüseyin’in resmi haberin her yerindeydi. Oldukça önyargılı olabilir ama İslam’ın birçok olumsuz imgesi vardır. Bana da öyle geliyordu.”

Görüldüğü gibi, bazı katılımcılar mühtedi olmadan önce, İslam’ın terör, katı ve buna benzer diğer olumsuzluğu içeren bir din olduğunu düşünmekteydi.

Katılımcıların ifadelerine göre, mühtedilerin zihninde İslam imajının olumsuz olması hem medya hem de çevredeki dindar olmayan Müslüman tavırlarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili veriler ve yorumlar daha ayrıntılı bir şekilde “ihtida sırası” alt başlığında ele alınacaktır (bkz. Bölüm 3.2.).

Diğer taraftan, Tablo 3.5’te gösterildiği gibi, İslam’ı olumlu olarak gören 8 kişi (%26,7) bulunmasının yanında İslam’ı nötr olarak gören yani bu konuda ne olumlu ne de olumsuz şekilde ifade eden 4 kişi (%13,3) bulunmaktadır. Örneğin, İslam’ı olumlu gören bazı katılımcılar şu şekilde yanıt vermişlerdir:

“O zaman, 11 Eylül olayını hatırlıyordum. Ama (İslam hakkında düşüncelerim) hiç de etkilenmiyordum (**Ar.T., 27**).”

“Aslında, (bu din hakkında) hiç olumsuz önyargım yoktu. Birçok Müslümanla takılıyordum. Evet, onlar da dindar değillerdi. Alkol içen ve gece kulübüne giden Müslüman arkadaşım çoktu. Ama bu kişisel bir meseleydi, yani bence onların yaptıklarını İslam’a yüklemek doğru değil (**A.T., 27**).”

“Ben eskiden ateisttim. Ateist olmadan önce Hristiyan kreşinde büyüüp Kiliselere gidiyordum. Orada insanların sadece taklit ettiklerini gördüm ve dinlerden nefret etmeye başladım. Kilise kurallarına uymaktan (conformity) nefret ettim. Düşünmeden veya körü körüne taklit etmek bence çok saçmadır. Bu nedenle örgütlü dinlere aşırı şekilde karşıydım, özellikle Hristiyanlığa. İslam’a gelince, nedenini bilmiyorum, ama İslam’a karşı hiçbir zaman olumsuz bir fikrim olmadı. Hatta mühtedi olmadan önce bile bu olumsuzun yerine, bu dine her zaman yakınlık ve saygı duyuyordum (**D.M., 24**).”

Mühtedilerin zihninde İslam imajı olumsuz, nötr veya olumlu olabilmesinin yanı sıra, katılımcıların birçoğu İslam’ı bir Malay dini olarak görmekteydi. Singapurlular, Singapur’un ilk kuruluşundan beri dine ve etnik kimliğe bakılmaksızın aynı ortamda birlikte yaşamaktadırlar. Singapur halklarının çoğunun İslam’ı daha önce duymasının nedenlerinden biri de budur. İslam’ı bu kanaldan tanımlarından dolayı, onların İslam’ı bir Malay dini olarak incelemeleri oldukça normaldir. İlk bölümde aktardığımız gibi, Singapur dâhil olmak üzere Malay yarımada-²⁵larında İslam Malay ile özdeşleşmiştir. Aşağıdaki yanıtlar bahsi geçen duruma örnek olarak gösterilebilir:

²⁵ Malay yarımada-²⁵ları Brunei, Singapur, Malezya, Endonezya, Filipinler ve Doğu Timor’dan oluşmaktadır.

“Evet, kesinlikle. Mühtedi olmadan önce Malay olmayan Müslümanların çok olduğunu bilmiyordum. Evet, mühtediler vardı ama bu kadar çok olduğunu düşünmüyordum. Bir de Araplar vardı, ama bazı tanıdıklarım bana Arapların aslında Malay olduğunu söyleyip bu nedenle aynı dine mensup olduklarını anlatmıştı (K.L., 44).”

“Bana göre, İslam yalnız Malayları ilgilendiren bir şeydir. Kültür gibi belki (J.T., 30).”

“Mühtedi olmadan önce, bazı Çinliler ve Malayların küçük bir kısmı bana İslam’ın ancak Malaylar için olduğunu söylemiştir. Bunun yanı sıra, Müslüman olmak isteyen etnik kimliğini değiştirip Malay olmalı diye beni bilgilendirdi (M.Y., 25).”

Bu yanıtlar, gerek Müslümanlar gerekse Müslüman olmayanlar Singapur halkının tam anlamıyla İslam hakkında veya daha doğrusu din ve etnik kimlik ayrımı hakkında yeterince bilgili olmadığına işaret etmektedir. Bu tez çalışmasında sık sık vurgulandığı üzere Singapur’daki din-etnisite ilişkisi bu örneklerde açık bir şekilde görülebilir.

Araştırmaya katılanlara ihtidadan önceki İslam hakkında düşündükleri sorusunu sormasının ardından onların İslam hakkında aşinalıkları sorulmuştur. Yemek (helal, domuz eti, alkol vd.), giyim tarzı (tesettür), ibadetler (Cuma namazı, Ramazan ayında oruç tutmak vd.) ve inanç ilkeleri (Allah’a, Peygamberlere, meleklerle, kitaplara, ahirete ve kadere inanç) olmak üzere 4 ayrı kategori altında cevap istenildi. Tablo 3.6’dan anlaşıldığı üzere, yemek (%80), giyim tarzı (%80) ve ibadetler (%86,7) konularında katılımcıların tamamına yakınının bilgisi vardır. Singapur’un çok dinli ve çok kültürlü toplumu içeren bir ülke olması nedeniyle onların bilmeleri şaşırtıcı bir durum değildir.

Tablo 3.6: Katılımcıların ihtidadan önceki İslam hakkında aşinalıkları

İslam Hakkında Aşinalık	Var	Yok	Toplam
Yemek	24 (%80)	6 (%20)	30 (%100)
Giyim Tarzı	24 (%80)	6 (%20)	30 (%100)
İbadetler	26 (%86,7)	4 (%13,3)	30 (%100)
İnanç ilkeleri	7 (%23,3)	23 (%76,7)	30 (%100)

Bunun aksine, yemek (%20), giyim tarzı (%20), ibadetler (%13,3) konularında aşinalık olmayan kişilerin yanıtları şöyle aktarılabilir:

“Dürüst olmak gerekirse, mühtedi olmadan önce veya İslam’ı öğrenmeden önce, İslam hakkında sıfır bilgim vardı. Ne uygulamalar (ibadetler) hakkında bilgim vardı ne de inançla ilgili. Hiçbir şey (bilmiyordum) (**A.T., 27**).”

“Benim için İslam’ın sembolü secdedir. Yani, dua. Başka bir şey yok aklımda. Ha, bir de Müslümanların domuz etini yememeleri dışında pek bir şey bilmiyorum (**Ar.T., 27**).”

Buradan yola çıkarak, diğer katılımcılar Müslümanların tesettürlü (başörtülü) olmaları, helal yemek yemeleri, Cuma namazlarına gitmeleri gerektiğine dair genel bilgileri vardır. Tablo 3.6’dan da görüldüğü gibi, katılımcıların aşinalığı genel olarak yukarıda bahsedilen konulardan ibarettir. İnanç konusuna gelindiğinde bu konu hakkında bilenlerin oranı (%23,3) diğer konulara göre çok daha azdır. Bu konu hakkındaki bulgulara baktığımızda, inanç ilkelerini bilenlerden (7 kişi) 5 kişinin birkaç dini tecrübe etmiştir. Kalan iki kişiden birisi dini bilgi (religious knowledge) dersinde ders kitabını okuyarak bilgi edindiğini, diğeri ise daha önce ihtida etmiş olan eşinden öğrendiğini beyan etmiştir.

Lofland ve Skonovd’a göre, birkaç dine giren veya tecrübe eden kişi “hele bir göreyim nasıl olacak” yaklaşımıyla yeni bir alternatif içine girer (Lofland ve Skonovd, 1981: 378; Rambo, 1993: 15, Köse, 2012: 136). Bu bağlamda, kişi o din hakkında araştırarak hem ibadetlerine hem de ideoloji dediğimiz inançlarını tecrübe etmeye çalışır. Dolayısıyla, bu gruba giren katılımcıların inanç konusunda bilmeleri diğer katılımcılara göre daha engindir.

Bunun yanı sıra, inanç hakkında bilgi sahibi katılımcılardan biri (**Am.T., 69**), ise aynı zamanda çalışmadaki en yaşlı katılımcıdır. Onun ifadesine göre, kendi ortaokul zamanında dini bilgi (religious knowledge) diye bir ders vardır. Singapur’da dini bilgi dersi 1984 yılında, ortaokulda zorunlu bir program olarak sunulmuştur (Tan, 2008b: 323). Bu derste, Hristiyanlık, Budizm, Hinduizm, İslam, Sihizm ve Konfüçyüsçülük olmak üzere Singapur’daki yaygın dinlerin birkaçı hakkında bilgi verilmekteydi. Dersler ayrıca dinler tarihi, ibadet ve inanç olmak üzere dinin temel ilkelerini içermekteydi. Ders ancak 5 sene devam edip 1989 yılında müfredattan

çıkarılmıştır. Diğer katılımcıların büyük çoğunluğu bu dönemde yaşamadıklarından dolayı İslam hakkında detaylı bir şekilde bilmemektelerdi. Ayrıca, yukarıda bahsetmiş olduğumuz katılımcı (**Am.T., 69**) dini konularla ilgilidir. Bu sözleri kendisinin dini konularla ilgili olduğunu göstermektedir:

“Bir Müslüman komşuma çok yakındım. Her gün onunla mutlaka İslam hakkında sohbet ederdik. O da benimle peygamberler hakkında bilgi paylaşıyordu. Kendisi bir dini hoca değildi ama anlattığı şekilden hoşlanıyordum. Okul hariç, İslam hakkında bilgilerimi ondan öğrendiğimi söyleyebilirim.”

Bir diğer katılımcı (**N.C., 48**) İslam hakkında aşinalığı, özellikle inanç konusunda eşinin (**A.Q., 43**) mühtedi olması ile gelmiştir. Bu konuda şunları söylemiştir:

“Çok kültürlü bir toplumda olduğumuz için ancak ismini (İslam’ı) biliyoruz; sadece o kadar. Ama eşimden daha çok şey öğrendim. Daha sonra eşimin rehberliğiyle Youtube’tan izleyerek ve kitap okuyarak daha çok bilgi edindim.”

Yanıtlardan görülebildiği gibi, katılımcıların ihtida etmeden önceki İslam hakkında genel bilgisi büyük ölçüde çok kültürlü ve çok dinli bir toplumda olmalarına bağlıdır. Şimdi, yukarıdaki bahsedilen katılımcıların İslam imajının oluşması ve İslam bilgisini edinmelerinin ilk defa kimden veya nereden kaynaklandığını göreceğiz.

Mülakata katılanların İslam’la ilgisi Tablo 3.7’de görebildiğimiz gibi daha çok arkadaştan kaynaklanmıştır. Burada, arkadaş kısmı hem genel hem de erkek/kız arkadaşı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu kısmı ikiye ayırmamızın sebebi ileri bölümde yer alan din değiştirme motiflerini, özellikle duygusal motifin daha kolay anlaşılmasını sağlamaktır.

Tablo 3.7: Katılımcıların İslam hakkında ilgisinin kaynağı.

İslam hakkında ilgi nereden kaynaklanır?	Sayı (n)	Oran (%)
Arkadaş	9	%30
Erkek/Kız arkadaşı	12	%40
Aile veya Yakın akraba	2	%6,7
İnternet	4	%13,3
Dini Dersler	3	%10
Toplam: 30 (%100)		

Mühtedilerin çoğunluğunun (%40) ilk önce yeni inançlarını erkek veya kız arkadaşlarından öğrendiğini tespit ettik. İkinci sırada %30 oranıyla, katılımcıların İslam’la ilgisi genel arkadaş dediğimiz okul arkadaşları veya yakın arkadaşların vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere, daha önce zikrettiğimiz gibi 30 kişiden 21 kişi (%70) arkadaşların vesilesi ile İslam’la tanışmıştır. Kendi merakıyla İslam’ı araştıranların 4’ü (%13,3) internetten okuduğunu ifade ederken, 3’ü ise dini derslerden öğrendiğini söylemiştir. Katılımcılarından 2’si (%6,7) ise İslam ile ilk teması konusunda daha önce ihtida eden aile bireyi (birisini anne-çocuk bir diğeri karı-koca ilişkisi) tarafından tanıtıldığı belirlenmiştir.

Şimdi, her grubu temsil eden birkaç mülakat yanıtı aşağıda sunulacaktır. Zira aşağıda yer alan yanıtların hepsi farklı olayları görmemize katkı sunmaktadır. İslam’ı ilk defa erkek arkadaşından öğrenen iki katılımcının (*K.L., 44; A.T., 27*) ifadesi şöyledir:

“İslam’ı mühtedi olmadan uzun süre önce duymuştum. Halen eşim olan Malay Müslüman bir erkek arkadaşım vardı ve 14 senedir onunla çıkıyordum. Daha 2 sene önce onunla sonunda evlendik. (*K.L., 44*)”

“(İslam’ı) kocamdan öğrendim. Şimdiki kocam, o zamanlar benim erkek arkadaşımdı. Beni kendi evine davet etmişti. Hatırlıyorum ki, evine geldiğimde ev çok kalabalıktı, ailesi bir araya geldiler. Sanki bir merasim var gibi Yasin suresini okuyorlardı. Hangi merasim olduğunu bilmiyorum, hatırlamıyorum. Kimisi ezberden kimisi de Kuran’a bakarak Yasin suresini okuyordu. İşte İslam’la ilk tanışmam o gün gerçekleşti. (*A.T., 27*)”

Daha önce zikredildiği gibi, Singapur halkı entegrasyon halindedir. Gerek aynı mahallede kalınması gerekse aynı okula gidilmesi ile etnik kimlik ve dini arka planına bakılmaksızın herkes bir aradadır. Hristiyan birinin Malay veya Müslüman arkadaşı olduğu gibi diğer dine mensup olan arkadaşları da olabilir. Bu gerçeğe baktığımızda sosyal etkileşim neticesinde İslam'ı veya Singapur'da mevcut olan herhangi bir dini öğrenmek daha da kolaylaşmıştır. Bu gerçeğe örnek olarak aşağıdaki yanıt gösterilebilmektedir:

“İslam'ı ilk defa arkadaşımın vasıtasıyla tanıdığımı ifade edebilirim. Her şey bir soru ile başlamıştı. Benim (Müslüman olan) yakın arkadaşım bana İncil'deki kıyamet gününü sormuştu. O konuda bilgim olmadığı için daha fazla araştırmaya başladım. Hristiyan'dım ama o gün, asırlar sonra ilk defa İncil'i okuduğumu hatırlıyorum. İncil'de bulduğum bilginin çoğu bana çok belirsiz geliyor. İşte o günden itibaren kıyamet gününü yakın arkadaşımın dini olan İslam perspektifinden araştırmaya çalıştım. Bu konudan başlayarak daha sonra diğer konular olmak üzere daha derine girip araştırdım. O sırada, anlamadığım yerleri yakın arkadaşıma hep sorardım (**Ar.T., 27**).”

Kendi merakıyla İslam'ı araştıranlar, genelde zihinlerindeki birtakım sorulara yanıt arayan kişilerdir. Cevabını kendi (önceki) dininde bulamadığı için başka dinlerde aramaya başlamışlardır. Mesela, bir katılımcı (**A.H., 49**), annesine “biz öldükten sonra nereye gideceğiz?” diye ölüm ile ilgili bir soru sormuştu. Annesinden aldığı “öldüğümde sana söylerim” cevabından tatmin olmadığı için bu konu hakkında araştırmaya başlamıştı. Birkaç yıl önce annesini kaybeden bu katılımcı ölüm ile ilgili şöyle bir ifade dile getirmişti:

“Ölüm sonrası hayatını araştırırken İslam'ın ahiret anlayışını rastladım. Ondan sonra İslam ile ilgili Youtube videolarını izlemeye başladım. Yusuf Estes gibi önemli din hocalarının videolarını takip ediyordum. İslam'ı öğrenmem bu şekilde başlamıştı ama o zaman henüz ikna olmuş değildim. Şimdi mühtedi oldum ve keşke annem hayatta olsaydı. İslam her şeyi anlatıyor, cennet ve cehennem hakkında öğrendim. Annem hayatta olsaydı ona ölümden sonraki hayatın ölme gereği olmadan nasıl olduğunu söyledim.”

Yukarıda bahsettiğimiz gibi bir katılımcı (**N.C., 48**), kendi eşinin mühtedi olmasından sonra İslam'ı araştırmaya başlamıştı.

“Eşim mühtedi olmasaydı belki İslam'ı hiç araştırmazdım. Diğer dinler (Çinliler arasında yaygın olan) varken İslam'ı araştırmamın nedenini bulamadım. Müslüman olmak, Çinliler arasında çok tuhaf bir karardır. İşte

insan algısı çok dardır ve ancak doğru olanı veya toplum tarafından doğru bulunan şeyleri seçer.”

İslam’ı ilk defa annesinden öğrenen bir katılımcının (A.K., 27) yanıtı şöyledir:

“Evet, annemden öğrendim. Öğrendim ki helal yemekleri (İslam usulü kesim) çok önemlidir. Ayrıca erkeklerin giyinme tarzının oldukça rahat olduğunu da biliyorum. Bayanlar için daha karmaşık.”

Görüldüğü üzere bu kısmı daha çok katılımcının mühtedi olmadan önceki durumları ile ilgilidir. Yukarıda açıkladığı gibi, katılımcıların hepsi eğitilidir. Önceki dinlerine bakılırsa, genel olarak Çinliler arasında yaygın olan dinlere mensuplardı. Dindarlık konusunda ise farklılık göstermektedir. Kimisi küçüklüğünden beri din veya Tanrı’ya karşı ilgi duyarken kimisi de neredeyse hiç ilgisi bulunmamaktadır. Singapur’un çok dinli ve çok kültürlü özelliği İslam’ın bu ülkede tanındık olmasına sebep olmuştur. Bu sayede de katılımcıların İslam’ı araştırmalarına sebep olmuştur. Kanallar bir olmamasına rağmen, yani gerek arkadaşlar vasıtasıyla gerekse de akraba aracılığıyla, katılımcının %90’ı İslam hakkında ilgilerinin sosyal deneyimlerinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Bu ilgilerden sonra, katılımcıların daha derin bir şekilde İslam’ı araştırmalarına bakmak önem arz etmektedir ki mühtedi olmalarına motive eden etkenlerini tespit etmemizde yardımcı olacaktır. Bu bölümün bir devamı bir sonraki alt bölümde katılımcının ihtida sırasına dair bilgiler tartışılacaktır.

3.2. İhtida Sırası

Bu tez çalışmasında sık sık vurgulanan husus, din değiştirme sürecinin karışık bir olgu olması hususudur. Ayrıca bu olgunun çeşitliliği, katılımcıların din değiştirme motiflerinde görülebilmektedir. Bu alt başlık altında, toplanan veriler ışığında ilk olarak katılımcıların ihtida etmesini destekleyen etkenlerin rolü incelenmektedir. Başlıca Singapur’da bulunan dini kurumların rolü, ondan sonra oradaki yaşayan Müslüman halklarının rolü ve son olarak da medyanın rolü ele alınmaktadır. Daha sonra, Lofland-Skonovd’un din değiştirme motif modeli ışığında Singapur’daki Çinli mühtedilerin din değiştirmesinin içeriği belirlenmeye çalışılmaktadır.

3.2.1. Dini Kurumların Rolü

Dini kurumların kimisi yardımlaşmak amacıyla inşa edilmiş, kimisi de kendi dinini diğer insanlara tanıtmak için kurulmuştur. Bazı dini teşkilatlar ise misyoner faaliyetlerini yürütmek için oluşturulmuştur. Avrupa’da bulunan Hristiyan misyonerlik teşkilatı buna bir örnektir. Ayrıca, The Baptist Missionary Society, London Missionary Society, British and Foreign Bible Society (Gündüz, 2005: 196) misyoner faaliyetlerini yürüten dini kurumun örnekleri arasında sayılabilir. İslam’a gelince, bazı ülkelerde Müslüman enstitüsünün kurulmasıyla birlikte din değiştirme süreci başlatılmıştır (Al-Qwidi, 2002: 160). Nitekim bu kurumlarda ilk olarak Arapça ve Kuran, Müslüman olmayanlara tanıtılarak potansiyel mühtedilerin İslam’a ilgisi teşvik edilmiştir. Bu doğrultuda, kurulan dernekler bir anlamda potansiyel mühtedilerin İslam hakkında daha fazla bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır.

Singapur’da bulunan dini kurumların arasında Darul Arqam, Safinah Institute, Al-Qudwah Academy vardır. Bu teşkilatların ortak noktası İslam’ın veya dini derslerin İngilizce olarak sunulmasıdır. Yukarıda değindiğimiz gibi, Singapur’da bulunan Malay olmayan Müslümanların İslam’ı öğrenmelerinin en büyük engeli dildir. Bu kurumlar bu sorunu ortadan kaldırmak suretiyle Malayca bilmeyenler için farklı bir alternatif sunmaktadır. Ayrıca not etmek gerekir ki, bu kurumların amaçları arasında misyonerlik yoktur. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Singapur laik bir ülkedir. Bu nedenle, misyoner faaliyetlerinin Singapur’daki çeşitli ırklar veya dinler arasındaki uyumu bozabileceği düşünülmektedir.²⁶ Bu eylemlerin yasaklanmasına rağmen, bazı kurumlar, özellikle Ramazan ayı boyunca, İslam öğretilerini ve kültürünü diğer kesimlere ait toplumlar ile paylaşmaktadır. Ancak, bu olayların asıl amacının vaaz vermek veya din propagandasını yapmaktan ziyade, İslam hakkında bilgi vermek olduğunu düşünülmektedir.

Darul Arqam, mühtedilerin bir araya gelip kendi aralarında kardeşlik duygusu ile dini ve sosyal ilişkileri geliştirebilecekleri bir yere sahip olma amacıyla

²⁶ Bu düşünce dini uyumluluk ile ilgili anayasa olan 1990’nın 26. anayasasında görülebilir. Bu anayasaya göre, devlet belli bir hakkı kısıtlamak ile beraber kendi halkı için din özgürlüğünü sağlar. Anayasaya göre, ülkedeki her vatandaş ülkenin uyumunu bozmadığı sürece istediği dine inanmak veya ibadet etmekte sakıncası yoktur. Daha detaylı bilgi için bkz. Maintenance of Religious Harmony Act, Act 26 of 1990 <https://sso.agc.gov.sg/act/MRHA1990>.

kurulmuştur. Ayrıca 1973'te ilk kuruluşundan bu yana, Darul Arqam'da potansiyel mühtedilere ve ihtida etmiş olanlara yönelik çeşitli dini faaliyetler yıldan yıla artmaktadır. Bu dernek ayrıca yeni ihtida edenler için hem İslam'ı öğrenmek hem de Müslüman topluluğu ile daha yakın bir ilişki kurmakta bir destek sistemi olarak düşünülebilmektedir.

Yaptığımız mülakatlardan hareket ederek, katılımcıların hepsi Darul Arqam'da dini derslere katılmıştır. Bazıları devamlı olarak derslere katılırken bazıları da ara sıra katıldığını ifade etmiştir. Katılımcılara, Darul Arqam gibi dini teşkilatın din değiştirmelerinde nasıl bir rol oynadığını sorduğumuzda birçoğu “destekleyici”, “yardımsever” ve “güzel bir başlama noktası” olarak ifade etmiştir.

İhtida etmeden önce dini derslere katılan bir katılımcı bu kurum hakkında düşüncesini şöyle aktarmıştır:

“İhtida etmeden önce bir başlangıç olarak Darul Arqam'da İslam hakkında temel bilgiler ile ilgili bir derse katılmıştım. Dersler İngilizce olarak verildiği için İslam'ın temelini anlamama yardımcı oldu ve ihtida etmeden önce İslam hakkında daha çok bilgi edindim. Şüphesiz ki, derslere katılmak kafamdaki şüpheleri gidermeme vesile oldu.”

Aynı düşüncüyü paylaştan bir başka katılımcı **(M.G., 30)**, İslam'ı anlamasını sağlayan bilgi ve desteğin, kendisini sadece evlilik amacıyla değil aynı zamanda inancını daha gönülden kucaklama amacını da teşvik ettiğini düşünmüştür.

Daha önce belirttiğimiz gibi, dini kurumlar mühtedilerin yeni arkadaşlar bulmaya yardımcı olacak şekilde diğer Müslümanlarla ilişki kurmaya yardımcı olmaktadır. Mülakatımıza katılan katılımcılarımız arasında, Darul Arqam'da arkadaşlıklarına başlayan 3 katılımcı **(A.T., 27, Ar.T., 27 ve J.T., 30)** vardır. Onların ifadelerine göre birbiriyle tanışır tanışmaz bağlantı kurmuşlardır. Her üçünün yeni anne olması, aynı yaşta olması ve ihtida hikâyelerinin oldukça benzer olması birbirine daha da yakın hissetmelerini güçlendirmiş olabilir. Her üçünün de aynı geçmişe sahip olmasından dolayı ilk tanıdıklarında bile ihtida ile ilgili problemleri paylaşmakta rahatlık bulmuşlardır. Ayrıca, bu ifade katılımcılarımızın Darul Arqam hakkında ne düşündüklerini özetlemektedir:

“Darul Arqam, gerçekten de mühtediler için bir evdir. Hepimiz artık yeni bir aile gibi hissediyoruz ve bunun için Darul Arqam’a ve oradaki çalışanlara minnettarız.”

Görüldüğü üzere, dini kurumlar mühtediler için önemli bir rol oynamaktadır. Mülakata katılanların ifadelerine göre, çoğu mühtedi hem İslam’ı öğrenmek için hem de yeni bir çevre oluşturmak için Darul Arqam gibi dini derneklere gitmektedirler.

3.2.2. Müslüman Halklarının Rolü

Singapur halkı birbiriyle uyum içinde yaşadıkları için her bölgede çeşitli etnik kimliğe mensup olan vatandaşlar bulunmaktadır. Bundan dolayı Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar etkileşim içinde yaşamak zorundalardır. Böylece gerek meslektaşları olsun gerekse komşu ve yahut da okul arkadaşı olsun, Singapur halkının başka bir dinden gelen kişilerle ilişkisi vardır. Bu ilişkiler doğrultusunda Müslüman halkının, Müslüman olmayanların veya potansiyel mühtedilerin İslam’ı öğrenmelerinde ne kadar katkı sunduğunu araştırmak önemlidir. Bu kısımda, bahsi geçen sorunu ele alarak katılımcılarımızın ifadesiyle Singapur’daki Müslüman halklarının rolünü tespit etmeye çalışılacaktır. Nitekim daha önce değinildiği üzere katılımcılarımızın çoğu (%70), kız veya erkek arkadaşı dâhil olmak üzere genel itibarıyla arkadaş vasıtasıyla İslam ile ilk temasa geçmiştir.

Katılımcılara Müslüman halkının kendi din değiştirmeleriyle ilgili kararlarını ne kadar etkilediğini ve nasıl bir etki olduğunu sorduğumuzda 26 kişi (%86,7) olumlu yanıt verirken geri kalan 4 kişi ya nötr ya da olumsuz bulmuştur. Yanıtlar arasında “kolaylaştırıcı”, “teşvik edici” ve “destekleyici” gibi olumlu sözcükleri içermektedir. Bir bayan mühtedinin (**As.Ng., 28**) ifadesine göre, kendi tanıdığı Müslüman arkadaşlarının gerçekten teşvik edici ve yardımsever oldukları için mühtedi olduktan sonra fazla zorluk çekmemiştir. Arkadaşlarının nasıl bir teşvik olduğunu açıklamasını istediğimizde şöyle devam etti:

“Bazıları bana İslam hakkında kitap verirken bazıları ise bana hediye olarak eşarp gibi Müslüman kıyafetlerini almıştı. Fakat beni en çok etkileyen aslında İslam’la ilgili herhangi bir sorum olunca onlara rahat bir şekilde sorabilmemdir. Yeni Müslümanlar hiçbir şey bilmeyen çocuklar gibidir. Eminim ki, kafamızda bir sürü soru işareti vardır ve bunları rahat bir şekilde yani yargılanmadan sorabildiğimiz zaman muhatabımızın samimiliğini

hissedeabiliriz. Bana göre, Müslümanların benim gibi yeni ihtida edenlere yönelik destekleyici olma yollarından biri budur.”

Müslüman halkının mühtediler için destekleyici bir rol oynadığını düşünen bir başka bayan katılımcı (**J.Ng., 30**) ise ihtida sürecine başladığında henüz başörtü takmadığından dolayı camilere girmekten korktuğunu söylemiştir. Bir Müslüman arkadaşı kendisine camiye eşlik ettikten sonra Müslümanların yargılayıcı olmadığını ve kendisini garip hissetmesine gerek olmadığını farkına varmıştır. Camide bulunduğu veya sokaklarda başka bir Müslümanla karşılaştığında Müslümanların çok misafirperver olduklarını hissettiğini söylemiştir. Yine kendi ifadesine göre, bazı Müslümanlar kendisinin mühtedi olduğunu öğrendiklerinde her konuda yardımcı olmak istemişçesine daha da çok samimi olduklarını hissetmiştir.

Bazı katılımcılar, Müslümanların samimiyetinden etkilenecek diğer potansiyel mühtedilere karşı aynı görevi (İslam’ı anlatmak) yapma gereğini hissetmektedir. Mesela, 2017 yılında ihtida eden genç bir katılımcının (**J.S., 25**) ifadesi buna bir örnektir:

“Benim Müslüman arkadaşlarım mühtedi olmamda son derece destekleyicilerdi. Bir başlangıç olarak bana namaz kılmayı öğrettiler. Aslında, kendimi dindar olarak hissetmiyorum. Yani, zaten Tanrıya inanmıyordum. Bu sebeple, ilk başta çok zorlandım. Ama Müslüman arkadaşlarım beni yalnız bırakmadıkları için bu yola (Müslüman olmak) devam etmekte güçlü olmaya çalıştım. Onların yaptıklarına karşı hissettiklerimi nasıl açıklayacağımı bilmiyorum, ama nasılsa bu yola yeni başlayanlar için aynı görevi yapmam gerektiğini düşünüyorum. Şimdi bir potansiyel mühtediye namaz kılmayı öğreterek arkadaşımın yaptığını yapmaya çalışacağım.”

Yukarıdaki ifadelerle baktığımızda Müslümanlar, genel olarak katılımcıların mühtedi olduğunu öğrendikten sonra daha samimi veya daha açık davrandığını görebilmekteyiz. Al-Qwidi’nin (2002: 38-39) aktardığı gibi, bazı Müslümanlar dini propaganda yapmaktan kaçınmak için, çoğu zaman İslam’ı ancak Müslüman olmayan veya potansiyel mühtedilerin sormasıyla anlatmaya başlamaktadır. Mülakatımıza katılanların çoğu aynı deneyimi paylaşmaktadır. Mesela, bir katılımcının (**S.C., 41**) ifadesi bu durumu yansıtmaktadır:

“Küçüklüğümde beri, çevremde birçok Müslümanlar vardır. Bildiğiniz gibi, Singapur’un duruşu ırk, dil ve dine bakılmaksızın bir arada yaşamaktır. Okul hayatından iş hayatına kadar birçok Müslüman arkadaşı edindim; fakat ilginç o ki, çevremdeki Müslümanlar benimle İslam hakkında hiç konuşmamıştı.”

3.2.3. Medyanın Rolü

Medyanın 21. yüzyıldaki topluma yadsınamaz etkisi vardır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber, medyanın rolü ve etkisi daha da artmaya başlamıştır. İlk olarak haber, televizyon, radyo ve sinema olarak ortaya çıkan medya, şimdi internet ve sosyal medya (Facebook, Instagram, Twitter vs.) olmak üzere daha geniş bir ağa sahiptir. Yukarıdaki bahsedilen araçlar medyanın hayatımızla daha da iç içe getirdiği görülmektedir ki medyanın günlük hayatımızın bir parçası olduğunu söylemek de doğrudur. Yaptığımız araştırmaya göre, medya, özellikle internet ve sosyal medya, katılımcılarımızın mühtedi olmalarını teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Ana faktörlerden biri, internete kolay erişilmesidir. Böylece, teknoloji sayesinde Müslümanların İslam’ı yayması daha da kolaylaştırılmıştır.

2004 yılında Singapore Internet Research Centre (SIRC) Singapur’da internet ve din ilişkisine dair bir araştırma yürütmüştür. Yapılan araştırmada Budist (%29,4), Hristiyan (%25), ateist (%22,8), Müslüman (%11), Hindu (%5,6), Taoist (%2,7) ve diğerleri (%3,4) olmak üzere farklı dine ait katılımcılar bulunmaktadır. Araştırmanın bulguları, Singapur vatandaşlarının kendi dini ve diğer dinler hakkında daha fazla bilgi edinmek için internet kullandığını göstermiştir (SIRC, 2004: 10-11). Bulgulara bakıldığında interneti din hakkında bilgi edinmek ve bilgi paylaşmak için kullananlar arasında Müslümanların daha baskın olduğu görülmektedir.

Yaptığımız mülakatlar ayrıca yukarıdaki bulguyu desteklemektedir. Katılımcıların çoğu, internetin İslamiyet’e geçmelerinde onlara yardımcı olduğunu kabul etmiştir. Mesela, bazı katılımcılar İslam’a giriş dersi ile ilgili videoları ve yazıları okuyarak Müslüman olmaya ikna olduklarını ifade etmişlerdir.

“İhtida etmeden önce ve mühtedi olduktan sonra İslam ile ilgili videoları Youtube kanalından izliyordum. Hadis, sıkça sorulan sorular, ilginç gerçekler ve mucizeler gibi konular ilgimi çekti ve birçok bilgi edindim (As.Ng., 28)”.

“Bana kalırsa, medyanın rolü kimi takip ettiğine bağlıdır ve okumak istediğin yazıya göre değişebilir. Sadece gerçek (facts) olan bilgileri okuduğum için şahsen olumlu etkilenmişim (J.S., 25)”.

İslamofobik haberlerin artmasına rağmen, katılımcılarımızın çoğu medyayı İslam hakkında daha fazla şey öğrenmek için olumlu bir araç olarak görmektedir. Bu, oldukça ilginç bir gerçektir. Bazı katılımcılar medyanın çok daha pratik olduğunu söylemiştir. Mesela, bir katılımcı (A.Q., 43) kendisi çalışan bir anne olduğu için camilerde veya dini kurumlardaki dini derslere gitmenin oldukça zor olduğunu düşünmektedir. Hem işe hem de aileye odaklanmak gerektiği için, yani aynı anda birkaç iş ile uğraştığı için yeni bir şeyi (dini derslere katılmak) eklemek söz konusu değildir. Alternatif olarak, internetten güvenilir kişiden veya siteden İslam’ı öğrenmeye karar vermiştir.

Görüldüğü gibi, birçok katılımcı İslam hakkında bilgi edinmek konusunda internetin olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir. İnternetin İslam hakkında bilgilendirme aracı olmasının yanı sıra, daha önce ihtida etmiş olan kişilerin ifadelerini ve hikâyelerini paylaşmak için iyi bir ortamdır. İnternette bulunan diğer mühtedilerin ifadeleri potansiyel mühtediler için bir teşviktir. Zira bu tür ifadeleri okuyarak potansiyel mühtedilere nasıl ihtida edeceklerine dair bir fikir verebilmektedirler. Singapur’da meşhur olan iki Çinli mühtedi Jannah ve Jihan, deneyimlerini paylaşmayı başarabilen en etkili bireylerden ve en önemlisi potansiyel mühtediler için bir rol modelidir. Jannah ve Jihan’ın ihtida hikâyesi hem medya (haber)²⁷ hem de kendi web sitelerinde²⁸ yayılmıştır.

Daha önce belirtildiği gibi, Çinli mühtediler azınlığın azınlığı olarak algılanabilir. Daha önce ihtida etmiş olanların deneyimlerinin sosyal medyada yayılması ile birlikte Singapur halkı, özellikle potansiyel mühtediler için yeni bir bakış açısı sunulmuş oldu. Berger ve Luckmann’ın (1991: 69) belirttiği gibi

²⁷ Haberlerde Jihan ve Jannah’ın Ramazan ayında oruç tutma, karma (ırklararası) evlilik ve Çin bayramı ile ilgili deneyimleri paylaşılmıştır. Bkz. “Hungry and parched, Muslim converts find their first Ramadhan the hardest” <https://www.channelnewsasia.com/news/cnainsider/hungry-and-parched-muslim-converts-find-their-first-ramadan-the--7941266>; “More mixed marriages in Singapore amid rise in Muslim converts” <https://www.straitstimes.com/singapore/more-mixed-marriages-and-conversions>; “2 Chinese Muslim converts in Singapore share how they celebrate Chinese New Year” <https://mothership.sg/2018/02/chinese-muslim-converts-in-singapore/>.

²⁸ Bkz. <https://www.theradiantmuslim.com/>

toplumsal düzen bir insan ürünüdür. Yani, bir Müslümanın Malay olması aslında insan ürettiği bir düşüncedir. Zira düşünceler veya hareketler alışkanlığa tabidir. Malayların yaygın olarak Müslüman olması veya tam tersi, Müslümanların da Malay olması bir anlamda bir düzen veya norm olarak içselleşmiştir. Mühtedilerin deneyimlerinin her kişiye ulaşılabilir bir ortamda (sosyal medya) paylaşılması yeni bir düzenin içselleşmesine imkân tanımaktadır.

Medyayı olumlu bir platform olarak gören katılımcıların sayısı yüksek olsa da medyayı Singapur'daki ırksal veya dini uyum için potansiyel bir tehdit olarak görenler de vardır. Mesela, bir katılımcının ifadesine göre medya, kendi ihtidası ve İslam hakkında açıklama yapmayı zorlaştırır. Bir başka katılımcı (A.F., 43) şöyle ifade etmiştir:

“Babam ve kız kardeşim üzerinde İslam’a karşı her zaman kötü bir izlenim bırakan medyanın pek faydalı bir kanal olabildiğini düşünmüyorum. Bilakis kötü bir etki bırakabilmektedir. Zaten nereye bakarsak bakalım, İslam hep olumsuz imajla tanıtılmaktadır. Yani en kötü ihtimalde, Singapur'daki dini uyumu bozabilecek bir tehdit gibi sunulabilir.”

Kısaca özetlemek gerekirse, katılımcıların çoğu medyanın kendisine olumlu etki bırakabildiğini düşünürken, az sayıda katılımcı ise medyanın kendi mühtedi olmalarında faydasının olmadığını düşünmektedirler. Yukarıda katılımcılarımızın ihtida etmelerini ne gibi faktörlerin etkileyebildiğini açıklamaya çalıştık. Şimdi Lofland ve Skonovd’un ileri sürdüğü dinsel dönüşüm motiflerin ışığında katılımcılarımızın ihtida etmenin arkasında yatan motive edici etkenleri belirlemeye çalışılacaktır.

3.2.4. İhtida Motifleri

Din değiştirme olayının çeşitli sebeplerden kaynaklandığını vurgulayan Lofland ve Skonovd (1981), entelektüel (intellectual), mistik (mystical), deneysel (experimental), duygusal (affectional), yeniden uyanışçı (revivalism) ve cebri (coercive) olmak üzere altı motif ileri sürmüştür.

Yukarıdaki tipler doğrultusunda Köse (2012: 135), “bu motiflerin sosyal ve tarihi duruma göre farklı devirlerde farklı frekanslarda ortaya çıktığını” söylemiştir. Kısacası, daha önce motifler arasında mistik motif baskın olabilirken, karma evliliğin

çoğalmasa neticesiyle duygusal motif daha baskın olabilir veya teknolojinin gelişmesi neticesinde her bilgiye ulaşmak kolaylaşarak hayatta veya dindeki uyumsuzluklar sorgulanarak entelektüel motif daha hâkim olabilir.

Şimdi katılımcılarımıza yönelik bu motiflerin hangisinin var olduğunu ele alalım. Tablo 3.8 katılımcılarımızın ihtida motiflerini göstermektedir. Lofland ve Skonovd'un ileri sürdüğü altı motif, örneklem grubumuza uygulandığında sırasıyla entelektüel, duygusal, deneysel ve mistik motiflerin yer aldığı görülmektedir. Hem Köse'nin (2012: 137) hem de Kim'in (2003: 122) ortaya çıkardıkları gibi bizim katılımcılarımızın ihtida motifleri arasında da yeniden uyanışçı ve cebri motifleri olmak üzere 2. bölümde ifade ettiğimiz olan motiflerden iki tanesine rastlanmamıştır. Bu demek oluyor ki, cebri ve yeniden uyanışçı motifleri İslam'a ilişkin değildir. Zira İslam'a bakacak olursak "Dinde zorlama yoktur." (Bakara suresi 256. ayet) ve "Sizin dininiz size, benim dinim bana." (Kâfirûn suresi 6. ayet) ayetleri din değiştirmede cebri ve yeniden uyanışçı motiflerinin uygun olmadığını işaret etmektedir.

Tablo 3.8. Katılımcıların ihtida motifleri

Motifler	Erkek (13)	Kadın (17)	Toplam (30)
Entelektüel	9 (%69,2)	9 (%52,9)	18 (%60)
Duygusal	3 (%23,1)	5 (%29,4)	8 (%26,7)
Deneysel	1 (%7,7)	2 (%11,8)	3 (%10)
Mistik	0	1 (%5,9)	1 (%3,3)
Yeniden Uyanışçı	0	0	0
Cebri	0	0	0

Yukarıdaki tablo, katılımcılarımızın beyanlarına göre %60 oranıyla en belirgin motif entelektüel motiftir. Evlilik sebebiyle tespit ettiğimiz duygusal motif ikinci sıraya %26,7 oranıyla gelmektedir. Bunun ardından deneysel (%10) ve mistik (%3,3) motifler sıralanmaktadır. Şimdi, katılımcıların ifadelerini kullanarak bu bulguları tek tek ele alıp analiz edilecektir.

a) Entelektüel

Entelektüel motif kısaca alternatif bir din hakkında araştırarak din değiştirmek ile ilgilidir. Bu motifin ana nedenlerinden biri önceki dindeki muğlaklıkları sorgulamaktır. Bunun yanı sıra varoluşla ilgili problemleri veya hayatta anlam arayışı da bir insanın entelektüel motif sebebiyle din değiştirmesine neden olabilmektedir. Örneklem grubumuzu incelediğimizde bazı katılımcıların aşırı derecede kendi eski inançlarına dair şüphe doğurduğunu görmekteyiz. Tablo 9’da görüleceği gibi erkek (%69,2) ve kadın (%52,9) katılımcılarımız olmak üzere 9’ar kişide bu motife rastlanmıştır. Bu gruba giren katılımcılarımızın ifadelerine göre, ihtida etmeden önce çeşitli derslere katılanlar, İslam hakkında kitap okuyanlar veya video izleyenler vardır.

Eski inançlardaki uyumsuzluğu sorgulayana bir örnek vermek gerekirse, Budizm’deki ibadet ile ilgili uyumsuzluğu gören bir katılımcı (A.H., 49) İslam’daki ibadet (namaz) ile karşılaştırarak şöyle ifade etmiştir:

“Müslüman olmadan önce Budizm’e inanıyordum. Budizm’deki ibadet, yerlere oturup zikir çekilir (chanting). Belli saatleri yok, dua etmek istediğin zaman gelip dua edersin. Size bununla ilgili bir olaydan bahsetmek istiyorum. Benim yakın bir arkadaşım vardı. O sırada çok hastaydı. Arkadaşımın iyileşmesi için Budist mabedinde saatlerce yere oturup Tanrıya dua ediyordum. Sanırım en uzun duam oydu. Yaklaşık 4 saat sürdüğünü hatırlıyorum. O kadar uzun dua etmeme rağmen iyi bir haber almamıştım. Bu olaydan çok etkilendim. Şimdi İslam’a bakarsak, Müslümanlardan günde beş vakit namaz kılmaları istenilir. Bir namaz da ancak 5 dakika sürer. Bence bu çok mantıklıdır. Her gün vücudumuza üç kere yemekle beslediğimiz gibi ruhumuza da günde beş defa Allah’ı anarak manevi olarak beslemek bana çok mantıklı geliyor. Bir defa saatlerce oturup ilahi söylemektense sürekli (beş kere) namaz kılmak çok daha doğrudur.”

Aynı katılımcıya İslam’da mantıklı gördüğü diğer şeyler hakkında soru sorulduğunda, helal et konusuna değinerek daha fazla açıklama yapmıştır:

“İslam’ın öğretisinde bizim için hangi yemek iyi hangi yemek kötü olduğunu da açıklamıştır. Mesela helal et. Evet, eskiden yani teknolojinin gelişmediği bir zamandan bahsediyorum, bilim adamları helal kesimin faydasını keşfetmemişlerdir. Fakat şimdi, internete baktığımızda bilim adamlarının helal kesiminin insanlar için faydalarını itiraf ettiklerini görebiliriz. Bak, ne güzel. İslam bize sadece manevi hayatı öğretmiyor, aynı

zamanda temel ihtiyaçlarımız (yemek) olmak üzere her Şeyi ortaya koymuştur.”

Yukarıdaki ifade doğrultusunda, İslam’ın mantıklı yönünün katılımcılarımıza nasıl anlam kazandırdığını göstermiştir. Katılımcılarımız, ibadet konusundan yemek konusuna kadar İslam’ın öğretilerinin diğer öğretilere nazaran daha mantıklı olduğunu ifade etmişlerdir. İslam’ı araştırarak önceki dininde bulunan uyumsuzluklarının giderilmesiyle birlikte katılımcılarımızdan 18 tanesi entelektüel motifle ihtida etmiştir.

b) Duygusal

Duygusal motifte bireysel bağlılık, özel sevgi ve hoşnutluk söz konusudur. Bu motif ayrıca genel anlamda grup üyelerinin sözlerinden veya davranışlarından etkilenerak din deėiŐtirmektedir. Bizim katılımcılarımız kapsamında bu motif ile ihtida edenler özellikle evlilik sebebiyle din deėiŐtirmiŐlerdir. Kısacası, bu gruba giren katılımcılarımız bir Müslümana âŐık olması neticesiyle ihtida ettiği görülmektedir. Bu motif katılımcılarımızda 8 kişide (%26,7) bulunmaktadır. Bunların beŐi kadın ve üçü de erkektir.

İslam dininde erkekler için evlilik ancak bir Müslümanla veya ehli kitap ile gerçekleşebilirken kadınlar ise sadece bir Müslüman ile evlenebilir. Bu sebeple bazı mühtediler, Müslüman olmayı evliliğin bir koŐulu olarak görür. Bununla birlikte, yaptığımız saha çalışmadan gözlemlediğimiz üzere yaygın olarak Singapur’daki mühtedilerin genellikle evlilik sebebiyle din deėiŐtirdiėi ya da daha açık bir ifadeyle din değiştirmek zorunda oldukları yaygın bir kabul olmasına rağmen katılımcılarımız arasında evlilik sebebiyle din değiştirenlerin oranı bu kadar yüksek değildir.

Bir katılımcı (**Am.T., 69**) emekli olmadan önce mühtedilerle ilgilenen bir kayıt memuru olarak çalıŐmaktaydı. Ona göre, Singapur’daki mühtedilerin %90’ından fazlası evlilik sebebiyle Müslüman olmuştur. Kendisine bu araştırma kapsamında evlilik sebebiyle ihtida eden kişi sayısının fazla olmadığını söylediğimizde Şöyle bir ifadede bulunmuştur:

“Bulduğunuz katılımcılara bir kanaldan ulaŐtığınız için onlar da benim gibi gerçeği arayan kişiler olabilirler. Bunu kabul etmek

zordur ama evlilik sebebiyle din değiştiren kimse fazla dini derslere gelmez. Bu nedenle onların sayısı %90'dan fazla olduğu halde, mülakat yaptığınız katılımcılarının arasında evlilik sebebiyle ihtida edene fazla rastlamamışsınız. Ayrıca, evlilik sebebiyle din değiştiren kişilerin kendi sürecini paylaşmak istemediğini düşünüyorum. Tam olarak bu şekildedir diyemem, ama sahip olduğum tecrübemden yola çıkarak bunları söyleyebilirim.”

Görüldüğü gibi, araştırmamızda duygusal motifle ihtida eden kişinin sayısının az olması önemli ölçüde kartopu yönteminden kaynaklanmaktadır. Giriş kısmında, katılımcıların büyük bir kısmına kartopu yöntemiyle ulaşıldığını belirtmiştik. İşte yukarıdaki ifadede geçen “bir kanal” ifadesi, ulaştığımız katılımcıların çoğunun Darul Arqam'daki dini derslere katılanlar arasından olmasıdır. Yani, daha önce mülakat yapmış olduğumuz katılımcının önerdiği kişilerin çoğunun entelektüel motifle ihtida etmesi bu gerçeğe dayanıyor olabilir.

c) Deneyisel

Birkaç din denemenin sonucunda İşlam'a giren 1 erkek ve 2 kadın olmak üzere toplam 3 kişiye (%10) rastlanmıştır. Bu motifle İşlam'ı seçen katılımcılarımız ayrıca Lofland ve Skonovd'un açıkladığı “hele bir göreyim nasıl olacak? (Köse, 2012: 136)” tavrıyla İşlam'ı merak etmeye başlamıştır. Örneğın, bir katılımcının **(F.H., 24)** ifadesine göre çevresindeki Müslüman arkadaşlarının disiplinli bir şekilde namaz kıldıklarını gözlemledike İşlam'ın nasıl bir din olduğunu merak etmiştir. O sürede, samimi bir arkadaşına camiye gitmekte eşlik etmek istediğine dair bir ricada bulunmuştur. İlk başta namaz kılmayı taklit edip daha sonra potansiyel mühtedilere yönelik bir İşlam'a giriş dersine katılmaya başlamıştır. Neredeyse bir yıla yakın bir müddet İşlam'ı denemenin neticesiyle kendisi Darul Arqam'a gidip arkadaşının şahidi ile şehadet getirerek mühtedi olmuştur.

Başka bir örnek vermek gerekirse, huzuru bulan bir katılımcı **(A.Q., 43)** farklı dinleri deneyerek hangi dinin kendisine daha uygun olduğu arayışına girmiştir. Bununla ilgili ifadesi şöyledir:

“Aslında İşlam'a girmeden önce farklı dinlerde bulunmuştum. Hintlinin dini olan Hinduizm'i bile denemiştim. Evimdeki kütüphaneye bakarsanız dinle ilgili birçok kitap olduğunu görürsünüz. İşlam'ı ilk olarak Müslüman bir masözden duymuştum. Masözün anlattıklarından etkilenerak İşlam'ı araştırmaya başladım. Zaten bir dine ihtiyaç olduğumu biliyordum;

fakat hangisinin bana uygun olacağını bilmiyordum. 5-6 ay boyunca İslam'ı araştırdıktan sonra ihtida etmeye karar vermiştim.”

Yukarıdaki ifadelere baktığımızda, deneysel motifle ihtida eden kimse genel olarak aniden din değiştirmemiştir. Denemek istediği dini yakından izledikten bir müddet sonra ihtida etmeye karar verdikleri görülmüştür. Genellikle, bir kimse denediği dine adapte olduktan sonra din değiştirmeye karar verir. Yani, aksi takdirde belli bir dini deneyip o dinin kendisine bir faydasının olmadığını düşünürse dinsel dönüşüm söz konusu olmayacaktır.

d) Mistik

Katılımcılarımızın arasında yalnızca 1 kişi (%3,3) mistik motifle ihtida etmiştir. Buna göre mistik motifle din değiştiren kimse çok nadir bir olgudur. Bu gruba giren katılımcı (*E.F., -*) bir Malay (Müslüman) biriyle evlenerek İslam'a girdiğini ifade etmiştir; fakat her ne kadar bir Malay biriyle evlenerek İslam'a girse bile, kendi ifadesiyle onun gerçek ihtidası evlenmesinden 12 sene sonra mistik yolla gerçekleşmiştir. Daha detaylı bir şekilde açıklamasını istediğimizde şu şekilde ifade etmiştir:

“16 sene önce eşimle evlenmek üzere Müslüman olmuşum. Fakat benim gerçek ihtidam 4 sene önce gerçekleşmişti. Nasıl söyleyeyim? 16 sene önce yani 2002'de ihtida ettikten sonra hayatımda hiçbir değişiklik yapmamıştım. 2014 yılında, yani evlendikten 12 sene sonra birtakım olaylardan dolayı İslam hakkında daha derin bir şekilde araştırmaya başlayıp daha iyi bir Müslüman olmaya karar verdim. İşte, gerçek ihtidam oydu. Rüyalarım hep Mekke veya Medine'yi görüyordum. Bazen de yalnız olduğumda birtakım sesler duyuyordum. Bazen Kur'an sesi duyuyordum, bazen de “Daha iyi bir Müslüman olmalısın” ifadesi fısıldanıyordu. Yani İslam ile ilgili şeydi. Aslında, evlendikten sonra, kocam beni din ile ilgili hiçbir şey yapmaya zorlamadı. Kendisi çok rahattı. Ama bu olayı sürekli yaşayınca sanki Allah'tan bir işaret gibi geldi. Ben, gerçek ihtidamı Allah'tan bir hidayet olarak görüyorum. O zamandan itibaren İslam hakkında kitaplar almaya başlayarak ilahiyat fakültesinden ön lisans eğitimini tamamladım. Çocuklarımı da artık medreseye (imam hatip okulu) gönderiyorum. Onlar da iyi bir Müslüman olsunlar istiyorum. İlk başta her ne kadar evlilik sebebiyle Müslüman olsam da yaşadığım mistik olaylardan dolayı gerçek ihtidam mistik motifle gerçekleştiği söylenebilir.”

Mistik motifle gerçekleşen ihtida veya dinsel dönüşüm genelde gizemli olaylar yaşanarak gerçekleşmektedir. Ses (fısıldama), titreme, rüya vb. gizemli olayların birkaçıdır. Yukarıdaki ifade, katılımcımızın deneyimini açıklamaktadır.

Buna göre, araştırmaya katılanlar arasında mistik motifle ihtida edenlerin sayısının en düşük olduğu halde, bu motif bu çalışmadaki tespit edilen motiflerden arasında uygun olanlardandır.

e) Yeniden Uyanışçı ve Cebri

Katılımcılarımız arasında bu motiflere rastlanılmamıştır. Sevinç'in (2006: 168) belirttiği gibi hem yeniden uyanışçı motifi hem de cebri motifi daha çok yeni dini hareketlerde (YDH) bulunmaktadır. Yukarıda zikredildiği gibi, Kuran'da yer alan "dinde zorlama yoktur" ayeti cebri motifinin İslam'a aykırı olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Ayrıca, Singapur'da gerçekleşen ihtida merasiminde kayıt memuru, potansiyel mühtedinin herhangi bir cebir altında olduğunu hissetmesi veya tespit etmesi durumunda merasimi durdurması söz konusu olmaktadır. Buradan yola çıkarak Singapur'daki ihtida olaylarına bakacak olursak, hiçbir mühtedinin cebri sebeplerle ihtida etmediği düşünülmektedir.

Görüldüğü gibi sebepler kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu da bize gösteriyor ki, din değiştirme amaçları da farklıdır. Böylece, benimsedikleri yeni din olan İslam'ı anlamalarına ve uygulamalarına farklı şekillerde etkilenebilmektedir. Bundan sonraki bölüm olan ihtida sonrası alt başlığı altında sorunlar ve değişiklikler olmak üzere mühtedilerin şimdiki durumu incelenmeye çalışılacaktır.

3.3. İhtida Sonrası

Bu bölümde katılımcılarımızın şahadet getirme nihayetinde mühtedi olduktan sonraki durumları ele alınmaya çalışılacaktır. "Müslüman olmak Çinli kalmak" adı altında mühtedilerin sosyalleşmelerinden başlayarak ibadetler ve alışkanlıklar olmak üzere yaptıkları değişikliklerden söz edilecektir. Ayrıca mühtedilerin İslam'ı öğrenmelerinde ve toplumun mühtediler hakkında algıları olmak üzere karşılaştıkları sosyal ve dini ortak sorunlar göz önünde bulundurularak bu sorunlara karşı nasıl bir tepki gösterdiklerine dair bir inceleme yapılacaktır.

3.3.1. Müslüman Olmak Çinli Kalmak

Kimlik sorunu dinsel dönüşüm olaylarını doğrudan ilgilendiren bir konudur. Bilindiği gibi, İslam dininde Müslüman bir erkek ile evlenmek isteyen ehli kitap

olmayan bir kadın veya Müslüman bir kadın ile evlenmek isteyen bir gayrimüslim kimsenin öncelikle ihtida etmesi gerekmektedir (Eng, 2008: 52). Yani, aksi takdirde bu evlilik, şeriat kanunu altında yasal olarak tanınmamaktadır. Tezde sık sık vurgulandığı gibi, Malay yarımadaalarında ve özellikle Singapur'daki İslamiyet, oradaki yaşayan Çinliler tarafından bir Malay dini olarak tanınmaktadır. Yine Eng'in (2008: 41) aktardığı gibi tıpkı Hinduizm'in bir Hint dini olarak algılandığı gibi İslamiyet de bir Malay dini olarak bilinmektedir. Bu sebeple de Çinlilerin ihtida etme olayına rastlamak, onların Hristiyanlaşması veya dinsizleşmesine (ateist olmak) rastlamaya göre daha nadirdir. Bu bölümde bu sorunlarla ilgili sorulara cevap aranacaktır. Soruları sıralamak gerekirse şöyle aktarılabilir: Acaba Çinli mühtediler İslam'ı mı Çinlileştirecek yoksa onlar diğer Müslümanlarla entegre olarak kendileri mi İslamlaşacaktır? Daha önemlisi Malay dini olarak bilinen bu dine (İslam) geçtikten sonra kendileri Malaylaşacak mıdır? Din değiştirme sürecinden geçen katılımcılar ne gibi kültürel geçiş yaşayacaklardır?

Yukarıdaki soruları cevaplamak üzere ilk önce katılımcılara yeni isme sahip olma veya isim değiştirme hakkında düşünceleri sorulmuştur. Daha önce belirtildiği gibi insanlar bulunan sembollerden hareket ederek etkileşim içine girer. İsim bu sembollerden bir tanesidir. İsim ayrıca bizim kimliğimizi çıkaran bir öğedir. Yani, derinlemesine tanımaya ihtiyaç duymadan, birinin Müslüman olup olmadığını sadece kişinin adından bilmek yeterlidir. İslam'da, ihtida eden kimsenin Müslüman ismi olması hayatın yeni bir başlangıcını ifade etmektedir. Mühtedilere Müslüman bir ismin verilmesi ayrıca ihtida etmenin bir sembolüdür (Esposito, 2003: 228).

Darul Arqam'da ihtida ettikleri kaydedilen mühtediler, Darul Arqam'ın ortaya koyduğu formata göre yeni bir isim seçilmesi teşvik edilmektedir. Format şu şekildedir:

Erkekler için: ör. Zachary **Tan** Kim Huat

- Zaki **Tan** Kim Huat
- Muhammad Zaki **Tan**
- Muhammad Zaki Abdullah **Tan**

Kadınlar için: ör. Lauretta Rosemary **Francis**

- Latifah Lauretta **Francis**
- Latifah Abdullah **Francis**
- Latifah Rosemarry **Francis** Abdullah

Yukarıda görülebildiği gibi belirlenen yeni isimde soyadının²⁹ muhafaza edilmesi önemsenmektedir. Bir katılımcının (**Am.T., 69**) ifadesine göre eskiden bir kişinin mühtedi olup olmadığını ayırt etmek için erkekler “bin Abdullah (Abdullah oğlu)” veya kadınlar “binti Abdullah (Abdullah kızı)” lakabını takılması istenilmiştir. Fakat mühtedilerden gelen birçok itirazlardan dolayı bahsedilen kuralı ortadan kaldırılmıştır. Şu hususu da belirtmek gerekir ki, aşağıdaki resimde (bkz. Şekil 3.1) olduğu gibi, yeni ismi benimseyen kimsenin kimlik kartında yeni ismin takma ad olarak geçmesiyle birlikte hem önceki hem de yeni isim yazılmaktadır. Bir diğer husus, resmi olarak isim değiştirmenin bıktırıcı bir işlem olduğu düşünüldüğü için mühtedilerin resmi belgelerinde isim değiştirmemeye müsaade verilmektedir. Başka bir ifadeyle, her ne kadar yeni bir isim kabul etse bile pasaport, doğum belgesi ve diğer resmi belgeler olmak üzere resmi olarak Müslüman bir isimle değiştirilmesi zorunlu değildir. Yukarıda Singapurlu mühtediler için isim değiştirme prosedürleri ele alınmıştır, şimdi katılımcılarımızın bu konudaki görüşlerini görelim.

²⁹ Soyadını diğer adlardan ayırt etmek için kalın yazılmıştır.

Şekil 3.1: İhtida ettiğine dair gösteren bir kart

Kaynak: <http://www.darul-arqam.org.sg/embracing-islam/>, 22.05.2019

Tablo 3.9: Katılımcıların yeni isme sahip olma hakkındaki düşünceleri

Kendi isminizi Müslüman bir isim ile değiştirme ile ilgili fikriniz nedir?	Sayı (n)	Oran (%)
Çok önemlidir çünkü kimliğime yansır	16	%53,3
Fark etmez, olsa da olur olmasa da olur	5	%16,7
Hiç gerekli değildir, zaten kullanmıyorum	9	%30
Toplam: 30 (%100)		

Tablo 3.9 katılımcıların kendi isimlerini Müslüman bir isim ile değiştirme ile ilgili fikirlerini göstermektedir. Verilen ifadelerden hareket ederek, katılımcıların yanıtları “çok önemlidir”, “fark etmez” ve “hiç gerekli değildir” olmak üzere üçe ayrılmıştır. Katılımcıların yarısından biraz fazlası (%53,3) kendi isimlerinin İslami bir isimle değiştirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir. %30 oranında katılımcı isim değiştirmenin gerekli olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %16,7’si ise “fark etmez” diyerek kullanılan ismin İslam’a aykırı olmadığı müddetçe ve takılan ismin anlamı iyi ise ismin değiştirilmesine ne teşviki ne de itirazı vardır.

Bu araştırma kapsamında, “fark etmez (%16,7)” ve “hiç gerekli değildir (%30)” diyen oranının %50’ye yakın olmasına rağmen, katılımcıların hepsi ihtida ettiklerini kaydetmiş olup Müslüman isimleri olduğunu ifade etmiştir. Ancak katılımcıların günlük hayatında bu isimleri kullanmaya yönelik farklı tutumları

vardır. Bizi asıl ilgilendiren konu budur. Zira mühtedilerin sosyalleşmesi sadece yeni bir isim takmaktan ibaret değildir, bilakis hem Çinliler hem de Müslümanlar olmak üzere diğer insanlara kendilerini nasıl tanıttıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Burada katılımcılarımıza iki soru sorulmuştur. Birincisi “Müslüman biriyle yeni tanıştığınızda kendinizi nasıl tanıtırsınız?” iken; ikinci soru “Gayrimüslim biriyle yeni tanıştığınızda kendinizi nasıl tanıtırsınız?” olmuştur. Her iki soru için katılımcılara ya eski isim ya yeni isim olmak üzere iki seçenek sunulmuştur. Daha sonra, cevaba göre açıklama yapmaları istenilmiştir.

Tablo 3.10: Katılımcılar Müslümanlar ve gayrimüslimler ile ilk tanıştığında hangi isim kullanır?

Kendinizi nasıl tanıtırsınız?	Eski (İngiliz/Çin) ismimi kullanıyorum	Yeni (Müslüman) ismimi kullanıyorum	Toplam
Müslümanlar ile ilk tanışmak	9 (%30)	21 (%70)	30 (%100)
Gayrimüslimler ile ilk tanışmak	25 (%83,3)	5 (%16,7)	30 (%100)

Katılımcıların Müslümanlar ve gayrimüslimler ile ilk tanışmasında kendilerini nasıl tanıttıkları Tablo 3.10’da sunulmuştur. Bu tabloya göre; katılımcıların çoğu (%70 ve %83,3) yeni biriyle tanıştığında kendileri ona yakın hissettiren bir isim kullanmaya meyillidir. Başka bir deyişle, birçok katılımcı muhatap kişi ile tanışırken konforlu bir alan oluşturmak üzere muhatap kişi Müslüman ise kendisi de Müslüman ismini kullanmasına karşın; gayrimüslim bir kimseyle muhatap olduğunda eski ismiyle kendini tanıttıkları anlaşılmıştır. Bu durum bize katılımcıların yeni biriyle tanışırken zor durumda olmak istemediklerini açıkça göstermektedir. Bir katılımcının (N.C., 48) ifadesi bu durumu açıklayan iyi bir örnektir:

“(Resmi olarak) kimliğimdeki ismimi değiştirmedim. Müslüman olmak ve Müslüman bir isme sahip olmak bir kimliktir. Mesela, öldüğümde insanların benim Müslüman olduğumu bilmelerini isterim. Mezar taşı üzerine İslami bir ismin yazılması, sadece bir Çinli olmaktan ziyade oraya yatanın bir Müslüman olduğunu işaret ediyor. Fakat Müslüman olmak benim

için özel bir şeydir. Bunun için ancak bir Müslümanla karşılaştığımda Müslüman ismini kullanırdım, yoksa sadece Çin ismini kullanmayı tercih ederim. Bence bu oldukça normaldir. Diğerleriyle birlikte rahat bir alan yaratmak istiyorum. Ancak bazı durumlarda, örneğin Ramazan ayında Müslüman olmayan bir kimse bana “neden yemek yemiyorsun” veya başka günlerde “neden helal yemek yiyorsun” diye sorduğu zaman, o zaman Müslüman olduğumu söylerim.

4 senedir mühtedi olan bir katılımcı (**K.L., 44**) aynı deneyimi paylaşmaktadır. Onun ifadesine göre, ilk ihtida ettiğinde henüz başörtüsü takmamış. İşe gittiğinde üzerinde bir bluz ve etek varmış. Yani sıradan bir Çinli gibi giyiniyormuş. İhtida etmeden önce iş arkadaşlarıyla birlikte barlara gidermiş. 2014 yılından sonra iş arkadaşlarına bazı davranışları tuhaf gelmeye başlamış. Sanki bir şey olmuş gibi, kendisi artık alkol içmemeye başlamış. O sırada kendisi yeni mühtedi olmuş, fakat iş çevresinde birçok gayrimüslim bulunduğu için hiç kimseye kendisinin mühtedi olduğunu söylememiş ve yeni (gayrimüslim) bir kişiyle tanıştığında da Müslüman ismini kullanmamış. Yine ona göre, değişik veya tuhaf bir ortam yaratmak istememiş. Son olarak şu ifadeyi kullanmaktadır:

“Evet, Müslüman oldum ama herkese Müslüman olduğumu bildirmeye ne gerek var? Müslüman olabilirim ama yine ben (kendi ismini söyleyerek)³⁰ aynı kişiyim. Değişik bir şey yok. Herkes rahatına baksın.”

Diğer taraftan, az oranda (%30 ve %16,7) bazı katılımcılar yukarıdaki olayının tam tersini yapmaktadır. Yani, kimisi gayrimüslimle tanışsa bile Müslüman ismini kullanır kimisi de Müslüman biriyle tanışırken bile eski ismini kullanmayı daha rahat bulmaktadır. Örneğin, serbest tasarımcı olan genç katılımcımız (S.W., 26) bunun bir örneğidir:

“Gerçekten gerekli değildir. Bana göre, (isim) sadece bir süsleme, yani bir kolye veya bir bileklik gibi, eğer taşımak istersen, taşıyabilirsin ama istemiyorsan sorun yoktur. Günlük yaşamınızda bir isim sizi gerçekten etkilemez. Bana kalırsa insanlar beni onların istedikleri isimle çağırabilir, cevap verdiğim sürece adım o olur. Çin adımı kullanırsam insanların beni Müslüman olarak tanımayacaklarını biliyorum, ama yine de kimliğimi hiçbir şekilde etkilemiyor. Çünkü isimler veya alınan tepkiler sadece başkalarının bizim kimliğimizi algıladıklarını gösterir. Tıpkı siyah olmak, beyaz olmak, Çinli olmak, hatta Malay olmak gibidir. Yani bu sadece diğer insanların bizi nasıl gördükleri ile alakalıdır. Hiçbir zaman kendi Müslüman adımı kullanarak kendimi tanıtmadım, fakat bana Müslüman bir ismin olup

³⁰ Tezde gerçek ismi kullanmaktan kaçınmak için parantez içinde “kendi ismini söyleyerek” yazılmıştır.

olmadığını soran olursa evet diye cevap veririm. Ama yine de Çin adıyla çağrılmayı tercih ettiğimi söyledim. Neden diye sorarsan, işte yeni adıma alışmadım, bu yüzden bu isimle çağırılırsam eğer herhangi bir tepki vermeyebilirim. Bu sebeple, biriyle tanışırken Müslüman olup olmadığı fark etmeksizin Çin adımı kullanmayı tercih ederim.”

Yukarıdaki ifadeler bize katılımcıların hangi isim ne zaman kullanmayı tercih ettiğine dair bir resim çizmiştir. Yaygın tepkilerden biri, diğer insanlarla rahat bir alan yaratmak için bu tercihte bulunmaktadırlar. Bu ayrıca bizi katılımcıların bu tercihte bulunarak kendi sosyal kimliğini daha kolay gösterebildiğini göstermektedir. Tajfel’in aktardığı gibi, bireyler ait olmak istedikleri grup tarafından nasıl tanımlandıkları ile ilgilenmekte olup ortak görülen sembollere göre hareket etmeye meyillidir (Tajfel & Turner, 2005: 283). Her ne kadar katılımcılar isim kullanmada farklılık gösterse de araştırmacı, katılımcıların ifadelerinden isim değiştirmenin katılımcıların dindarlığı veya ihtida süresi ile ilişkisine rastlanmamıştır. Bundan yola çıkarak, isim değişiklik olayı kapsamında Çinli mühtedilerin İslamlaşması ya da İslam’ın Çinlileştirmesi söz konusu değildir. Şimdi, diğer soruları cevaplamak için aşağıda katılımcıların ortak bulduğu sorunları, özellikle ibadet ve alışkanlıktaki değişimlerini ele alarak daha fazla tartışılacaktır.

3.3.2. Değişiklikler: İbadetler ve Alışkanlıklar

Bir dinden diğerine geçme süreci kişiliğinin birçok alanında değişikliği gerektirmektedir (Köse, 2012: 169). Nitekim bu konuyu araştıranlar, inançlar, fikirler, davranışlar vd. olmak üzere din değiştirmenin birkaç yönde köklü bir değişiklik gerektirdiğini iddia etmekteledir (Köse 2012, Akt. Travisano, 1970: 600; Snow & Machalek, 1983: 264; Barker & Currie, 1985: 305; Gillespie, 1991: 67). Din değiştirmek ayrıca dinin ilkelerini benimsemek demektir. Katılımcıların ihtida etmesi bir anlamda İslam ilkelerini kabul etmek anlamına gelir. Zaten, ihtida etmek için İslam ilkelerinin birincisini (şehadet getirmek) yerine getirmiş olmak zorundadırlar. Burada özel olarak katılımcıların ibadet ve alışkanlık ile ilgili değişikliklerine yer verilecektir. İbadet ve alışkanlık konusuna gelindiğinde katılımcılarımızın çoğu zorluk çektiklerini ifade etmiştir. Bu değişiklikleri ele alırken namaz kılmak, oruç tutmak, domuz eti yememek, alkol içmemek ve kumar oynamamak, bayanlar için başörtüsü takmak olmak üzere birkaç örnek üzerinde durulacaktır (bkz. Tablo 3.11).

Tablo 3.11: Katılımcıların ön dönüşümdeki yaptıkları değişiklikler.

Değişiklikler ³¹	Sayı (n)	Oran (%)
Domuz etini yemekten sakınmak	22	%73,3
Alkollü içeceklerden uzak durmak	13	%43,3
Namaz kılmak	13	%43,3
Oruç tutmak	20	%66,7
Tesettürlü ³² giyinmek	12	%70,6

Bulgulardan yola çıkarak katılımcıların arasında ihtida etmeden önce birtakım değişiklikler yapanlar vardır. Katılımcıların ifadelerine göre ön dönüşümdeki yapılan değişiklikler arasında “domuz etini yemekten sakınmak (%73,3)” ve bayanlar için “tesettürlü giyinmek veya namuslu görünmek (%70,6)” cevabı çoğunluktadır. Bu rakamlardan anlaşılıyor ki, en az 13 kişi ön dönüşümde değişiklikler yapmıştır. Onlara göre, yeni bir düzen oluşturmak için belli bir zaman gerekmektedir. Bu sebeple, kendilerini ikna etmek için veya tatmin olmak için ilk önce domuz eti ve alkol gibi Allah’ın yasakladığı şeylerden sakınmaya karar vermişlerdir. Mesela, bir katılımcı (N.C., 48) bu konu hakkında şöyle ifade etmiştir:

“(İhtida etmeden önce) şüphelerim hakkında daha fazla şey öğrenmeye çalışıyordum. Hatta oruç tutmayı bile denedim. O sırada hala domuz yiyordum. Yani (Müslüman olmaya) henüz hazır değildim. Bana göre, eğer Müslüman olacaksam, kendimi tamamen adamam gerekiyor, yarım kalmak veya geri dönüş olmaz. Bu yüzden %100 emin olmak için kendime biraz zaman verdim. İhtida etmeden önce ilk önce (dindeki sakıncalarından) vazgeçmeniz lazım.”

Dindeki sakıncaları bırakmanın yanı sıra Allah’ın emrettiklerini yerine getirmeyi deneyenler de olmuştur. Yine onlara göre yeni bir şeye alışmak bir süre gerektirmektedir. Kimisi hemen alışabilir iken kimisi de ihtida ettikten 4-5 sene sonra ancak yeni bir alışkanlık edinebilmektedir. Örneğin, bir katılımcı (N.C., 48)

³¹ Tesettürlü olmak konusunda 17 kişi üzerinde değerlendirilmiş olup diğer kategoriler için 30 kişi üzerinde değerlendirilmiştir.

³² Buradaki kastedilen tesettür giyim aslında başörtüyü takmak değil, bilakis namuslu görünmek ile ilgilidir. Katılımcılar henüz ihtida etmedikleri için onların başörtüyü takmaları çevredekiler tarafından biraz tuhaf gelebilir. Zira diğer değişiklikler açık olmadan yapılabilir; fakat başörtüyü takmak gizlemeyen bir eylemdir.

mühtedi olmadan önce oruç tutmayı denemişti ve ilk orucunda iyi dayanabildiğinden bahsetmiştir:

“İhtida etmeden önce (din ilkelerini) pratik yapmanız gerekir. Bilgi edinip pratik yapmak iyidir. Namaz kılmayı ve oruç tutmayı öğrenirken kendime bu soruyu sordum, ‘nasıl oruç tutacağım?’ bütün gün içememek nasıl bir şeydi. Nasıl yapıldığını bilmiyorum ama (ilk oruç tuttuğumda) mucizevi bir şekilde iyi gitmişti.”

Bir başka katılımcı (A.F., 43) mühtedi olmadan önce hiçbir hazırlık yapmamıştı. Özellikle, ibadet ile ilgili hazırlıklar yapmamıştı. Onun ifadesine göre, ihtida ettikten sonra ibadetleri alışkanlık durumuna getirmekte zorlanmıştı ve ancak umreden döndükten sonra bütün ibadetleri ciddi bir şekilde yerine getirmeye başlayabildi.

“Mühtedi olmadan önce ne bir namaz kılmayı ne de bir oruç tutmayı denemiştım. İbadet ile ilgili hiçbir hazırlığım yoktu. (İhtida ettikten sonra) Hiçbir ibadeti yerine getirmeksizin dini konularda bir hocadan ders alıyordum. İslam’a teslim ettikten bir sene sonra, hocam bana ‘neler yaptın?’ diye sormuştu. Ben de ona sordum, ne yaptım derken neyi kastetmişti diye. Ondan sonra, hocam bana ne zaman başlayacağımı sordu. Ben de ona ‘zaten başlamadım mı?’ diye cevap vermişim. Daha sonra hocam ‘Bana inancın neyle ilgili olduğunu açıkla.’ demişti. Hiçbir şey diyemediğim için hocam bana inancın ne olduğunu açıklamıştı. Sözleri hâlâ aklımdadır. Hocam dedi ki inanç, yalnızca dili kullanarak söz etmek değildir. İnanç sadece kalp ile tasdik etmek de değildir, aynı zamanda eylemleri (ibadet) ile göstermeniz gerekmektedir. Allah’a gerçekten inandığını ve İslam’ı gerçekten kabul ettiğini göstermek için hem dil (şehadet) hem kalp (inanç) hem de eylemler (ibadet) gerekir. İşte, o günden itibaren yavaş yavaş namaz kılmaya başladım ve şaşırtıcı bir şekilde beni namaz kılmaya davet eden kişi, henüz Müslüman olmayan, 4 yıldır namaz kılan bir Hongkongludur. Maşallah, henüz Müslüman olmamış ama 4 yıldır namaz kılıyormuş. Beni gerçekten namaz kılmayı teşvik eden oydu. Ondan sonra öğrendiklerimi tekrarlamak için Darul Arqam’a gitmişim. O sırada namaz kılmaya başladım fakat bütün ibadetleri yerine getirmem umreden döndüğümde olmuştu. Yani ihtida ettikten sonra üçüncü yılımda umre yaparken birtakım nimetleri görebildiğim için İslam’a tamamen adamaya karar verip bütün ibadetleri daha ciddi bir şekilde yerine getirmek istiyorum.”

Görüldüğü gibi, katılımcıların yeni kabul ettikleri dine ayak uydurma süresi farklılık göstermektedir. İfadelerden anlaşıldığı gibi, ibadetleri yerine getirmeyi bir alışkanlık durumuna getirmek için daha önce hazırlık yapmak önemli bir husustur. Tıpkı herhangi bir spora başlamadan önce ısınmanın önemi olması gibi, herhangi bir düzene ayak uydurmadan önce hazırlık yapmak da mühimdir. İbadetleri yerine getirmeyi bir alışkanlık durumuna getirmenin yanı sıra, bu tür hazırlıklar ayrıca

katılımcıların İslam'ı kabul ettiklerini işaretlemektedir. Kastedilen kabul ise sadece söz ile değil, daha çok eylem tarafından gösterilen bir kabuldür. Kısaca, katılımcılar kendi zihninde Müslüman olduklarını veya artık bu grubun (yeni bir din – İslam) üyesinden olduklarını içselleşmiştir. Zira bu, Tajfel'in (2005) ortaya koyduğu sosyal kimliğin üç değişken sınıfından biridir. Tajfel'e (2005) göre, sosyal kimlik sadece dışarıdan (diğer insanlar) tanınmakla yeterli değildir; bilakis içinden (kendisi) de tanınmalıdır. Yeni bir dine giren bireylerin yeni dine uygun olan bir takım değişiklikler yaparak kendi sosyal kimliğini gösterdiği anlamına gelmektedir.

İhtida sonrasında giyim tarzında değişiklik daha çok bayan katılımcılarımız tarafından yapıldığını görmekteyiz. Zira bayanlara gelince, en dikkat çekici değişikliklerden biri tesettürlü olmak veya başka bir deyişle namuslu görünmektir. Yani, tesettür deyince aklımıza doğrudan kadınlar gelebilir. İnternette veya herhangi bir platformda tesettür hakkında sorulduğunda da belki sadece Müslüman kadının giyim şeklinden bahsedilir. Zaten bilinen o ki, İslam'da kadınların tenini ve saçını göstermeyecek bir şekilde örtmeleri farzdır. Bu sebeple, bayan katılımcılarımızın çoğu (%70,6) bir başlangıç olarak namuslu görünmek için giyim tarzında değişiklik yapmıştır. Başka bir deyişle, önceden kısa kollu veya kolsuz elbise giyen bayan katılımcılar artık uzun kollu elbiseleri giymeye başlamış olup mini etek veya kısa pantolon giyenler de artık bacakları örtmek şeklinde uzun ve dar olmayan pantolonları giymeye başlamıştır. Mülakata katılan bayanların hepsi ihtida ettikten sonra kapalı olmaya karar vermiştir. Yine diğer değişikliklerde olduğu gibi, bayan katılımcılarımızın kapalı olmaya başlama süresi birbirinden farklılık arz etmektedir. Mesela, bir katılımcı (**Ar.T., 27**) ilk ihtida ettiğinde başörtüyü takmakta zorlanırmış olmasına rağmen sonunda buna adapte olmuştur.

“İlk başta, benim kimliğimden dolayı başörtüyü takmakta zorlanıyordum. Sırf başörtüyü takmam için iki günde bir, bir Malay olarak yanılmışım. Hatta ailem bile giyinme şeklimden dolayı artık beni bir Malay olarak görmeye başlamıştı. İslam'ın bir Malay dini olduğu algısını değiştirmek istiyorum. Yani, İslam bir dindir, ırk değildir. İnsan bunu bilmeli. Fakat sonuçta başörtüyü takmak insanlara Müslüman olduğumu gösteren bir kimliktir. Yani nasıl diyeyim? Erkeklerle bakarsak Müslümanı gayrimüslimden ayırt etmek oldukça zordur; çünkü giyim tarzı hemen hemen aynıdır. Ama biz kadınların durumu farklı; birinin başörtü taktığını gördüğünüzde, onu hemen bir Müslüman olarak tanımlayacaksınız. Bunun

için her ne kadar ilk ihtida ettiğimde zorluk çeksem de sonunda buna adapte olmaya başladım.”

Bir başka katılımcı ise **(A.T., 27)** ilk ihtida ettiğinde başörtüyü henüz takmamıştı ama yine de yukarıda değindiğimiz gibi daha mütevazı giyinmeye başlamıştır. Başörtüsü henüz takmadığı halde yine etraftakiler, özellikle annesi kendisini bir Çinli olarak görmemeye başlamıştır.

“Singapur’daki Çinlilere baktığımız zaman genelde uzun kollu elbise veya bluz giymezler. Ben de onlar gibiydim. Singapur’un havası sıcak zaten. Yani, bunun gibi elbiselerin bu havada giyilmesi mantıklı değil açıkçası. İşte, ihtida etmeden belli bir süre önce daha mütevazı giyinmeye başlamıştım. O sırada artık açık elbiseler giymemeye çalışıyordum. Küçüklüğümden beri böyle (uzun kollu elbise) giyinmediğim için benim giyim tarzım annemin tuhafına gitmişti ve bir gün bana şöyle dedi, ‘Sen niye böyle giyiniyorsun? Çinliye benzemiyorsun artık.’ Sizce garip değil mi? Yani, sırf giyim şeklimden dolayı bazı kişilerin gözünde bir Çinli gibi görünmüyormuşum.”

Görüldüğü gibi giyim tarzı bir anlamda bir kimliği yansıtan unsurdur. Başka bir deyişle, nasıl giyiniyorsak insanlar tarafından öyle görünürüz veya algılanırız. Öte yandan, bazı bayan katılımcılar İslam’ın sürekli bir terör dini ile ilişkilendirildiği için Müslüman azınlık ülkelere, özellikle İslamofobinin yaygın olduğu ülkelere gittiği zaman kendi güvenliği için başörtüsü takmamayı tercih etmiştir. Bir katılımcının **(K.L., 44)** deneyimi bu durumun iyi bir örneğidir.

“Bazı aşırı kesimlerden dolayı İslam bir terör din olarak damgalanmaktadır. Bu sebeple, özellikle bir Çinli Müslüman olarak bu kötü algının kimliğim üzerinde pek çok etkisi olduğunu düşünüyorum. Bildiğiniz gibi, ben bir kadını. Onun için seyahat ederken bile gittiğim ülkelere göre görünüşümden değişiklik yaparım. Örnek olarak, Avrupa gibi Müslüman azınlık olan bir ülkeye gittiğimde kendimi güvende hissetmem için başörtüsü takmayıp Çinli tarafımı belli ederim. Pasaportum ve kimlik kartımda zaten sadece Çin ismim gözüktüyor. Kartın üzerine hangi dine mensup olduğum yazılmıyor. İşte böylece kendimi daha güvende hissederim. Nerede olduğuma bağlı olarak başörtüyü takarım. Elbette ki, Singapur’daysam (kapalı olurum) veya Endonezya gibi Müslüman ülkelere gittiğimde başörtüyü takmakta sıkıntı görmüyorum.”

Yukarıdaki ifade oyuncu ve ortam arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde ortaya koymuştur. Her ne kadar bütün mühtediler aynı tecrübeyi yaşamasa da ortamın, özellikle giyinme konusunda İslam’ın öğretilerine uyum sağlamasına yardımcı olmanın önemini inkâr edemeyiz. Yine, not etmek gerekir ki, bir Çinli görünebilmek için günlük hayatta belirli Çinli geleneksel kıyafet olmamasına rağmen İslam usulü

olan başörtüsü takmak veya uzun kollu elbise giymek Çinli olmama sembolü olarak kabul edilir.

3.3.3. Ortak Sorunlar

Gözlemlediğimiz gibi, dinsel dönüşümün sosyal değişimde yadsınamaz etkisi vardır. İlki, çevredekilerden alınan tepkiler ve onlarla ilişkisi. İkincisi ise hem Çinli toplumu hem de Müslüman toplumu olmak üzere Singapur halkının mühtediler hakkında ortak algıları vardır. Bu kısımda her iki sorun ele alınarak katılımcıların durumları izah etmeye çalışılacaktır.

3.3.3.1. Alınan tepkiler

Katılımcıların çoğu karşılaştıkları en zor durumun kendi ihtida kararını aile, arkadaş ve yakın akrabalara ifade etmek olduğunu belirtmiştir. Önemli sebeplerden biri, çevredekilerden kötü tepki alma endişesidir. Ayrıca, daha önce zikredildiği gibi katılımcılarımız kendi çevredekileri ile konfor ilişkisine devam etmek istemektedir. Böylece, birçok katılımcı ilk ihtida ettiklerinde kendi ihtidalarını diğer insanlara bildirmekte tereddüt etmektedir.

Tablo 3.12: Katılımcılarımızın ihtida etme kararlarına karşı aile ve arkadaştan alınan tepkileri

Grup	Olumlu	Hem Olumsuz Hem Olumlu	Olumsuz	Toplam
Aile	7 (%23,3)	5 (%16,7)	18 (%60)	30 (%100)
Arkadaş	12 (%40)	11 (%36,7)	7 (%23,3)	30 (%100)

Tablo 3.12’de katılımcılarımızın ihtida etme kararlarına karşı toplumdan alınan tepkilerine dair bir veri sunulmaktadır. Görüldüğü gibi aile tarafından alınan tepkiler genellikle (%60) olumsuzdur. Bu, hem İslam’ın bir Malay dini imajı olmasından hem de İslam’ın olumsuz bir din olarak görülmesinden kaynaklanabilir. Bu durumu açıklamak için bir katılımcının (A.F., 43) ifadesine bakabiliriz:

“İlk başta, diğer Çinli mühtedilerin yaşadıkları gibi ailem de ihtida ettiğimi kabul etmemiştir. 12 yıllık bir Malay kız arkadaşım vardı ve tabi ki onunla evlenmek istedim. Biliyorum ki, Müslüman olmadan onunla evlenme

ihtimalim yoktur. Ailem İslam'ı kabul etmezdi. Babam zaten katı bir gelenekçi Çinlidir. Onun için babam, o kızla evlenmemi istedi çünkü uzun zamandır o kızla kız-erkek arkadaşlık ilişkimiz vardı; fakat Müslüman olmama izin vermedi. Birçok Çinliler bunu diyor hatta Malayların arasında da sık sık kullanan bir tabirdir: İslam'a girmek Malay olmaktır.”

Olumsuz tepkiyle karşılaşan bir diğer katılımcı (**D.M., 24**) deneyimini şöyle aktarmıştır:

“(İhtida etmeden önce) gece kulüplerine sık bir şekilde gidiyordum. Domuz etini de yiyordum. Şehadet getirdiğim andan itibaren, dindeki yasaklardan uzak durmaya başlamıştım. Ne domuz etini yiyordum ne de alkol alıyordum. Bilmeniz gerekir ki, domuz eti Çinli toplumda en sık yenilen ettir. Bunun için, akşam yemeklerinde en kolay bulunan yemeklerden bir tanesidir. İşte, mühtedi olduktan birkaç ay sonra ailem davranışında garip bir şeyler hissetmişti. Önceden onlara ihtida etmemi söylemekte tereddüdüm vardı. Fakat er ya da geç ihtidam hakkında bilecekler diye şimdi mühtedi olduğumu söylesem daha mantıklı diye düşünmüştüm. Onlara ihtida ettiğimi söyler söylemez annem şöyle bir tepki verdi: ‘Senin baban çok endişeleniyor. Terörist olmaya mı karar verdin?’ ”

Diğer taraftan, alınan ihtida kararına karşı olumlu tepki veren aile %23,3 oranında iken “hem olumsuz hem de olumlu” tepki veren ailelerin oranı %16,7’dir. Zebiri’ye (2008: 71) göre “hem olumsuz hem de olumlu” tepki verenler genel olarak olumsuzdan başlayarak yavaş yavaş olumlu hale doğru bir geçiş olması söz konusudur. Yine Zebiri’ye göre (2008: 71) aile üyelerinin mühtedileri kabul etmesi uzlaşma sonucundan kaynaklanmaktadır. Gözlemlediğimiz gibi, ilk başta olumsuz tepki alan katılımcılarımız, kendi aile üyelerine İslam’ın güzelliğini anlatarak ve onların kendi aileleriyle olan ilişkisini devam etmeye gayret göstererek ailenin kabulünü kazanmayı başarmıştır. Mesela, bir katılımcı (**S.C., 41**) bunun hakkında şöyle ifade etmiştir:

“İhtida etmeye karar verdikten sonra çok fazla denemeler ve sıkıntılar yaşadım. En büyüğü ailemden uzaklaşmamdır. İhtida ettikten sonra bir aydan fazla ne annemle ne de babamla konuşuyordum. Bu dönüşümden dolayı hayal kırıklığına uğradılar. Malay olacağımdan korkmuşlardır. Bu endişeyi ortadan kaldırmak için Müslüman (mühtedi) bir Çinli ile evlenmeye karar vermiştim. Ailem, bir Müslüman olmanın illaki bir Malay olmak anlamına gelmediğini gördükten sonra, bu dine karşı daha fazla anlayışlı olmaya başladılar. Soyadımı muhafaza ediyorum ve hâlâ da Çince konuşuyorum. Onları sürekli ziyaret ediyorum ve ihtida etmeme rağmen yine de evlat olabileceğimi gösteriyorum. Hareketlerimden etkilenecek artık bir Müslüman olduğumu kabul etmeye başladılar.”

Bir başka örnek vermek gerekirse şu ifadeler verilebilir:

“Annem hayatta iken, onu ziyaret etmeyi asla ihmal etmemiştim. Kardeşlerim ihtida etmeme sert bir şekilde karşıydılar. İki tane oğlum var. Birisi benim ihtida etmemden 3-4 sene sonra şehadet getirmişti. Diğeri henüz Müslüman olmadı. İşte annemi ziyarette bulunurken kardeşlerimin bir tanesi ihtida ettiğime karşı çıkmak için yemek yerken domuz bağırsakları ile dolan büyük bir tencere önümüze koymuştu. Bu harekete şaşırdım ve ne diyeceğimi bilemedim. Sadece bir kere yapmadı. Annemi ziyaret ettiğim her seferinde bana ters bir şey yapmaya çalışır. Fakat ne olursa olsun sakinleşmeye çalışırım. Sonuçta, o benim kardeşimdir. Belki bir gün mühtedi olduğumu kabul eder diye umuyorum.”

Yukarıdaki ifade bize dinsel dönüşümün aile ilişkileri üzerinde farklı etkileri olabildiğini göstermektedir. İyi bir aile ilişkisi sürdürme çabaları, olumlu tepkiyle sonuçlanan bir etkidir. Yani, ilk başta her ne kadar kötü tepki alınsa da katılımcıların çabasıyla bu tepkilerin olumlu olmasına neden olabilmektedir.

Katılımcıların ihtida kararına arkadaş tepkilerine gelince olumlu tepki verenler çoğunluktadır. 12 kişi (%40) bu grupta yer almaktadır. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, bu gruba giren katılımcıların hepsi 20-29 yaş kategorisindedir. Bu gruba giren katılımcıların ifadelerine göre, teknoloji çağında yaşadıkları için ve birçok ideoloji akımı yaygın olduğu için çevredeki arkadaşları çok daha anlayışlıdır. Yine onlara göre, bu çağ fikir özgürlüğünü önemseyen bir çağdır. Mesela, bir katılımcı (A.K., 27) eski arkadaşları ile ilişkisinden bahsederken şu cümleleri kullanmıştır:

“Benim çevremdekiler yani arkadaşlarımdan hepsi Çinli (gayrimüslim) zaten. Tabi ki, olumsuz tepki veren var ama çoğunluk mühtedi olmamı sorun yapmadı diyebilirim. Arkadaşlarımdan bana şöyle demişti: ‘Müslüman olsan da fark etmez, bizi ilgilendirmez. Önemli olan sen hâlâ aynı kişisin. Herkes özgür zaten. Biz kimiz ki, kararına karşı çıkacağız. Arkadaş olmak bir diğer arkadaşın kararına saygı duymak demek, onun daha iyi biri olmasına yardımcı olmak demektir.’ Ben bu sözden çok etkilendim. İhtida ettikten sonra, gerçek arkadaşımın kimin olduğunu da öğrendim.”

Bunun yanında “hem olumlu hem de olumsuz” tepki alan katılımcılar 11 kişi (%36,7) iken sadece olumsuz tepki alan katılımcılarımız 7 kişidir (%23,3). Hem olumlu hem de olumsuz tepki alan katılımcılar, arkadaşlarının bu duruma şaşkın olduğunu ifade etmiştir. Olumsuz tepki alan katılımcıların çoğu yeni bir çevre oluşturmak üzere Darul Arqam gibi mühtedilerin veya Müslümanların bulunduğu yerlerde diğer mühtedilerle arkadaşlık edinmeye çalışır. Katılımcılarımızın iki durumunda arkadaşlığı sürdürmekte zorlanamaya meyilli olduğu görülmektedir. İlki, Müslüman olmayan arkadaşları ile artık benzer algı veya çıkarları paylaşmadığı

durumunda ve ikincisi, arkadaşları onlarla arkadaşlık ilişkisini kesmek istediğinde bu arkadaşlar ile yolları ayırma söz konusu olmaktadır.

Birkaç katılımcı, arkadaşların hareketlerinden alınarak ilişkisi kesmek zorunda kaldığını söylemiştir. Mesela, bir katılımcı (F.H., 24) kendi deneyimini şöyle paylaşmıştır:

“Bir kere arkadaşlarla film izlemeye giderken yemek için bir yere uğramıştık. Herkes istediği gibi yemek alıp bir masada oturacaktı. İşte, o sırada bir arkadaş domuz etini almıştı ve tabağıma koymuştu. Müslüman olduğumu biliyordu ama yine de bu harekette bulunmuştu. Bu olaydan çok etkilendim. Sanki bana saygı göstermiyor gibi. Evet, şaka olabilir ama bunu yaparak haddini çoktan aşmıştı. O andan itibaren onunla konuşmadım.”

Aynı deneyimi paylaşan bir başka katılımcı (A.F., 43) şöyle ifade etmiştir:

“Bazı arkadaşlarım Müslüman olmamla alay ediyor. Bira içemediğimi bildikleri halde bana içirmeye çalışıyor. Hatta bazıları şöyle diyordu: ‘Ne var ki bir yudum içmekte, sanki daha önce hiç içmemişsin.’. Bence bunun gibi kişilere arkadaş diyemeyiz. Bir zehir gibi, onlardan uzak durmazsak kötü şeylere bulaşırız.”

Görüldüğü gibi, arkadaşın konumu ailenin konumu gibi değildir. Yukarıda zikredildiği gibi, bir aile üyesinin bu tür şaka yapması ilişki kesmeyle sonuçlanmamıştır. Fakat bu hareket yapan arkadaşlar, bu durumu yaşayan katılımcılarla kötü bir çatışmaya neden olup arkadaşlık ilişkisi kesilmesi söz konusu olabilir. Gözlemlediğimize göre, mühtedilerin çoğu, aile ilişkilerini sürdürmekte gayrimüslim arkadaşlarla olan arkadaşlığı sürdürmeye göre daha çok çaba göstermektedir. Bu İslam’ın öğretisini yansıtan bir durumdur. Zira İslam’da anne babaya iyi davranmak emredilmiştir;³³ hatta diğer aile üyeleri ile olan ilişkilerini de iyi devam ettirmek emredilmiştir. Hz. Peygamberin amcasına davrandığı şekil buna bir örnek verilebilir. Her ne kadar amcası bir gayrimüslim ise de ona iyi davranmaya çalışmıştır (Neumueller, 2012: 184).

Sonuç itibarıyla, çevredekilerin verdiği olumsuz tepkiler birkaç faktör olarak sınıflandırabiliriz. Aile üyelerinin verdiği olumsuz tepkiler daha çok bir Malay olma

³³ Anne babaya iyi davranmak ayeti için bkz. Lokmân Suresi 14. ayet. “İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi, onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: “Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır.”

endişesi veya terörize olma endişesinden kaynaklanmaktadır. Arkadaşlardan alınan olumsuz tepkiler ise daha çok sosyal eylemlerden kaynaklandığı görülmektedir. Örneğin, alkol içmemek ve gece kulüplerine gitmemektir. Genel olarak, mühtedilerin aile ve arkadaş ilişkisini gösteren tek tip model sunmak amacımız değildir. Bununla birlikte, katılımcıların deneyimleri arasındaki kalıpları ve ortaklıkları inceleyerek, bu durumlarda yürürlükte olan çeşitli faktörler ve kaygılar ve ihtidaya ilişkin görüşlerin geliştirilmesi netleşebilir.

3.3.3.2. Ortak yanlış algılar

Mülakatta katılımcılara hem Çinli hem de Müslüman toplumundaki Çinli mühtedilerle ilgili ortak yanlış algıları hakkında düşünceleri sorulmuştur. Genel olarak, katılımcıların çoğu aynı yönde ifade vermişlerdir. İlk olarak Çinli toplumun mühtediler ile ilgili ortak yanlış algılarını şöyle anlatmaktadırlar:

“Mühtedilerin, özellikle Çinli mühtedilerin en sık rastladığı algılar şudur: ‘Çinli mühtediler artık Çinli değil, Malay olmuşlardır.’ Aslında bu çok üzücü bir durumdur. 21. yüzyıldayız ama Singapurlular hala din ve ırk arasında ayırım yapamıyorlar. Bazı Çinliler, biz Ramazan ayında bir şey yemeyip içmeyerek kendimize işkence yaptığımızı düşünür. Kadınlar için başörtüyü takma hakkında da aynı düşünceye sahipler yani sanki biz onu takarak kendimize işkence yapıyormuşuz gibi. (A.N., 28)”

“Otomatik bir şekilde Malay geleneklerini benimsemek zorunda olduğumu düşünürler. (Z.L., 26)”

“İlkokuldayken sosyal bilgiler diye bir dersimiz vardı. Kitaplarda resim vererek kimin hangi etnik kimliğe ait olduğu yazılır. İşte başörtüyü takan bir kadın, bir Malay olarak bize tanıtılıyordu. Bu fikirleri küçük yaştan beri bize sunulduğu için, Singapur halkı büyüyünce İslam’ın bir Malay dini olduğu yönünde zihinde kalır. Yani, bu bilgi içimizde içselleşmiştir artık. Oysaki bu çok yanlış bir algıdır. (N.O., 40)”

“Malay olduğumuz için Çin bayramını artık kutlayamıyoruz, ailelerimizi ziyaret edemiyoruz ve hatta gayrimüslimler ile de aynı masada oturamıyoruz derler. (J.S., 25)”

“Bu çok komik, ama bazı kişiler otomatik olarak Malayca bildiğimizi söyler veya artık Çinceyi konuşmadığımızı zanneder. (F.H., 24)”

“İhtida eden Çinliler genel olarak evlilik sebebiyle mühtedi olmuştur, derler. (J.Ng 30)”

“Evlilik sebebiyle mühtedi olduğumuz için hem domuz etini yiyebildiğimiz hem de alkollü içecekleri içebildiğimiz sanılır. (M.G., 30)”

Görüldüğü gibi, yukarıdaki ifadelerde birkaç önemli nokta vurgulanmıştır. Genel itibariyle, Çinli toplumun Çinli mühtediler ile ilgili ortak algıları iki ana tema üzerinde değerlendirilebilir: 1) Malay olmak ve 2) Bir Malay (Müslüman) ile evlenmek. Başka bir ifadeyle, Çinli toplumunun Çinli mühtediler ile ilgili algıları bu iki nokta etrafında dolaştığı görülmektedir. Şimdi, ikinci kısmı olan Müslüman toplumunun arasında yaygın olan algılardan bahsedelim. Müslüman toplumunun algılarına gelince, katılımcılar şu ifadelerde bulunmuşlardır:

“Tıpkı Çinlilerin algıladığı gibi, birçok Müslüman da mühtedilerin genelde evlilik sebebiyle ihtida ettiğini düşünür. (D.K., 55)”

“Eşimizin bir Malay olduğunu zannederler. (I.W., 60)”

“Bizim hazırladığımız yemek helal değil. Çünkü Malay değiliz diyorlar. (As.Ng., 28)”

“Malayca bildiğimiz beklenir. (F.H., 24)”

“En yaygın olarak şunu ifade edebilirim. Çinliler Müslüman olamaz diyorlar. Çünkü İslam Malaylara ait bir dinmiş. (M.G., 29)”

“İslam hakkında bilgimiz Malaylar kadar değildir. Kısaca İslam hakkında bilgimiz sıfır derler. (J.S., 25)”

“Kur’an’ı okumayı bilmez. (Ke.L., 31)”

Katılımcılar, Müslüman toplumunun Çinli mühtediler hakkında algıları ile ilgili ifadesini yine iki noktada toparlayabiliriz: 1) Evlilik sebebiyle ihtida etmek ve 2) İslam ve Malay ilişkisidir. Bu iki nokta doğrultusunda, Müslüman toplumu tarafından birtakım yanlış algıları olduğu görülür. Yukarıdaki ifadeler katılımcılarımızın ihtidadan sonra genel olarak Çinli ve Müslüman toplumu tarafından onlarla ilgili yaygın olan algıları sunmaya çalışıldı. Sonuç olarak, her ne kadar bu algılar yaygın olsa da katılımcılar bu düşüncelere katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunu üstlenmek için katılımcılar birkaç çabada bulunmaktadır. Mesela, hemen hemen katılımcıların hepsi kendi Çinli mühtedi kimliğini belirlemek için herhangi Çinli birisiyle karşılaştığında Çince konuştuklarını ifade etmişlerdir.

“Malay olmadığımı göstermek için ailem, arkadaşarımla ve hatta diğer yabancılarla hâlâ Çince konuşuyorum. Çin Yeni Yılı’nda ailemle birlikte olmaya çalışıyorum. Dindeki sakıncası olan hariç bayramı eskisi gibi kutluyorum. Yaşam tarzım, örneğin yemek tercihim hâlâ büyüttüğüm

şeklinden etkileniyor. Yani Çin kültüründe haram olmayan şeyleri devam ettirmeye çalışıyorum. Kısaca, benim için her iki kültürü (Çin ve İslam) de kucaklamak konusunda hiçbir sorunum yok. (*J.Ng., 30*)”

“Köklerimi unutmamak ve yine de bir Müslüman olabildiğimi göstermek için doğum ismimi kullanmayı tercih ediyorum. Bir ismin benim kim olduğum anlamına gelmediğine inanıyorum. Yani, illaki bir Müslüman isim takmama gerek yok diye düşünüyorum. Böylece hem Çinli hem de Müslüman olduğumu bildirmiş olurum. (*S.W., 26*)”

“Onlarla bilerek Çince konuşurum ve her seferde şaşırırlar. ‘Malaysın Çince nasıl konuşabiliyorsun?’ diye tepki verirler. Ben, herkese çift kimlik olan yani hem Çinli hem de Müslüman olanların var olduğunu haberdar etmek istiyorum. Müslüman olmak herhangi bir ırka bakılmaksızın ve herkes için geçerli olduğunu bildirmek istiyorum. (*As.Ng., 28*)”

Görüldüğü gibi, katılımcılarımız eski kimliğini korumakla birlikte yeni (Müslüman) kimliğini de inşa etmektedir. Çoğu durumda, mühtediler her iki kimliği birleştirerek kendi kimliğini yeniden inşa etmek zorunda kalmaktadır. Hangi kimliğin daha öne çıktığı sorusuna bakmak gerekirse mühtedilerin bulundukları ortama bağlıdır. Bunun yanında, hangi kimliğin tercih edilmesi konusu, mühtedilerin kendi dindar seviyesine göre de değerlendirilebilir. Yani daha açık olanlar kendi Müslüman kimliğini ortaya çıkarmama meyilli olduğunu görmekteyiz. Bir noktada toplamak gerekirse, bunların hepsi bize katılımcılarımızın ihtida ettikten sonra bir kimlik krizi yaşama eğilimde olduğunu göstermektedir.

Bu bölümü kısaca özetleyecek olursak, katılımcılarımız kültürel geçiş yaşayarak birtakım değişiklikler yapmak zorundalardır. Fakat yapılan değişiklikler kişiden kişiye farklılık arz etmektedir. Gelpi’nin (1989: 1-30) aktardığı gibi, değişiklikler, ilk dönüşüm gerçekleştikten sonraki aylarda ve hatta yıllarda meydana gelebilmektedir. Bu ayrıca bize, kişisel uygulamalar, kültürel yönelimler ve sosyal iletişim olmak üzere birkaç unsurun değiştirilmesi söz konusudur. Aynı zamanda, bu unsurların değiştirilmesiyle birlikte dinsel dönüşümü yaşayan kimsenin yeni bir kimliği benimsemek zorunda anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Katılımcıların ifadelerinde de görüldüğü gibi mühtedilerin çoğu kendi yaşam bağlamına göre anlayışlarını ve uygulamalarını adapte ettirmektedir. Yani, başörtüyü takma örneğinde, bazıları dini uygulamalarını yerine getirmekte kararlı değil iken bazılarının ise daha gayretli olduğu görülebilmektedir. Değiştirme süresine bakılınca kimisi ihtida ettikten sonra hemen ayak uydurabilirken kimisinin de kendini yeni bir

düzene göre ayarlaması çok zaman alabilmektedir. Örneğin, başörtüyü takmak, alkolü bırakmak vb. Ancak, not edilmelidir ki, bu sorunlar sadece mühtediler arasında yaşanmamaktadır. Müslüman olarak doğan kimseler de aynı mücadelelerle karşılaşabilmektedir.

SONUÇ

Dinsel dönüşüm ile ilgili araştırmaların yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasıyla birlikte çoğaldığı düşünülmektedir. Son yıllarda, hiçbir din ile sınırlamaksızın sosyolog, psikolog ve ilahiyatçı olmak üzere birçok bilim adamı dinsel dönüşüme dair araştırmaları daha detaylı bir şekilde yürütmeye başlamıştır. Bununla birlikte en sık tartışılan konulardan biri din değiştirme motifleri olmuştur. Din değiştirme olgusu birçok sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Her ne kadar bir tipolojiyi ortaya koymak zor olsa da, insanların din değiştirmesi genellikle altı sebep ile gerçekleştiği ifade edilmiştir: Entelektüel, duygusal, deneysel, mistik, yeniden uyanışçı ve cebridir. Ayrıca, bu sebepler arasında hangi sebebin daha öncelikli olması farklı zaman çizelgesi, mekân ve din olmak üzere çeşitli etkenlerden etkilenmektedir.

Din değiştirme olgusunu ilgilendiren bir başka konu ise kimliktir. Birçok kimlikten oluşan bir varlık olarak insanın hangi kimliğin daha ağır bastığı kendisinin diğer insanlar ile sosyalleşmesinde farklılık gösterir. Buradan hareketle, her insan kendine ait hissettiği bir ortamda olmayı arzular. Kimileri ise bir grup olarak kendine uygun buldukları insanlar ile kaynaşmayı ister. Aksi takdirde hem bireyler hem de gruplar için aidiyet sorunları ortaya çıkabilir.

Bu araştırmada birbiriyle ilişkili bu durumlar incelenmeye çalışılmıştır. İlk olarak, din değiştirme konusunda mevcut olan teoriye dayanarak Singapur'daki Çinli mühtedilerin ihtida etme nedenleri incelenmeye çalışılmıştır. Daha sonra, Singapur'daki Çinli mühtedilerin ihtida sonrasındaki durumu incelenerek yaşadıkları kimlik krizi açıklanmaya çalışılmıştır. Katılımcılar cinsiyetlerine, yaşlarına, medeni hallerine ve maddi durumlarına bakılmaksızın özel olarak Çin etnik kimliği olan mühtediler arasından seçilmiştir. Konuyu temsil eden 30 katılımcı kartopu yöntemi ile tespit edilmiş olup onlarla derinlemesine mülakat yapılmıştır.

Öncelikle, çalışmanın başında Singapur ve orada yaşayan Çinli Müslümanlar ele alınmıştır. Singapur, laik bir ülke olup 10 resmi dine sahip bir ülkedir. Dinler

arasında Budizm, Hristiyanlık, İslam, Taoizm, Hinduizm, Zerdüştlük, Sihizm, Yahudilik, Jainizm ve Bahai İnanç vardır. Bahsi geçen dinlerin üyelerinde belirli bir etnik kimliğin yoğun olduğu görülmekte olup diğer etnik kimlikten olanlar için de istedikleri dine katılmalarına müsaade edilmiştir. Kısacası, Singapur'daki vatandaşlarının istedikleri bir dine katılmalarına devlet tarafından bir engel konulmamıştır. Bu sebeple, her inanç belirli bir etnik kimliğe ait bir din olarak bilinmektedir. Örneğin; Çinlilerin çoğu Budizm, Hristiyanlık, Taoizm veya Konfüçyüscülük dinine mensup olduklarından, bu dinler Çinlilerin dinleri olarak algılanmaktadır. İslam ise Çinliler arasında yaygın bir din olmayıp, İslam dinine mensup kişilerin çoğu Malay'dır. Bu sebeple İslam, Güneydoğu Asya ülkelerinde ve özellikle Singapur'da Malay etnik kimliğiyle özdeşleşmiştir. Singapur'daki Çinli Müslümanlar genel olarak 20. yüzyıl ve sonrasında ihtida eden kişilerden oluşmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde din değiştirme ve kimlik ile ilgili kuramlardan bahsedilmiştir. İlk olarak din değiştirme kavramına yer verilmiştir. Din değiştirme veya dinsel dönüşüm kavramı olarak bir kişinin yeni bir dini veya inancı kabul etmesi durumudur. Dinsel dönüşüm ile alakalı olan bir başka kavram ise ihtidadır. İhtida kavramı ile gayrimüslim bir kimsenin İslam'a girmesi kastedilmektedir. Her ne kadar her iki terim kişilerin bir dinden diğer bir dine geçmesi ile ilgili ise de, ihtida kavramı daha özel bir anlam taşımaktadır. Yani, 'dinsel dönüşüm' kavramı tam anlamıyla din değiştirme olayını kapsarken, 'ihtida' kavramı sadece İslam'a yönelik olup bir insanın İslam'a girmesini veya Müslüman kişinin dini şuur düzeyinin dramatik şekilde artmasını ihtiva etmektedir.

Dinsel dönüşüme dair birçok kuramlar vardır. Bu çalışmada mevcut kuramlardan dördü ele alınmıştır. Kuramlar arasında rasyonel seçim kuramı, süreç modeli, bulgulayıcı evre modeli ve dinsel dönüşüm motifleri vardır. Daha sonra, yukarıda sözü edilen kuramlar arasında konumuza en uygun olanı analiz kısmında incelenmek üzere seçilmiştir. Araştırmada esas olarak mühtedilerin öne çıkan ihtida motifi tespit edilmeye çalışıldığı için, araştırma kapsamında Lofland ve Skonovd'un öne sürdüğü dinsel dönüşüm motifleri kuramının kullanılması uygun görülmüştür.

Lofland ve Skonovd'a göre her dinsel dönüşüm altı sebebe dayanmaktadır: Entelektüel, duygusal, deneysel, mistik, yeniden uyanışçı ve cebridir.

Entelektüel motif bir insanın kitap okuyarak veya derslere katılarak yani kendi isteğiyle bilgi edinme yoluyla din değiştirmesini ifade etmektedir. Duygusal motif bir insanın yöneldiği dindeki üyelerin veya grubun samimiyetinden ve sevgisinden etkilenerek din değiştirmesinden söz etmektedir. Kısacası, bu motif kişilerarası bağı vurgulamaktadır. Deneysel motif ise daha çok bir kişinin merakından kaynaklanarak hangi dinin kendisine daha fayda sağlayıcı olduğunu araştırmasıyla gerçekleşen bir dinsel dönüşümdür. Yani, bu gruba giren mühtediler genellikle “hele bir göreyim nasıl olacak” tavrına sahip kişilerdir. Mistik motif yoluyla gerçekleşen ihtida genel olarak ani veya travmatik olayların ardından fısıldama veya rüya görme gibi değişik nedenlerden kaynaklı olabilmektedir. Yeniden uyanışçı motif ise belli bir ideolojiyi yaymak için kalabalık arasında katılımcıların duygularını istismar ederek gerçekleşen bir dinsel dönüşüm olayıdır. Son olarak cebri motif, adından anlaşıldığı gibi zorlama fiilinden kaynaklanan bir din değiştirmedir. Bu motifte, beyin yıkama ve işkence gibi zorlayıcı yöntemler söz konusu olur.

Araştırmanın son bölümünde ise mülakata katılan 30 kişinin ifadelerinden hareket ederek Singapur'daki din değiştirme olgusu incelenmiştir. Araştırma, esas olarak katılımcılarımızın dinsel dönüşümleri üzerine odaklanmakta olup giriş kısmındaki “araştırma soruları”na cevap bulmaya çalışmıştır. Bahsedilen araştırma soruları ve cevaplarına aşağıda yer verilmiştir.

❖ Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirme nedenleri nedir?

Araştırmaya katılan deneklerin din değiştirme deneyimlerini incelerken Singapur'daki Çinli mühtedilerin din değiştirmesinin dört sebebe dayandığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların çoğu (%60) entelektüel sebep ile ihtida ettiğini ifade ederken, duygusal (%26,7), deneysel (%10) ve mistik (%3,3) yolla ihtida eden katılımcıların sayısı daha azdır.

Entelektüel sebep ile gerçekleşen ihtida olayı sayısının fazla olması iki sebebe dayanmaktadır. Bunlardan ilki, teknolojinin ilerlemesiyle insanların herhangi bir dini araştırması kolaylaşmıştır. İkincisi ise, Singapur’da bulunan Safinah Institute, Al-Qudwah Academy, Muslim Youth Forum gibi İslami kurumların Malay olmayan Müslümanlar ile potansiyel mühtedilere yönelik din derslerini İngilizce olarak vermeye başlamasıdır. Singapurluların ortak dilinin İngilizce olması, kurumlarda dini derslerin İngilizce olarak verilmesi; Malay olmayan ve İslam’ı merak edenler/araştıranlar için bir avantajdır. Netice itibariyle entelektüel motif ile gerçekleşen ihtidaların bilgi edinme yoluyla gerçekleştiği aşikârdır.

Girişte bahsedildiği gibi bu araştırmanın hipotezlerinden biri Singapur’da gerçekleşen ihtidaların çoğunun evlilik sebebiyle gerçekleştiğine dair yaygın bir düşünce olsa da, entelektüel motifle ihtida edenlerin sayısının da yüksek olduğudur. Araştırmadaki bulgularda entelektüel motifle ihtida eden katılımcılarımızın sayısı duygusal motifle ihtida edenlerin sayısının iki katıdır. Bu bulgu hipotezimizi desteklemiştir.

- ❖ Araştırmadaki din değiştirme nedenleri, Lofland ve Skonovd’un (1981) ortaya koyduğu “dinsel dönüşüm motifleri” kuramına uygun mudur?

Araştırmamız kapsamında dört motif bulunduğu belirtilmişti. Yani, Lofland ve Skonovd’un ileri sürdüğü dinsel dönüşüm motiflerinden yeniden uyanışçı ve cebri motife rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bu iki motifin İslam’ın öğretilerine aykırı olduğu, İslamda’ki dinsel dönüşümü araştıran Köse (2012) ve Kim (2003) tarafından da savunulmakta olup araştırmamızdaki bulgu onların çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Kısacası, araştırmamızdaki ihtida nedenlerinin Lofland ve Skonovd’un ortaya koyduğu “dinsel dönüşüm motifleri” kuramına kısmen uygun olduğu görülmektedir.

- ❖ Çinli mühtedilerin mevcut durumu nasıldır?

Çinli mühtedilerin mevcut durumu ihtida sonrasındaki davranışlarından anlaşılabilir. Bu çalışmada bu durumu incelemek üzere üç ayrı başlık altında bilgi toplanmıştır. İlk olarak kimlik sorununu anlamak için katılımcıların yeni isimlerini

ne zaman, nerede ve kimlerle kullandıkları sorulmuştur. Yeni ve İslam'a uygun isim ihtida etmenin bir sembolü olarak görülmektedir. Bazen bu isimler, katılımcıların hayatının yeni bir başlangıcı olarak ifade edilmektedir. Her ne kadar katılımcıların hepsi şehadet getirdikten sonra yeni bir isme sahip olsa da deneklerimiz günlük hayatında bu isimleri kullanmaya yönelik farklı tutumlar sergilemektedir. Bu konuda katılımcıların iki farklı görüşü vardır: 1) Muhatap kişinin kimliğine göre isim kullanan (%70 ve %83,3) ve 2) Kendine yakın hissettiği kimliğe göre isim kullanan (%30 ve %16,7) vardır. Yukarıdaki rakamlar bize katılımcıların çoğunun büyük ölçüde muhatap kişinin kimliğine göre tercih ettiği ismi kullandığını göstermektedir. Bunun nedeni sorulduğunda katılımcılar muhatap kişiler ile aralarında samimi bir ortam yaratmak istediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin, karşısındaki insan gayrimüslim ise, kendisini eski ismi ile tanıtmayı tercih ederken; muhatabın Müslüman olduğu durumlarda yeni ismini kullanmayı tercih edebilir.

İkincisi, Çinli mühtedilerin mevcut durumu katılımcıların ihtida sonrasındaki değişikliklerinden anlaşılabilir. Araştırmada, domuz etini yememek, alkollü içeceklerden uzak durmak, namaz kılmak, oruç tutmak ve bayanlar için tesettürlü giyinmek olmak üzere birkaç örnek üzerinde durulmuştur. Bu değişikliklerin alışkanlığa dönüşmesi için, katılımcılar dinlerini değiştirmeden önce hazırlık yapmaları gerektiğini düşünmektedirler. Yaşam tarzını değiştirmek basit bir olay olmadığı için yeni bir yaşam düzenine adapte olmak zaman gerektirir. Üçüncüsünde ise katılımcıların karşılaştığı ortak sorunlar irdelenmeye çalışılmıştır. Bu noktayı sonraki soruda ele alalım.

❖ İhtida etmeden önce ve ettikten sonra ne gibi sorunlarla karşılaşmışlardır?

Çalışmada görülebildiği gibi, Singapur'daki Çinli mühtediler dini sorunların yanı sıra sosyal sorunlar ile karşılaşmışlardır. Singapur'daki Müslümanların çoğu Malay kökenli kişiler olduğu için camide ve diğer dini kurumlarda dini dersler genellikle Malayca olarak verilmektedir. Her ne kadar İslamiyet hakkında İngilizce dersler olsa da, sayı olarak yeterli olmadığı görülmektedir. Sosyal sorunları ise iki mesele üzerinde değerlendirilebilir. İlki, aile ve arkadaş olmak üzere çevredekilerden

alınan tepkiler ve onlarla ilişkisi. İkincisi ise, Singapurluların mühtediler hakkında ortak yanlış algıları.

Öncelikle, katılımcılarımız aileden daha çok olumsuz (%60) tepki aldıklarını ifade etmişlerdir. Buradaki tepki esasen İslam'ın Malay bir din olarak bilinmesinden kaynaklanmıştır. Daha önce, Malay ve Çinliler arasında çatışma olduğundan Çinli ebeveynlerin çocuklarının İslam'a girmelerine izin vermediği gözlemlenmiştir. Ayrıca, Çin kültüründe büyüklere saygı göstermek (xiao) çok önemlidir. Saygı göstermenin bir başka yolu ebeveynlerin dünyayı terk etmelerinden sonra çocukların onlara tapmasıdır. Zira bu ebeveynlerin “ben ölünce kim bana tapacak (dua edecek)?” ifadesi bize açık bir şekilde bu durumu göstermektedir.

Arkadaşlarının tepkilerine bakmak gerekirse, olumlu tepkiler (%40) çoğunluktadır. Belirtmek gerekir ki, bu gruba girenlerin hepsi 20-29 yaş kategorisinde olanlardır. Bunun nedeninin küreselleşme çağında yaşadığımızdan kaynaklı olduğu gözlemlenmiştir. Yani, katılımcılara göre yaşadığımız çağ birçok ideoloji akımından haberdar olmamıza yardımcı olduğu için insanları daha anlayışlı bir duruma getirebilir. Ayrıca, mühtedilerin artık eski sosyal alışkanlıklarını (alkol içmek gece kulüplerde eğlenmek gibi) terk etmeleri de arkadaşlarının olumsuz tepki vermesine neden olabilir.

Singapurluların mühtediler hakkında ortak algılarına gelince, iki farklı gruba ait görüş olduğu tespit edilmiştir. İlki, Çin toplumunun ortak algıları ve ikincisi Müslüman toplumunun ortak algılarıdır. Singapurluların, Çinli mühtedilerin ihtida etmesini ya bir Malay olma düşüncesine ya da bir Malay (Müslüman) ile evlenmesine bağladığı görülmüştür.

- ❖ İslam dininin Singapur'daki Çinliler arasında yaygın bir din olmadığı dikkate alınarak, yaşadıkları kimlik zorluklarına karşı mühtediler nasıl tepki vermektedirler?

Katılımcılarımızın hepsi kimlik zorluğunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kendi ifadelerinden hareketle, katılımcılar eski kimliklerini koruyarak yeni bir kimliği inşa etmek gerektiğini düşünmektedirler. Yani, İslam'da müsaade edilen eski alışkanlık

veya davranışları (Çin Yeni Yılı'nı kutlamak gibi) devam ettirerek, Allah'ın emirlerini (ibadetler ve bayanlar için tesettürlü olmak gibi) yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Bu durum, araştırmamızın ikinci hipotezini, yani katılımcıların ihtida nedenlerine bakılmaksızın İslam'a girdikten sonra bir kimlik krizi yaşama eğiliminde olduklarını pekiştirmiştir.

Bu çalışmanın ve araştırmanın sonunda bir öneride bulunmak mümkündür. Din değiştirme ve kimlik krizi konusuyla alakalı çalışmalarda birkaç etnik kimlikli mühtedinin deneyimlerini karşılaştırarak daha geniş bir yelpazede araştırmak fayda sağlayabilir. Zira bizim araştırmamızı diğer araştırmalardan farklı kılan İslam'ın bir etnik kimlik ile ilişkilendirmemizdir. Bazı literatürlerde din değiştirme olgusu ideolojik yönden irdelenmiş iken, bizim çalışmamız dini hem ideolojik açıdan hem de etnik kimlik ile ilişkilendirerek açıklamıştır. Sonuç olarak, ileride yapılacak olan çalışmalarda, farklı etnik kimlikten kişilerin ve/veya grupların ihtida deneyimlerini karşılaştırarak daha derin analizler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ABDELGALIL, R. I. (2015). *I Converted So What Is Next?.* Abu Dhabi: Zayed House for Islamic Culture.
- ABSHIRE, J. E. (2011). *The History of Singapore.* California: Greenwood.
- AHMAD KUMPOH, A. A. (2011). *Conversion to Islam: The Case of the Dusun Ethnic Group in Brunei Darussalam* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Leicester: University of Leicester.
- ALI TALIB, A. (1997). Hadramis in Singapore. *Journal of Muslim Minority Affairs* 17 (1), ss. 89-96.
- AL-QWIDI, M. (2002). *Understanding the stages of conversion to Islam: the voices of British converts* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Leeds: University of Leeds.
- AYDIN, M. (2016). *Anahatlarıyla Dinler Tarihi, Tarihi İnanç ve İbadet.* İstanbul: Ensar Neşriyat.
- BERGER, P. L. (2015). *Kutsal Şemsiye* (çev. Ali Coşkun). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- BERGER, P. L. & LUCKMANN, T. (1967). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge.* New York: Simon & Schuster.
- BERRY, J. W. (2007). Acculturation and identity. In D. Bhugra & K. Bhui (Eds.) *Textbook of cultural psychiatry.* Cambridge: Cambridge University Press.
- BOWEN, P. D. (2009). Conversion to Islam in the United States: A Case Study in Denver, Colorado. *Intermountain West Journal of Religious Studies* 1 (1), ss. 41-64.

- BRAZIL, D. (1991). *Street Smart: Singapore*. Singapore: Times Book International.
- BROWN, M., MCGRATH, C. I. & POWER, T. P. (Ed.). (2005). *Converts and Conversion in Ireland, 1650-1850*. Ireland: Four Courts Press.
- BRUCE, S. & YEARLY, S. (2006). *The Sage Dictionary of Sociology*. London: Sage Publication.
- CHEE, T. S. (1985). *Religion and Modernization: A Study of Changing Rituals among Singapore's Chinese, Malays & Indians*. Singapore: Graham Brush.
- CHEN, F. (2012). Taboos in China. *English Language Teaching* 5 (7), ss. 123-128. Toronto: Canadian Center of Science and Education.
- CHENG, Y. (2015). *Being Chinese, Being Muslim, Being Malaysian: The Making of a Malaysian Chinese Muslim*. Kuala Lumpur: Islamic Book Trust.
- CHEW, P. G. (1997). Life, death and immortality: the Taoist religion in Singapore and the Baha'i Faith. *Singapore Baha'i Studies Review* (2), ss. 69-90.
- CHEW, P. G. (2000). Brothers and sisters: Buddhism in the family of Chinese religion. *Singapore Baha'i Studies Review* (5), ss. 3-31.
- CHEW, P. G. (2013). *A Sociolinguistic History of Early Identities in Singapore: From Colonialism to Nationalism*. London: Palgrave Macmillan.
- CHOI, I. & CHOI, Y. (2002). Culture and self-concept flexibility. *Personality and Social Psychology Bulletin* 28, ss. 1508–1517.

- CLAMMER, J. (1991). *The Sociology of Singapore Religion: Studies in Christianity and Chinese Culture*. Singapore: Chopmen Publishers.
- CLAMMER, J. (1993). Religious pluralism and Chinese belief in Singapore. C. H. Tong (Ed.), *Studies on the Chinese Religion in Malaysia, Singapore and Indonesia: Chinese Beliefs and Practices in Southeast Asia*. ss. 199-221. Selangor: Pelanduk Publications.
- COLEMAN, J. S. (1989). Rationality and society, *Rationality and Society* 1, ss. 5-9.
- DENZIN, N. (1990). Reading rational choice theory. *Rationality and Society* 2, ss. 172-189.
- DEPARTMENT OF STATISTICS SINGAPORE. (2015). *Yearbook of Statistics Singapore*, Singapore: Ministry of Trade and Industry.
- DEPARTMENT OF STATISTICS SINGAPORE. (2017). *Yearbook of Statistics Singapore*, Singapore: Ministry of Trade and Industry.
- DÜZGÜN, Ş. A. (2001). Oriental studies and conception of Islam in the crusade period, *AÜİFD*, c.XLII. ss. 145-171.
- DWORKİN, S. L. (SEPTEMBER 2012). Sample size policy for qualitative studies using in-depth interviews. *Archives of Sexual Behavior* 41. ss. 1319-1320.
- EFE, M. (2016). *Mızraksız İlmihal*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- ENG, L. A. (Ed.). (2008). *Religious Diversity in Singapore*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

- ESACK, F. (2001). Muslims engaging the other and a world where all religious communities are minorities. R. Wu (Ed.), *Readings in cross-cultural da'wah*, ss. 101-114. Singapore: The Muslim Converts' Association of Singapore.
- ESPOSITO, J. L. (Ed.). (2003). The Oxford Dictionary of Islam. Oxford: Oxford University Press.
- FINKE, R. & STARK, R. (1992). *The Churching of America 1776-1990: Winners and Losers in our Religious Economy*. United States: Rutgers University Press.
- GANS, H. (1979). Symbolic ethnicity: the future of ethnic groups and cultures in America. *Ethnic and Racial Studies* (2), ss. 1-20.
- GELPI, D. J. (1989). *Conversion: Beyond the Impasses of Individualism*, South Bend & Ind: University of Notre Dame Press.
- GIDDENS, A. (2009). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- GIDDENS, A. (2014). *Essential Concepts in Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- GILLESPIE, V. B. (1991). *The Dynamics of Religious Conversion: Identity and Transformation*. Birmingham, Alabama: Religious Education Press.
- GOFFMAN, E. (2018). *Günlük Yaşamında Benliğin Sunumu* (çev. Barış Cezar), İstanbul: Metis Yayınları.
- GOH, D. P. S. (2010). State and social Christianity in post-colonial Singapore. *Journal of Social Issues in Southeast Asia* 25 (1), ss. 54-89.

- GOH, R. B. H. (2016). Christian capital: Singapore, evangelical flows and religious hubs. *Asian Studies Review* 40 (2), ss. 250-267.
- GOOREN, H. (2010). *Religious Conversion and Disaffiliation: Tracing Patterns of Change in Faith Practices*. New York: Palgrave Macmillan.
- GÖKSOY, İ. H. (2009). Singapur ülkede islamiyet. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Cilt 37, ss. 250-252). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- GREIL, A. & DAVIDMAN, L. (2007). Chapter 26: Religion and identity. *The SAGE Handbook of the Sociology of Religion*. James A. Beckford & N. J. Demerath III (Eds.). doi: 10.4135/9781848607965.n27.
- GREIL, A. L. & RUDY, D. R. (1984). What have we learned from process models of conversion? An examination of ten case studies. *Sociological Focus* 17 (4), ss. 305-323.
- GÜNDÜZ, Ş. (2005). Misyonerlik. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 30, ss. 193-199). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- HEINZE, R. I. (1993). The dynamics of Chinese religion: A recent case of spirit possession in Singapore. C. H. Tong (Ed.), *Studies on the Chinese Religion in Malaysia, Singapore and Indonesia: Chinese Beliefs and Practices in Southeast Asia* (ss. 187-198). Selangor: Pelanduk Publications.
- HU, W. C. (1995). *Chinese Lion Dance Explained*. San Francisco: Arts Ceramica Ltd.

- IANNACCONE, L. R. (1993). Reviewed work: The churching of America, 1776-1990: Winners and losers in our religious economy by Roger Finke and Rodney Stark. *Contemporary Sociology* 22 (5), ss. 653-654.
- JACOBSON, J. (1998). *Islam in Transition: Religion and Identity among British Pakistani Youth*, London: Routledge.
- JONES, R. K. (1978). Paradigm shifts and identity theory: Alternation as a form of identity management in identity and religion: international, cross-cultural approaches. H. Mol (Ed.), *Sage Studies in International Sociology* 16, ss. 59-82. Beverley Hills, California: Sage Publications.
- KILBOURNE, B. & RICHARDSON, J. T. (1988). Paradigm conflict, types of conversion, and conversion theories. *Sociological Analysis* 50, ss. 1-21.
- KİM, H. C. (2003). *Din Değiştirmenin Entelektüel Arka Planı*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- KIONG, T. C. (1988). *Trends in Traditional Chinese Religion in Singapore*. Singapore: National University of Singapore.
- KİRMAN, M. A. (2010). *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*. Ankara: Birleşik Kitabevi.
- KOMJATHY, L. (2013). *The Daoist Tradition: An Introduction*. London: Bloomsbury.
- KOX, W., MEEUS, W. & HART, H. (1991). Religious conversion of adolescents: testing the Lofland and Stark model of religious conversion. *International Studies in the Sociology of Religion* 52 (3), ss. 227-240.

- KÖSE, A. (1996). *Conversion to Islam*. London: Kegan Paul International.
- KÖSE, A. (2000). İhtidâ. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 21, ss. 554-558). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- KÖSE, A. (2012). *Neden İslam'ı Seçiyorlar*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- KÖSE, A. (2014). *Kutsalın Dönüşü*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- KÜÇÜK, A. (1994). Dönme. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 9, ss. 518-520). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- LAM, J. Y. (2004). Religious conversion and reconstruction of identity: The case of Chinese Muslims in Malaysia. *Southeast Asia Research Centre Working Paper Series 74*. Hong Kong: The City University of Hong Kong.
- LAM, J. Y. (2005). *Religious Conversion and Reconstruction of Identity: The Case of Chinese Muslims in Malaysia* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Singapore: National University of Singapore.
- LEAVY, P. (Ed.). (2014). *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. New York: Oxford University Press.
- LIANG, H. & YE, Z. (2006). *A Talk on Traditional Chinese Culture*. Zhejiang: Zhejiang University Publishing House.
- LOFLAND, J. & SKONOVD, N. (1981). Conversion motifs. *Journal for the Scientific Study of Religion* 20 (4), ss. 373-385.
- LOFLAND, J & STARK, R, (1965). Becoming a world-saver: A theory of conversion in a deviant perspective. *American Sociological Review* 30 (6), ss. 862-875.

- LOUIE, K. (ED.) (2008). *The Cambridge Companion to Modern Chinese Culture*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LOMBARD, D. & SALMON, C. (2001). Islam and chineseness. *The Propagation of Islam in the Indonesian-Malay Archipelago*. A. Gordon (Ed.) Kuala Lumpur, Malaysia: Malaysian Sociological Research Institute.
- MA, G. (2015). Food, eating behaior, and culture in Chinese society. *Journal of Ethnic Foods*. (2). Ss. 195-199. Amsterdam: Elsevier Publications.
- MAINTENANCE OF RELIGIOUS HARMONY ACT, Act 26 of 1990 <https://sso.agc.gov.sg/act/MRHA1990>, (Erişim tarihi: 21.03.2019).
- MAQSOOD, R. W. (2001). Presenting Islam to Christians. R. Wu (Ed.), *Readings in cross-cultural da'wah*, ss. 165-194. Singapore: The Muslim Converts' Association of Singapore.
- MARSHALL, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, (çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MCAS. (2017). *Annual Report 2017*. Singapore: Muslim Converts' Association of Singapore.
- MEAD, G. H. (1967). *Mind, Self and Society. From the Stand Points of Social Behaviorist*. Chicago: The University of Chicago Press.
- MEULEMAN, J. H. (2005). The history of Islam in Southeast Asia: Some questions and debates. K. S. Nathan & M. H. Kamali (Ed.), *Islam in Southeast Asia*, ss. 22-44. Singapore Institute of Southeast Asian Studies.

- MUTALIB, H. (2008). *Islam in Southeast Asia*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- NADEAU, R. L. (2014). *Asian Religions: A Cultural Perspective*. Oxford: Wiley Blackwell.
- NATIONAL ARCHIVES OF SINGAPORE. (1996). *Geylang Serai: Down memory lane: Kenangan abadi*. Singapore: Heinemann Asia.
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018a, APRİL 6). *Lion Dance*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/lion-dance> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018b, APRİL 5). *Chinese New Year*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/chinese-new-year> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018c, APRİL 6). *Chinese Puppetry*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/performing-arts/chinese-puppetry> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018d, APRİL 6). *Chinese Weddings*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/chinese-weddings> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018e, APRİL 5). *Mid-Autumn Festival*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/mid-autumn-festival> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).

- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018f, APRİL 6). *Qing Ming Jie*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/qing-ming> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NATIONAL HERITAGE BOARD (NHB). (2018g, APRİL 6). *Zhong Yuan Jie (Hungry Ghost Festival)*. <https://roots.sg/intangible-cultural-heritage-inventory/social-practices-rituals-and-festive-events/hungry-ghost-festival> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 22.10.2018).
- NEUMAN, W. L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Essex: Pearson Education Limited.
- NEUMUELLER, C. (2012). *The 21st Century New Muslim Generation Converts in Britain and Germany* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Exeter: University of Exeter.
- ONG, Y. D. (2005). *Buddhism in Singapore – A Short Narrative History*. Singapore: Skylark Publications.
- ÖZYÜREK, E. (2015). *Müslüman Olmak, Alman Kalmak Yeni Avrupa’da Millet, Din ve Din Değitirme* (çev. İsmail Ilgar). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- PELKMAN, M. (2017). Religious conversion and the inadequacy of rational choice theory, *Religious Identity and Social Change: Explaining Christian conversion in a Muslim world, in Central Asian Affairs*. 4 (4). ss. 407-410.
- RAMBO, L. R. (1993). *Understanding Religious Conversion*. New Haven: Yale University Press.
- RITZER, G. (2010). *Sociological Theory, 8th ed*. New York: McGraw-Hill.

- ROBBINS, T. (1992). *Cults, Converts and Charisma*. London: Sage Publication.
- ROFF, W. R. (2009). *Studies on Islam and Society in Southeast Asia*. Singapore: NUS Press.
- SAKAI, T. (1993). Chinese religious practices and customs in Malaysia and Singapore. C. H. Tong (Ed.), *Studies on the Chinese Religion in Malaysia, Singapore and Indonesia: Chinese Beliefs and Practices in Southeast Asia* (ss. 3-16). Selangor: Pelanduk Publications.
- SCHUURMAN, B., P. GROL AND S. FLOWER. (2016). *Converts and Islamist Terrorism: An Introduction*. The Hague: The International Centre for Counter-Terrorism (ICCT).
- SEVİNÇ, B. (2006). *Hristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- SHIH, G. & KANG, D. (18 MAYIS 2018). *Muslims forced to drink alcohol and eat pork in China's 're-education' camps, former inmate claims*.<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-re-education-muslims-ramadan-xinjiang-eat-pork-alcohol-communist-xi-jinping-a8357966.html>. Erişim tarihi: 05.12.2018
- SINGAPORE LIFELINE. (1986). *Singapore Lifeline: The River and its People*. Singapore: Times Book International.
- SINGH, A. K. (2009). *Buddhism in Southeast Asia*. New Delhi: MD Publications.
- SIANG, S. O. (2016). *One Hundred Years' History of the Chinese in Singapore*. Singapore: National Library Board.

- SNOW, D. A. & MACHALEK, R. (1984). The sociology of conversion. *Annual Review of Sociology* 10, ss. 167-190.
- STARK, R. & FINKE, R. (2000). *Acts of Faith: Explaining the Human Side of Religion*. Berkeley: University of California Press.
- TAJFEL, H. (1978). The psychological structure of intergroup relations. In H. Tajfel (Ed.), *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press.
- TAJFEL, H. & TURNER, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations*, ss. 33-47.
- TAJFEL, H. & TURNER, J. C. (2005). The social identity theory of intergroup behaviour, ss. 276-293.
- TAN, C. (2008A). Creating 'good citizens' and maintaining religious harmony in Singapore. *British Journal of Religious Education* 30 (2), ss. 133-142.
- TAN, C. (2008B). From moral values to citizenship education: The teaching of religion in Singapore schools. In Heng, L. A. (Ed.), *Religious diversity in Singapore*. ss. 319-410.
- TAT CHIA, J. M. (2009). Buddhism in Singapore: a state of the field review. *Asian Culture* 33, ss. 81-93.
- TAT CHIA, J. M. (2008). Buddhism in Singapore-China relations: Venerable Hong Choon and his visits, 1982-1990. *The China Quaterly* 196, ss. 864-883.
- TAT CHIA, J. M. (2008). Rebranding the Buddhist faith: reformist Buddhism and piety in contemporary Singapore. *Explorations: A Graduate Student Journal of Southeast Asian Studies* 8, ss. 1-9.

- TAŞ, K. (2018). *Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- THIAN HOCK KENG, <http://www.thianhockkeng.com.sg/> adresinden alındı. (erişim tarihi: 14.11.2018).
- THULAJA, N. R. (2016). Chinese coolies. Singapore: National Library Board. http://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_87_2004-12-15.html adresinden alındı. (erişim tarihi: 17.11.2018).
- TRACY, S. J. (2013). *Qualitative Research Methods Collecting Evidence, Crafting Analysis, Communicating Impact*. West Sussex: Wiley-Blackwell Publication.
- TURNER, B. S. (2008). *Religious Diversity and Civil Society: A Comparative Analysis*. Oxford: The Bradwell Press.
- URBAN REDEVELOPMENT AUTHORITY. (1995a). *Chinatown: Historic district*. Singapore: Urban Redevelopment Authority.
- URBAN REDEVELOPMENT AUTHORITY. (1995b). *Little India: Historic district*. Singapore: Urban Redevelopment Authority.
- WENG, H. W. (2018). *Chinese Ways of Being Muslim*. Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies Press.
- WU, R. (2001). Issues in cross-cultural da'wah. R. Wu (Ed.), *Readings in cross-cultural da'wah* (ss. 31-72). Singapore: The Muslim Converts' Association of Singapore.

- YAMANE, D. (1998). Reiewed work: Rational choice theory and religion: Summary and assessment by Lawrence A. Young. *The Spectrum of Jewish Feminism* 16(4). ss. 154-157.
- YUSUF, I. (2001). Presenting Islam to the Buddhists (ed.), *Readings in cross-cultural da'wah* (ss. 137-164). Singapore: The Muslim Converts' Association of Singapore.
- ZEBIRI, K. (2008). *British Muslim Converts: Choosing Alternative Lives*. Oxford: Oneworld Publication.
- ÇEVRİMİÇİ <https://dollarsandsense.sg/is-there-a-socially-accepted-red-packet-rates-for-chinese-new-year/>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVRİMİÇİ <http://inspiring-travel.com/2015/12/>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVRİMİÇİ http://okoguide.com/object.php?id_prod=8555&id_lang=2&id_city=8092, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVRİMİÇİ <http://www.darul-arqam.org.sg/embracing-islam/>, (Erişim tarihi: 22.05.2019).
- ÇEVRİMİÇİ <https://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-image-asean-map-countries-location-flags-image40294386ö>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVRİMİÇİ <https://www.flickr.com/photos/gwwang/6653940139>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVRİMİÇİ <https://www.iproperty.com.sg/news/know-which-district-you-are-in-based-on-postal-code/>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).

- ÇEVİRİMİÇİ <http://www.nzcta.co.nz/chinanow-general/1544/mastering-chinese-dinner-banquets/>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVİRİMİÇİ http://www.okoguide.com/object.php?id_prod=8238&id_lang=2&id_city=8092, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVİRİMİÇİ <http://www.rsp.com.sg/project/show?id=553>, (Erişim tarihi: 30.11.2018).
- ÇEVİRİMİÇİ <https://www.straitstimes.com/singapore/lion-dance-troupes-seeking-new-blood>, (Erişim tarihi: 30.11.2018)
- ÇEVİRİMİÇİ <https://www.pmo.gov.sg/newsroom/transcript-speech-prime-minister-lee-hsien-loong-66th-anniversary-inter-religious>, (Erişim tarihi: 13.11.2018).

EKLER

Ek- 1: Katılımcılar Listesi

Sayı	İsim	Yaş	Meslek	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Din Değiştirme Tarihi	Cinsiyet
1	A.H.	49	Borsa Simsarı	Lisans	Ayrılmış	2009	Kadın
2	A.K.	27	Satış Elemanı	Lisans	Bekâr	2014	Erkek
3	A.F.	43	Finans Analisti	Lisans	Evli	2012	Erkek
4	A.Q.	43	İnsan Kaynakları	Lisansüstü	Evli	2011	Kadın
5	N.C.	48	Emlakçı	Lisans	Evli	2011	Erkek
6	S.W.	26	Serbest Tasarımcı	Ön Lisans	Evli	2013	Erkek
7	K.L.	44	İnsan Kaynakları	Lisans	Evli	2014	Kadın
8	A.T.	27	Ev Hanımı	Ön Lisans	Evli	2012	Kadın
9	Ar.T.	27	Ev Hanımı	Lisans	Evli	2012	Kadın
10	J.T.	30	Ev Hanımı	Lisans	Evli	2012	Kadın
11	S.C.	41	Müşteri Hizmetleri	Ön Lisans	Evli	2003	Kadın
12	D.M.	24	Lisans Öğrencisi	Ön Lisans	Bekâr	2016	Erkek
13	Am.T.	69	Emekli	Ön Lisans	Ayrılmış	1992	Erkek
14	E.F.	-	Esnaf	Lisans	Evli	2002	Kadın
15	İ.G.	51	Özel Öğretmen	Lisansüstü	Evli	2004	Erkek
16	M.G.	30	İşadamı	Lisans	Evli	2016	Erkek
17	D.K.	55	Danışman	Lisansüstü	Ayrılmış	1984	Erkek
18	As.Ng	28	Öğretmen	Ön Lisans	Evli	2018	Kadın

19	J.A.	28	İdari İşleri Personeli	Ön Lisans	Evli	2017	Kadın
20	I.W	60	İdari İşleri Personeli	Ön Lisans	Dul	1978	Kadın
21	N.O.	40	Öğretmen	Ön Lisans	Evli	1999	Kadın
22	M.Y.	25	Yönetim Destek Görevlisi	Ön Lisans	Bekar	2008	Erkek
23	J.Ng.	30	Ev Hanımı	Lisans	Evli	2011	Kadın
24	J.S.	25	Sekreter	Lisans	Evli	2017	Kadın
25	R.W.	33	Serbest Meslek	Lisans	Evli	2010	Kadın
26	M.C.	54	Hemşire	Ön Lisans	Evli	1996	Kadın
27	Z.L.	26	Mühendis	Lisans	Evli	2017	Erkek
28	Y.W.	38	Avukat	Lisans	Evli	2005	Kadın
29	Ke.L.	31	Mühendis	Lisans	Evli	2013	Erkek
30	F.H.	24	Öğrenci	Lisans	Bekâr	2018	Erkek

Ek- 2: Mülakat Soruları

Katılımcının Geçmişi/Genel Bilgileri

♣ Could you tell me a bit about yourself (your name, your job, your age and your education background)? – *Kendinizden biraz bahseder misiniz (isminiz, işiniz, yaşıınız ve eğitim durumuuz?*

♣ What was your religion before converting to Islam? – *İhtida etmeden önce dininiz ne idi?*

♣ Do you consider yourself close to religion even before being a Muslim? (Eg; practice the principles, follow the rules, go to temple/church frequently, etc.) – *Müslüman olmadan önce kendinizi dine yakın biri olarak görüyor musunuz? (Ör; İlkeleri uygulamak, kuralları izlemek, tapınağa/kiliseye gitmek, vs.)*

İslam Hakkında Bilgileri

♣ Before you learned anything about Islam, what was your opinion on the religion? – *İslam hakkında öğrenmeden önce, bu din hakkında düşünceniz ne idi?*

♣ What aspects of Islam (dress sense, *halal* diet, etc.) that you had already been familiar with before your conversion? Where did the familiarity come from? – *Müslüman olmadan önce İslam hakkında (Kıyafet, beslenme kuralları, vs.) aşinalığınız nedir? Bu aşinalık nereden geldi?*

İslam ile İlk Temas

♣ Many converts consider their social experience as an important starting point of their interest in Islam. What about you? – *Çoğu mühtediler İslam hakkında ilgilerinin sosyal deneyimlerinden kaynaklandığını sayar. Sizin için nasıl?*

♣ After that, where did you learn more (media, school, workplace, siblings, ustaz, etc.) about Islam? – *Daha sonra, İslam'ı nereden (medya, okul (ek dersler), iş ortamı, kardeş, hoca, vs.) öğrendiniz?*

♣ What did you learn from them? – *Onlardan neler öğrendiniz?*

Din Değiştirme Süreci (Öncesi, Sırası & Sonrası)

♣ Some individuals have friends or a family member who led them to Islam. What about you? – *Bazı bireylerin onları İslam'a yönlendiren arkadaşları veya aileleri vardır. Ya siz?*

♣ What aspects of your previous religion made you to move away from the religion? – *Önceki dininizin hangi yönleri sizi o dinden uzaklaştırdı?*

♣ Tell me about the event(s) which propelled your decision to convert. – *Din değiştirme kararınızı veren etkinlik(ler) hakkında bilgi verir misiniz?*

♣ Some converts attempted to fast during the month of Ramadhan or pray 5 times a day before their conversion to Islam. Did you have the same experience? If yes, who guided you through your experience? – *Bazı mühtediler, Müslüman olmadan önce Ramazan ayında oruç tutmayı veya günde beş vakit namaz kılmayı dener. Sizin de aynı tecrübeniz var mıdır? Evet ise, bu süreç boyunca size rehberlik eden kim idi?*

♣ Do you remember the moment you told your parents/family members/friends about your decision to convert. How did they react to your intention? – *Ebeveynize, aile üyelerinize veya arkadaşınıza din değiştirme kararınızı bildirme anını hatırlıyor musunuz? Niyetinize nasıl tepki gösterdiler?*

♣ What were your feelings during the conversion ceremony? – *Din değiştirme merasiminde hisleriniz nasıldı?*

♣ What were the immediate changes you made after the conversion? – *Din değiştirdikten sonra yaptığınız değişiklikler neler idi?*

♣ How difficult was it to make these changes? – *Bu değişiklikleri yapmak ne kadar zor idi?*

♣ Where did you seek religious guidance after your conversion? – *Din değiştirdikten sonra dini rehberliği nereden alıyorsunuz?*

♣ What other struggles do you face after conversion? – *Başka m¼cadeleleriniz nelerdi?*

Dini Kimlik ve Etnik Kimlik

♣ How do you see yourself now that you are a part of the Muslim community with regards that Islam is known to be a Malay religion? – *Bu b¼lgede, İşlam bir Malay dini olarak bilinmektedir. Bu gerçeği hesaba katarak kendinizi artık M¼řl¼manların bir parçası olduğunuzu nasıl gör¼yorsunuz?*

♣ How did the Chinese people around you treat you after the conversion? – *Dini değiştirdikten sonra, aranızdaki Çinliler sizinle nasıl muamele ediyor?*

♣ Generally after converting, converts are asked to have a new name (Muslim name). What is your opinion on changing your name? – *Genelde dini değiştirdikten sonra, M¼htedilerin yeni bir isme (M¼řl¼man ismine) sahip olmaları istenir. Bu hakkında d¼ř¼nceniz nedir?*

♣ When you meet people, how do you introduce yourself? Do you use your old name (Chinese name) or your new name (Muslim name)? – *Biri ile karşılaştığınız zaman kendinizi nasıl tanıtıyorsunuz? Eski isminizi (Çin ismi) mi yoksa yeni isminizi (M¼řl¼man ismi) mi kullanırsınız?*

♣ How do you maintain/show your identity as a Chinese even after converting? – *Din değiştirdikten sonra kimliğinizi bir Çinli olarak nasıl koruyorsunuz/g¼steriyorsunuz?*

♣ Can you share with us any similarities between Chinese culture and Islam? – *Çin k¼lt¼r¼ ile İşlam arasındaki benzerliklerini bizimle paylaşabilir misiniz?*